
STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015-2025

**GMINA BRUDZEŃ DUŻY
POWIAT PŁOCKI
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE**

ZAMAWIAJĄCY	GMINA BRUDZEŃ DUŻY
WYKONAWCA	WESTMOR CONSULTING
WYKONAŁ	JOANNA KWAŚNIEWSKA

BRUDZEŃ DUŻY 2015

Spis treści

I. Wstęp.....	4
II. Diagnoza strategiczna Gminy Brudzeń Duży.....	5
1. Ogólna charakterystyka Gminy Brudzeń Duży	5
2. Sytuacja demograficzna Gminy Brudzeń Duży.....	7
3. Gospodarka.....	13
3.1. Rolnictwo	13
3.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza.....	15
3.3. Turystyka	17
3.4. Rynek pracy i bezrobocie	29
4. Usługi publiczne na terenie Gminy Brudzeń Duży	31
4.1. Usługi społeczne.....	31
4.1.1. Oświata i nauka	31
4.1.2. Ochrona zdrowia	35
4.1.3. Sport i kultura	36
4.1.4. Pomoc społeczna	37
4.1.5. Bezpieczeństwo Publiczne	40
4.2. Usługi Komunalne	40
4.2.1. Infrastruktura drogowa	40
4.2.2. Gospodarka odpadami.....	46
4.2.3. Mieszkalnictwo	47
4.2.4. Usługi wodociągowe i kanalizacyjne	49
4.2.5. Zaopatrzenie w energię.....	51
5. Partnerstwa Gminy Brudzeń Duży.....	52
6. Analiza budżetu Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013	53
6.1. Dochody Budżetu Gminy Brudzeń Duży.....	53
6.2. Wydatki budżetu Gminy Brudzeń Duży	57
6.3. Wynik budżetów Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013	62
6.4. Polityka inwestycyjna Gminy.....	63

7. Wyniki badania ankietowego	65
8. Kierunki i szanse rozwojowe Gminy Brudzeń Duży oraz prognozowane tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej	72
9. Podsumowanie diagnozy strategicznej – analiza SWOT	74
III. STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015-2025.....	80
1. Misja Gminy Brudzeń Duży	80
2. Wartości kluczowe	80
3. Wizja rozwoju Gminy Brudzeń Duży.....	81
4. Interesariusze Strategii.....	81
5. Wartość oczekiwana przez interesariuszy	82
6. Cele strategiczne i operacyjne	90
7. Monitorowanie i wdrażanie strategii.....	99
IV. Spis tabel.....	103
V. Spis wykresów	105
VI. Spis rysunków.....	105

I. Wstęp

Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015-2025 jest planem osiągnięcia długofalowych zamierzeń Gminy Brudzeń Duży. Implikuje ona przejście z obecnej sytuacji do pożądanego stanu wyrażonego w wizji rozwoju.

Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015-2025 to jeden z najważniejszych dokumentów przygotowywanych przez samorząd gminny. Określa on priorytety i cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonego na obszarze danej jednostki. Strategia stanowi także odpowiedź na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o strategię, jak również skuteczną próbę dostosowania działalności Gminy do standardów europejskich. Niniejszy dokument strategiczny stanowi również podstawę do opracowania i wdrożenia na terenie Gminy projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych.

Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015–2025 składa się z dwóch części:

- 1) część 1 – Diagnoza strategiczna Gminy Brudzeń Duży,
- 2) część 2 – Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015-2025.

Pierwsza część ma na celu zobrazowanie potencjału społeczno-ekonomicznego Gminy Brudzeń Duży w kontekście głównego kierunku jej rozwoju, tj. **mieszkalnictwa**, uwzględniając przy tym przestrzenne uwarunkowania środowiskowo-infrastrukturalne Gminy. Diagnoza strategiczna Gminy Brudzeń Duży jest podstawowym punktem wyjścia do konstruowania kierunków działań, a następnie celów strategicznych i celów operacyjnych.

Druga część strategii została opracowana na podstawie wniosków z diagnozy strategicznej i zawiera konkretny plan działania Gminy Brudzeń Duży do 2025 roku, w którym określone zostały następujące elementy: misja, wizja rozwoju, cele strategiczne i operacyjne oraz sposób monitorowania realizacji niniejszej strategii z określeniem docelowych wskaźników.

Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na jej ożywienie gospodarcze, ekonomiczne oraz rozwój w sferze społecznej, kulturalnej i turystycznej.

Okres realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Brudzeń Duży* przyjęto na dziesięć lat (2015-2025). Strategia dla Gminy Brudzeń Duży została sformułowana w ścisłej korelacji ze Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego i Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020, jak i z pozostałymi aktualnie obowiązującymi dokumentami o charakterze planistycznym szczebla regionalnego, krajowego i międzynarodowego.

II. Diagnoza strategiczna Gminy Brudzeń Duży

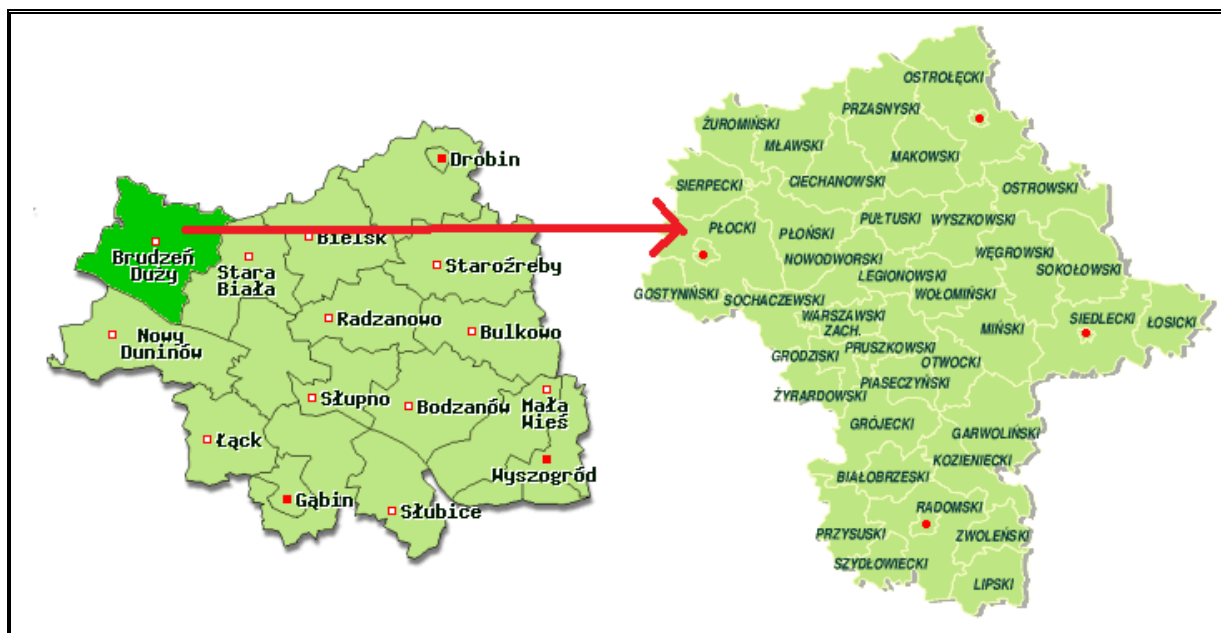
1. Ogólna charakterystyka Gminy Brudzeń Duży

Gmina Brudzeń Duży jest gminą wiejską, położoną w zachodniej części powiatu płockiego, w województwie mazowieckim. Gmina jest położona na terenie Brudzeńskiego Parku Krajobrazowego, nad Wisłą, a także wzdłuż meandrującej rzeki Skrwy. Niniejsza jednostka samorządu terytorialnego zajmuje powierzchnię 159,84 km² (co stanowi około 8,89% powiatu płockiego oraz 0,45% powierzchni województwa mazowieckiego) i jest największą Gminą w powiecie płockim.

Szczególną rolę na tym terenie odgrywają grunty rolne i stanowią one największy udział tj. 73,69% całego obszaru Gminy, następnie lasy – 14,99%. Centralnym ośrodkiem Gminy jest miejscowość Brudzeń Duży.

Lokalizację Gminy na tle powiatu płockiego i województwa mazowieckiego pokazano na rysunku 1.

Rysunek 1. Gmina Brudzeń Duży na tle województwa mazowieckiego i powiatu płockiego

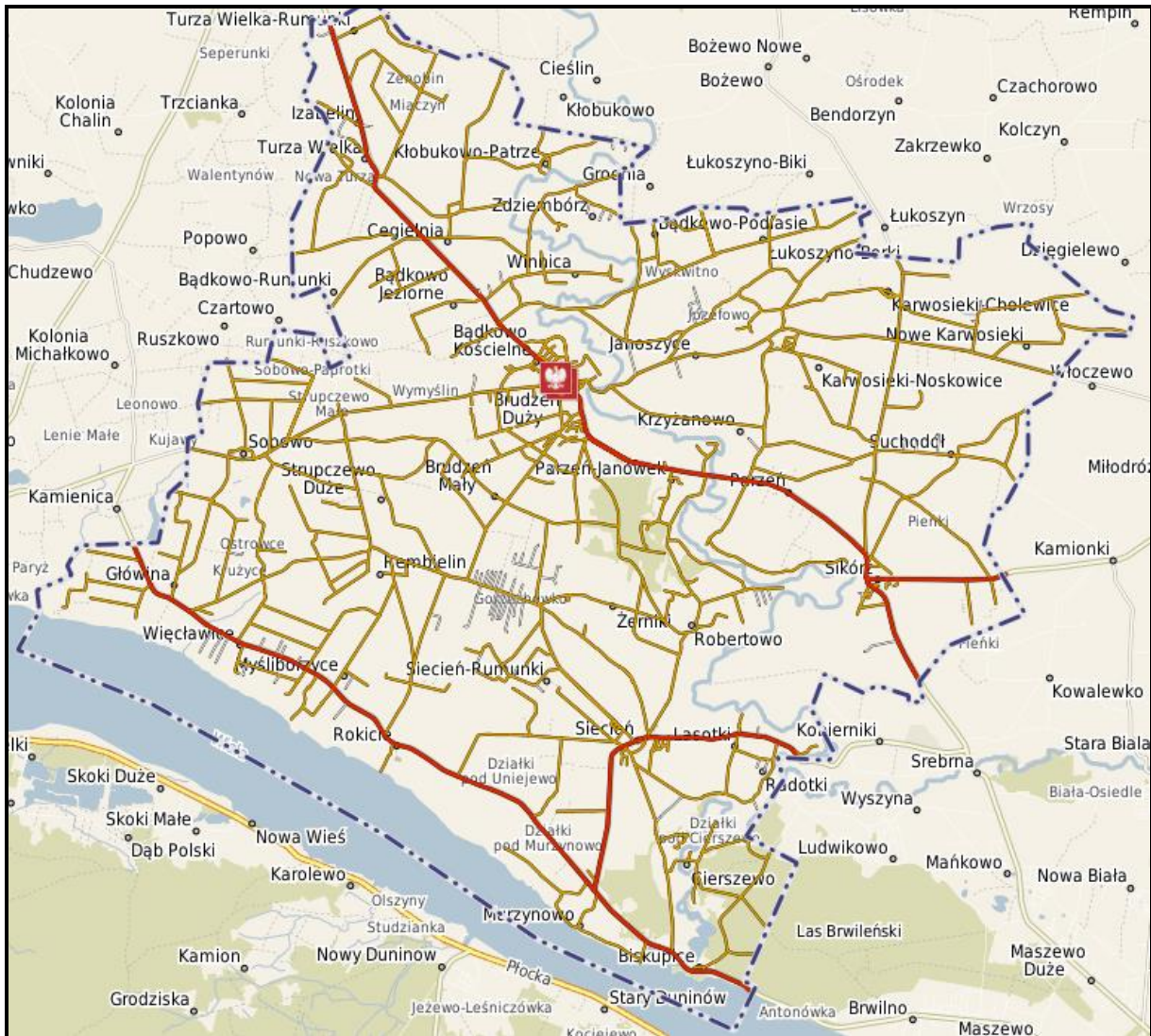
Źródło: www.zpp.pl

Gmina Brudzeń Duży sąsiaduje:

- od strony północno-zachodniej z gminą Tłuchowo powiatu lipnowskiego,
- od strony północno-wschodniej z gminami Mochowo i Gozdowo powiatu sierpeckiego,
- od strony wschodniej z gminą Stara Biała, powiat płocki,
- od strony południowej z rzeką Wisłą (a za nią z gminą Nowy Duninów),
- od strony południowo-zachodniej (a za nią z gminą Włocławek),
- od strony północnej z gminą Dobrzyń nad Wisłą.

Gmina zlokalizowana jest na skrzyżowaniu ważnych dróg, dzięki którym możliwy jest dojazd do takich miast jak Płock, Warszawa, Włocławek, Toruń i Bydgoszcz.

Rysunek 2. Gmina Brudzeń Duży

Źródło: <http://brudzenduzy.e-mapa.net/>

Gmina Brudzeń Duży składa się z 43 miejscowości i podzielona jest na 33 sołectwa: Brudzeń Duży, Brudzeń Mały, Bądkowo Kościelne, Bądkowo-Rumunki, Bądkowo-Rochny, Cegielnia, Główina, Gorzechowo, Nowe Karwosieki, Karwosieki-Cholewice, Karwosieki-Noskowice, Krzyżanowo, Kłobukowo-Patrze, Lasotki, Murzynowo, Myśliborzyce, Parzeń, Rembielin, Sikórz, Suchodół, Strupczewo Duże, Sobowo, Siecień-Rumunki, Siecień, Turza Mała, Turza Wielka, Uniejewo, Więclawice, Winnica, Żerniki, Rokicie, Rokicie Osiedle, Robertowo.

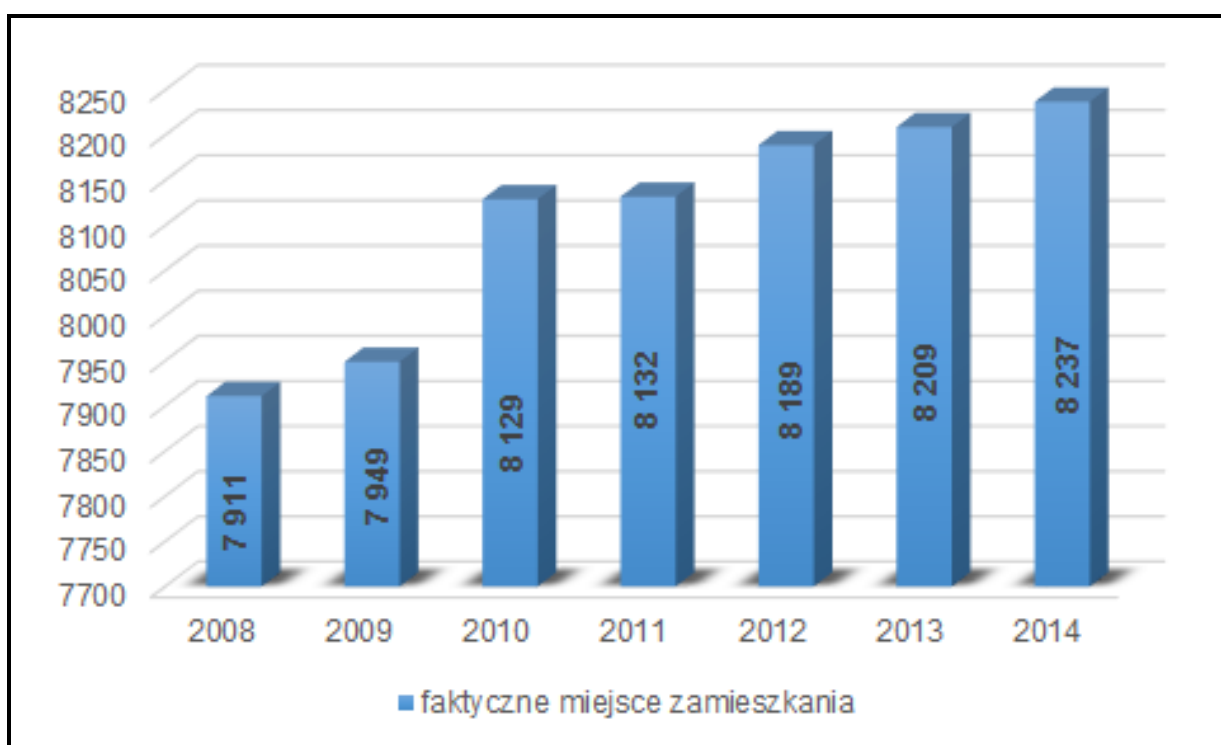
Dużym atutem Gminy jest bliskie położenie Płocka, stanowiącego siedzibę powiatu płockiego – oddalone średnio o ok. 20 km oraz stosunkowo nieduża odległość od Warszawy (ok. 132 km) siedziby władz województwa mazowieckiego, największego miasta kraju oraz stolicy Państwa. Bliskie sąsiedztwo Płocka i związane z tym migracje korzystnie wpływają

na zwiększenie liczby mieszkańców Gminy oraz rozwój lokalnych i regionalnych firm produkcyjnych, handlowych i usługowych.

2. Sytuacja demograficzna Gminy Brudzeń Duży

Z danych uzyskanych z Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że liczba ludności w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2014 stopniowo wzrastała i na koniec roku 2014 wynosiła 8 237 mieszkańców, co obrazuje wykres nr 1. Z porównania lat 2014 i 2008 wynika, że w tym okresie nastąpił wzrost liczby mieszkańców Gminy o 4,12%. Należy zauważyć, że największy wzrost liczby mieszkańców nastąpił na przełomie lat 2009/2010, gdy liczba mieszkańców zwiększyła się o 180 osób.

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 1. Struktura demograficzna gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2014

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność wg miejsca zameldowania/zamieszkania i płci								
ogółem	osoba	7 911	7 949	8 129	8 132	8 189	8 209	8 237
mężczyźni	osoba	4 038	4 038	4 114	4 112	4 131	4 144	4 166
mężczyźni %	%	51,04%	50,80%	50,61%	50,57%	50,45%	50,48%	50,58%
kobiety	osoba	3 873	3 911	4 015	4 020	4 058	4 065	4 071

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
kobiety %	%	48,96%	49,20%	49,39%	49,43%	49,55%	49,52%	49,42%
Przyrost naturalny								
Ogółem	-	11	22	-16	-18	-2	-3	-2
Mężczyźni	-	1	0	-20	-23	-1	-5	3
Kobiety	-	10	22	4	5	-1	2	-5
Migracje na pobyt stały gminne								
zameldowania ogółem	osoba	112	105	136	99	118	102	-
zameldowania z miast	osoba	70	46	89	74	62	67	-
zameldowania ze wsi	osoba	42	59	47	25	55	34	-
zameldowania z zagranicy	osoba	0	0	0	0	1	1	-
wymeldowania ogółem	osoba	74	77	91	78	60	79	-
wymeldowania do miast	osoba	51	40	54	43	44	48	-
wymeldowania na wieś	osoba	23	37	35	32	15	31	-
wymeldowania za granicę	osoba	0	0	2	3	1	0	-
saldo migracji	osoba	38	28	45	21	58	23	-

Źródło: Dane GUS

Nieco odmiennie prezentuje się liczba ludności Gminy, zgodnie z informacjami przekazanymi przez pracowników Urzędu Gminy Brudzeń Duży. Z danych przedstawionych w tabeli 2 wynika, że na koniec 2014 roku Gminę Brudzeń Duży zamieszkiwało 8 179 mieszkańców, w tym 4 063 kobiet (tj. 49,7%).

Tabela 2. Stan ludności na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku

Wyszczególnienie	J. m.	Stan na dzień 31.12.2014r.
Stan ludności	osoba	8 179
w tym mężczyźni	osoba	4 115
w tym kobiety	osoba	4 063
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	osoba	1 798
Ludność w wieku produkcyjnym	osoba	5 141
Ludność w wieku poprodukcyjnym	osoba	1 240

Źródło: UG Brudzeń Duży

Największa liczba ludności zamieszkuje Brudzeń Duży – 1 074 osoby (13,1%), który pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjno - usługowego i w którym mieści się Urząd Gminy. Niewiele mniej osób zamieszkuje sołectwo Sikórz – 984 osoby, co stanowi około 12,0%

ogółu mieszkańców terenów Gminy oraz Siecień – 795 osób, tj. 9,7%.

Tabela 3. Zestawienie liczby mieszkańców na terenie poszczególnych sołectw Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)

Nazwa sołectwa	Liczba osób zamieszkujących miejscowość	Udział
Brudzeń Duży	1 074	13,1%
Brudzeń Mały	135	1,7%
Bądkowo Kościelne	444	5,4%
Bądkowo-Rumunki	42	0,5%
Bądkowo-Rochny	179	2,2%
Cegielnia	106	1,3%
Główina	361	4,4%
Gorzechowo	209	2,6%
Nowe Karwosieki	128	1,6%
Karwosieki-Cholewice	180	2,2%
Karwosieki-Noskowice	99	1,2%
Krzyżanowo	179	2,2%
Kłobukowo-Patrze	29	0,4%
Lasotki	184	2,2%
Murzynowo	230	2,8%
Myślborzyce	124	1,5%
Parzeń	471	5,8%
Rembielin	165	2,0%
Sikórz	984	12,0%
Suchodół	152	1,9%
Strupczewo Duże	187	2,3%
Sobowo	372	4,5%
Siecień-Rumunki	137	1,7%
Siecień	795	9,7%
Turza Mała	144	1,8%
Turza Wielka	227	2,8%
Uniejewo	108	1,3%
Więclawice	184	2,2%
Winnica	93	1,1%
Żerniki	128	2,8%
Rokicie	136	1,7%
Rokicie Osiedle	93	1,1%
Robertowo	100	1,2%

Źródło: UG Brudzeń Duży

Przyrost naturalny na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2014, ulegał wahaniom i od roku 2010 przyjmował wartości ujemne. Niepokojące jest fakt, że wskaźnik w ostatnich latach mimo wartości bliskich zero nadal przyjmował wartości ujemne.

Saldo migracji w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2013 przyjmowało wartości dodatnie. Dodatnie saldo migracji potwierdza korzystne warunki mieszkaniowe na terenie Gminy, a także ogólnopolską tendencję polegającą na osiedlaniu się ludności na terenach położonych w bliskim sąsiedztwie miast.

Reasumując, obiecująco kształtujący się wzrost liczby mieszkańców Gminy Brudzeń Duży związany jest przede wszystkim z:

- odnotowaną w ostatnich latach tendencją ogólnokrajową związaną ze wzrostową falą migracji mieszkańców wielkich aglomeracji miejskich i dużych miast na tereny mniejszych miast oraz wsi. Atrakcyjne położenie Gminy Brudzeń Duży w bliskim sąsiedztwie Płocka sprzyja tej tendencji - coraz więcej mieszkańców miasta, a także coraz więcej osób powracających z zagranicy podejmuje decyzję o zamieszkaniu na terenie Gminy Brudzeń Duży (co potwierdza również dodatnie saldo migracji będące wynikiem dużej liczby zameldowań osób z terenu miast),
- korzystnym połączeniem komunikacyjnym z Płockiem oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi,
- dobrze rozwijającą się infrastrukturą techniczną umożliwiającą rozwój budownictwa mieszkalnego na terenie Gminy,
- dobrze rozwiniętą infrastrukturą oświatową, w tym opieką przedszkolną,
- dobrze zorganizowaną ochroną zdrowia mieszkańców Gminy.

Potwierdzeniem tego jest dokonana prognoza liczby ludności Gminy Brudzeń Duży do 2025 roku na podstawie danych o liczbie ludności na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008 – 2014, a także na podstawie prognozy liczby ludności na obszarach wiejskich *podregionu mazowieckiego – powiat płocki* opracowanej przez GUS.

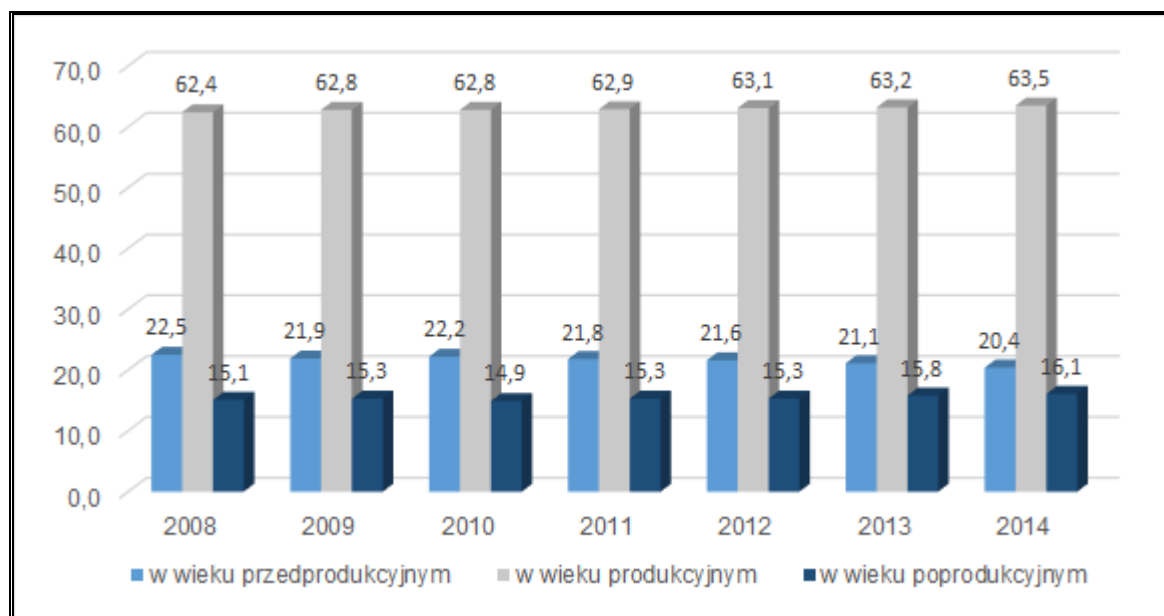
Tabela 4. Prognoza liczby ludności Gminy Brudzeń Duży

Lata	przyrost naturalny	saldo migracji	liczba mieszkańców Gminy Brudzeń Duży
2014	-3	23	8 237
2015	2	31	8 271
2016	1	30	8 302
2017	0	30	8 332
2018	0	30	8 362
2019	0	29	8 391
2020	0	29	8 420
2021	0	28	8 448
2022	-1	28	8 475
2023	-1	27	8 501
2024	-2	27	8 526
2025	-3	26	8 549

Źródło: Opracowanie własne na podstawie długoterminowej prognozy liczby ludności opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny

Wykres 2 przedstawia dane o liczbie ludności według ekonomicznych grup wieku w latach 2008-2014 na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Wykres 2. Podział ludności według ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Brudzeń Duży

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z powyższymi danymi, na terenie niniejszej jednostki samorządu terytorialnego ludność w wieku produkcyjnym w 2014 r. stanowiła 63,5% ogólnej liczby ludności, natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym – 20,4%, a w wieku poprodukcyjnym – 16,1%.

W analizowanym okresie można zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiany zachodzące w strukturze wiekowej mieszkańców, bez podjęcia odpowiednich działań profilaktycznych, mogą pociągać za sobą następujące problemy:

- spadek zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także spadek liczby uczniów uczęszczającej do szkół podstawowych i gimnazjów. Może to mieć negatywne konsekwencje w postaci konieczności racjonalizacji sieci szkół, których utrzymanie będzie nieefektywne w stosunku do liczby uczniów do niej uczęszczających,
- silny wzrost liczebności osób starszych, który prawdopodobnie pociągnie za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków Gminy w zakresie opieki społecznej. Gmina powinna zatem dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych.

Niezbędna jest także likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji, np. duża ilość linii autobusowych wraz z dużą częstotliwością kursów autobusów.

Szczegółowy podział ludności Gminy Brudzeń Duży wg wieku w 2014 roku przedstawia tabela nr 5. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 30-34 lat i 35-39 lat.

Tabela 5. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Brudzeń Duży w roku 2014

Wyszczególnienie	ogółem	mężczyźni	Kobiety
ogółem	8 237	4 166	4 071
0-4	406	198	208
05-09	492	253	239
10-14	469	230	239
15-19	551	297	254
20-24	639	340	299
25-29	630	352	278
30-34	653	341	312
35-39	646	343	303
40-44	606	327	279
45-49	551	286	265
50-54	501	266	235
55-59	530	273	257
60-64	459	233	226
65-69	369	171	198
70-74	240	92	148

Wyszczególnienie	ogółem	mężczyźni	Kobiety
75-79	218	95	123
80-84	155	33	122
85 i więcej	122	36	86

Źródło: Dane GUS

3. Gospodarka

3.1. Rolnictwo

Brudzeń Duży jest gminą wiejską, na której terenie istotną rolę pełni rolnictwo. Gmina posiada jednak niekorzystne warunki do produkcji rolnej. Większość gleb, to gleby o średnich i niskich walorach przyrodniczych i małej przydatności do produkcji rolniczej. Grunty o wysokich klasach bonitacyjnych zajmują niewielką część użytków rolnych.

Przeważają grunty V i VI klasy. Występują tu gleby płowe i gleby brunatne. Miejscami występują gleby bielicowe, a w miejscach starorzeczy i obniżeń terenu lokalnie zatapiających podczas okresów wiosennych, dominują gleby mułowe i torfowe.

Strukturę zagospodarowania gruntów Gminy Brudzeń Duży przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Struktura zagospodarowania gruntów Gminy Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	J. m.	Stan na dzień 31.12.2014r.
użytki rolne	ha	11 680,00
grunty orne	ha	10 600,00
sady	ha	66,00
łąki:	ha	670,00
-w tym nieużytkowane	ha	15,00
pastwiska:	ha	520,00
-w tym nieużytkowane	ha	10,00
las i grunty leśne	ha	2 330,00
pozostałe grunty i nieużytki	ha	480,00
razem	ha	14 490,00
Powierzchnia gminy ogółem	km²	16,2

Źródło: UG Brudzeń Duży

Na koniec 2014 roku na terenie Gminy funkcjonowały 1 372 gospodarstwa rolne. Największy udział stanowiły gospodarstwa o powierzchni 10 ha i więcej – 373 szt., czyli 27,2%

wszystkich gospodarstw rolnych. Gospodarstwa o powierzchni do 1 ha włącznie stanowiły najmniejszy udział, bo około 22,0%.

Tabela 7. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Brudzeń Duży

Rodzaj gospodarstwa	J. m.	Stan na dzień 31.12.2014r.
do 1 ha włącznie	Szt.	302
1 – 5 ha	Szt.	357
5 – 10 ha	Szt.	340
10 ha i więcej	Szt.	373

Źródło: UG Brudzeń Duży

Zgodnie z Powszechnym Spisem Rolnym przeprowadzonym w 2010 roku największa powierzchnia terenów rolnych przeznaczona była pod zasiew zbóż (6 487,80 ha) oraz uprawy przemysłowe (1 487,29 ha), z kolei najmniejsza powierzchnia przeznaczona była pod uprawę warzyw gruntowych (8,65 ha).

Tabela 8. Struktura zasiewów na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2010 roku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2010
ogółem	ha	9 600,26
zboża razem	ha	6 487,80
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	ha	6 003,72
kukurydza na ziarno	ha	480,69
ziemniaki	ha	320,01
uprawy przemysłowe	ha	1 487,29
buraki cukrowe	ha	200,87
rzepak i rzepik razem	ha	1 286,42
strączkowe jadalne na ziarno razem	ha	10,89
warzywa gruntowe	ha	8,65

Źródło: Dane GUS (Powszechny Spis Rolny z 2010 roku)

Najwięcej gospodarstw rolnych hodowało drób – 469 gospodarstw i bydło – 392 gospodarstw. Drób miał również największy udział pod względem liczby zwierząt gospodarskich – 83 727 szt., a następnie trzoda chlewna – 6 019 szt.

Tabela 9. Struktura hodowli zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2010 roku

Wyszczególnienie	Liczba gospodarstw [szt.]	Liczba zwierząt gospodarskich [szt.]
bydło razem, w tym:	392	5 126
krowy	349	2 032
trzoda chlewna razem, w tym:	244	6 019
lochy	206	749
konie	36	79
drób ogółem razem, w tym:	469	83 727
drób kurzy	458	62 848

Źródło: Dane GUS (*Powszechny Spis Rolny z 2010 roku*)

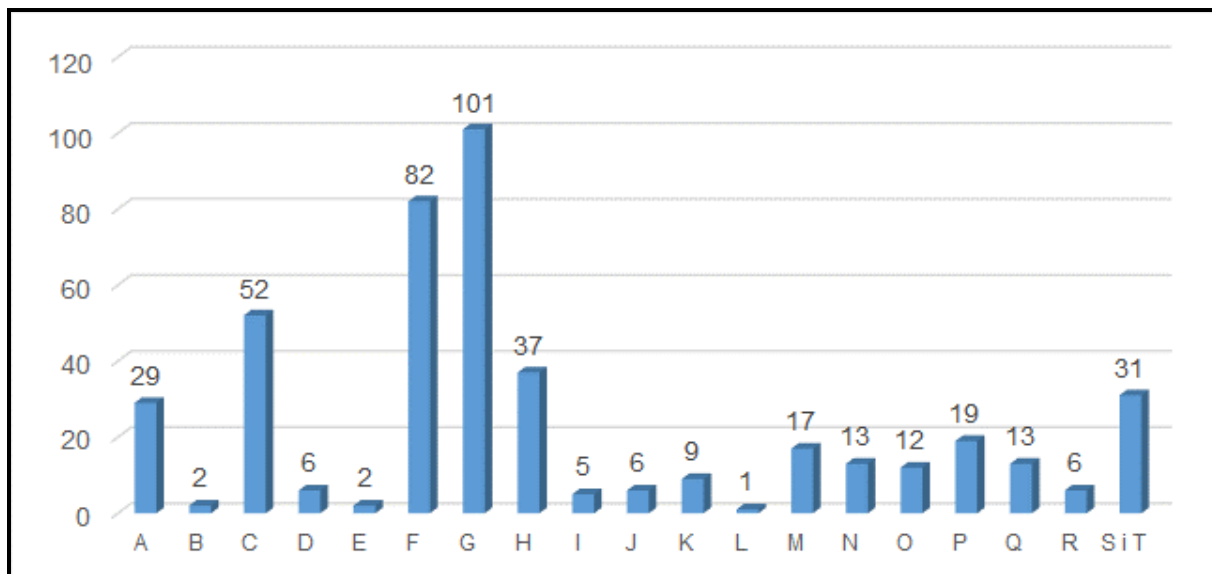
3.2. Pozarolnicza działalność gospodarcza

Na terenie Gminy Brudzeń Duży w roku 2014 funkcjonowały 443 podmioty gospodarcze - głównie małe i średnie (wg klasyfikacji REGON), z czego 3,8% w sektorze publicznym, zaś 96,2% w sektorze prywatnym. Liczba podmiotów gospodarczych z roku na rok rośnie i w stosunku do roku bazowego zwiększyła się o 28,0%.

Tabela 10. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2014

Wyszczególnienie		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
podmioty gospodarki narodowej ogółem		346	368	391	392	402	441	443
sektor publiczny	ogółem	14	14	14	15	18	18	17
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	11	11	11	12	15	15	14
	spółki handlowe	0	0	0	0	0	1	1
sektor prywatny	ogółem	332	354	377	377	384	423	426
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	280	299	319	317	319	346	346
	spółki handlowe	8	8	8	8	8	15	16
	spółdzielnie	4	4	4	4	4	6	6
	fundacje	0	0	1	1	2	3	3
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	15	16	16	16	16	18	18

Źródło: Dane GUS

Wykres 3. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2014 r. wg sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Legenda:

A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	Górnictwo i wydobywanie
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody: gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
U	Organizacje i zespoły eksterytorialne

Zgodnie z wykresem zaprezentowanym powyżej, prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Brudzeń Duży koncentruje się głównie na handlu hurtowym i detalicznym, naprawie pojazdów samochodowych, włączając motocykle (ok. 22,80% wszystkich podmiotów gospodarczych), budownictwie (18,51%), przetwórstwie przemysłowym (11,20%), transporcie i gospodarce magazynowej (11,74%).

Do największych podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy Brudzeń Duży należą między innymi:

- Zakład Obrotu Rolnego „Rol-Bud” – Brudzeń Duży;
- Firma Usługowo - Handlowa, Ośrodek Rekreacyjny - Szkoleniowy – Cierszewo;
- „Trans-Kop” s.a. – Siecień;
- Zakład Produkcyjny „Drewno” s.a. – Parzeń;
- „Rolmex” s.j. – Brudzeń Duży;
- Marina-Murzynowo Sp. z o. o.;
- Trans-Petrol Przedsiębiorstwo Transportowo Handlowe Stefan Wawrzyński;
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowo-Produkcyjne „Ekl-Tank” s.j.;
- Chmielewski Adam, Zielona Dolina.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży wyznaczono tereny przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój przedsiębiorczości:

1. Brudzeń Duży i Bądkowo Kościelne Brudzeń Mały – ok. 10ha;
2. Siecień – ok. 15 ha;
3. Sikórz – ok. 11 ha;
4. Bądkowo Jeziorne – ok. 1,5 ha.

3.3. Turystyka

Czynnikami warunkującymi konkurencyjność regionu obok atrakcyjnej lokalizacji są: stan środowiska naturalnego oraz jego atrakcyjność turystyczna. Czynniki te wpływają na jakość życia mieszkańców regionu oraz na napływ podmiotów gospodarczych i kapitału spoza niego. Występujące w zasięgu Gminy obszary leśne, stwarzają możliwość aktywnego wypoczynku w postaci spaceru, czy jazdy na rowerze. Turyści podziwiający uroki kompleksów leśnych, mogą napotkać także liczne gatunki owadów, ptactwa oraz zwierząt. Zaletą Gminy jest czyste środowisko naturalne. Goście przyjeżdżający na teren Gminy mogą cieszyć się czystym powietrzem oraz ciszą. Na przedmiotowym obszarze możemy napotkać także obiekty zabytkowe, do najważniejszych zabytków nieruchomych i miejsc wartych zobaczenia Gminy, należą:

- późnoromański kościółek pod wezwaniem św. Małgorzaty w Rokiciu,
- kościół pod wezwaniem św. Józefa w Siecieniu,
- kościół pod wezwaniem św. Szczepana w Bądkowie,

- kościół pod wezwaniem Bożego Ciała i św. Hieronima w Sobowie,
- kościół pod wezwaniem św. Trójcy w Sikorzu,
- jedenaście dworców szlacheckich w Brudzeniu Dużym, Głównie, Karwosiekach Chlewicach, Myśliborzycach, Winnicy, Sobowie, Rembielinie, Rokiciu, Uniejowie, Siecieniu, Sikorzu.
- zespół parkowo-dworski w Brudzeniu Dużym,
- Zespół parkowo-dworski w Siecieniu,
- pięknie położone młyny w miejscowościach: Radotki, Bądkowo Rochny, Janoszce, Turza Mała.

Źródło: <http://brudzen.pl/>

Prócz obiektów zabytkowych, na terenie Gminy występują obszary przyrodnicze, które mogą zostać wykorzystane w ramach rozwoju turystyki i rekreacji. Do form ochrony przyrody oraz miejsc, które warto zobaczyć zaliczają się:

- **„Mazowiecka Szwajcaria** to zielona kraina, na której terenie znajdują się jeziora, rzeki, doliny, parki, zabytkowe budowle i inne atrakcje. Położona jest w zachodniej części powiatu plockiego nad rzeką Wisłą w kilkunastu kilometrach od Płocka i 120 km na zachód od Warszawy, na historycznej granicy pomiędzy Mazowszem a Ziemią Dobrzyńską. Niemal w całości znajduje się na terenie gminy Brudzeń Duży. Zlokalizowana jest wzdłuż meandrującej rzeki Skrwy, aż do jej ujścia do Wisły. Bogata historia zaowocowała wieloma znanymi postaciami i obiektami zabytkowymi, wśród których wymienić należy późnoromański ceglany kościół w Rokiciu z połowy XIII w., czy późnogotycki kościół w Siecieniu z elementami renesansowymi z końca XVI w. Największą atrakcją turystyczną Mazowieckiej Szwajcarii i zarazem gminy Brudzeń Duży stanowi Brudzeński Park Krajobrazowy.”

Źródło: <http://www.plock.lodz.lasy.gov.pl>

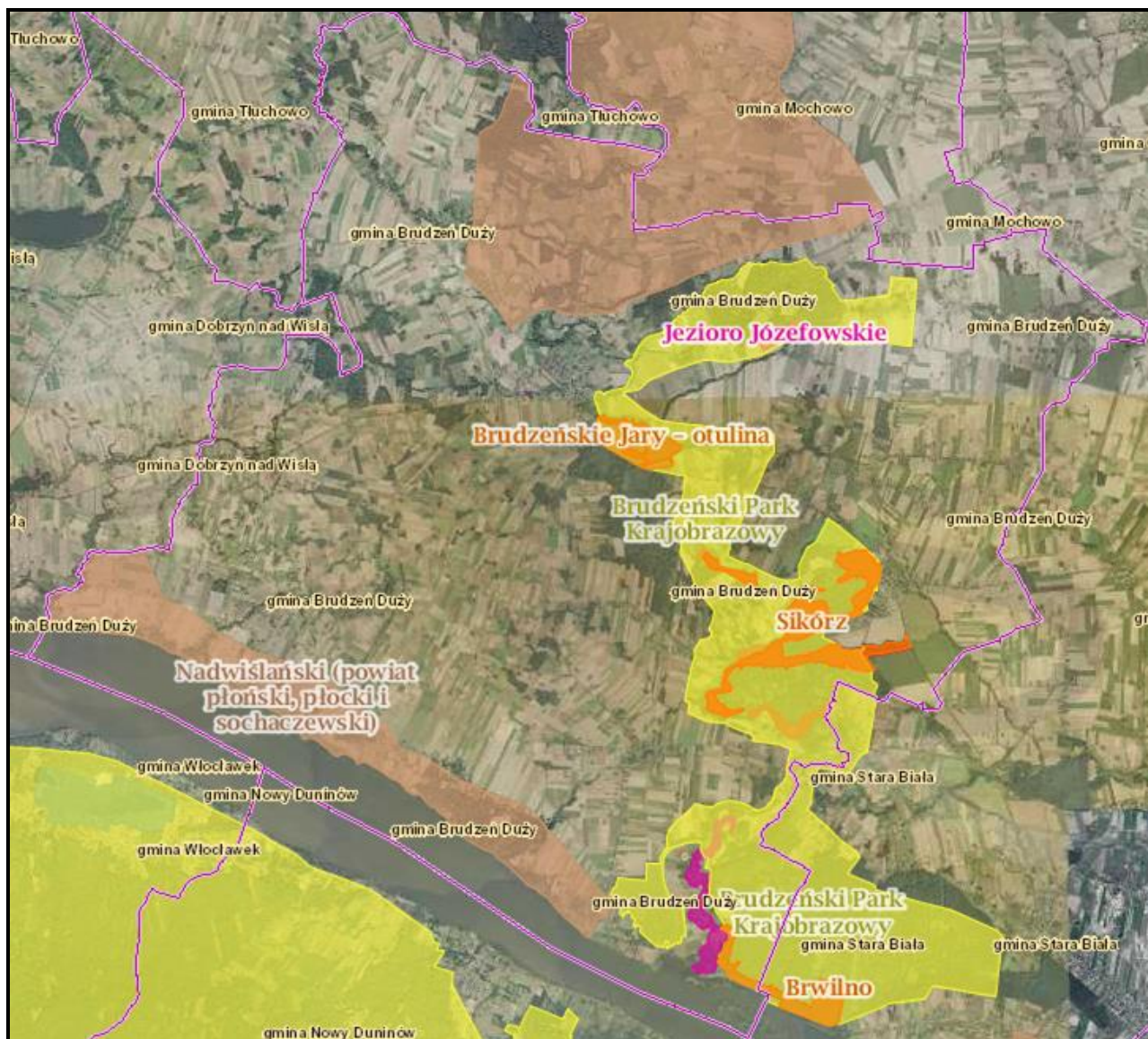
- **Rezerwat „Jary Brudzeńskie”** – powstał w celu ochrony 150 letniego drzewostanu dębowego. Posiada on znaczne walory kulturowe gdyż na jego terenie znajduje się grodzisko wczesnośredniowieczne oraz obelisk upamiętniający męczeńską walkę z hitlerowcami.
- **Rezerwat „Sikórz”** – powstał w celu ochrony 12 km odcinka doliny meandrującej Skrwy.
- **Rezerwat „Brwilno”** - o powierzchni 10,55 ha, celem ochrony jest zachowanie fragmentu świetlistej dąbrowy z charakterystycznym runem położonym malowniczo na stromej skarpie Wisły.
- **Brudzeński Park Krajobrazowy** o powierzchni 34,52 km², który mieści się na terenie gmin Stara Biała i Brudzeń Duży. Park obejmuje dolinę dolnej Skrwy Prawej (aż do

ujścia) i obejmuje kompleksy leśne Brwilno, Brudzeń oraz lasy Sikorskie. Na terenie Parku Krajobrazowego znajdują się trzy rezerваты przyrody: Sikórz, Brwilno i Brudzeńskie Jary.

- **Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu**, zajmuje powierzchnię 44 504 ha na terenie powiatu płockiego w gminach: Bodzanów, Brudzeń Duży, Mała Wieś, Radzanowo, Słupno, Słubice, Stara Biała oraz mieście i gminie Wyszogród, w powiecie płońskim w gminie Czerwińsk. Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje krawędź wysoczyzny opadającej w kierunku południowo-wschodnim, ku Dolinie Dolnej Wisły. Jest to pas terenu o szerokości około 0,5 do 1,0 kilometra, od okolic Gruczna do Fordonu. Rozcinają go liczne wąwozy o zboczach porośniętych lasami grądowymi. Dna wąwozów zajmują lasy z olchą czarną o charakterze łągowym, rzadziej olsu. Skłony krawędzi są przeważnie odlesione i pokryte ziołoroślami oraz łąkami.
- **Obszar Chronionego Krajobrazu Przrzeczce Skrwy Prawej**, zajmuje powierzchnię 33 338 ha i leży na terenie powiatu sierpeckiego w gminach: Mochowo, Rościszewo, Sierpc i Szczutowo oraz w gminie Brudzeń Duży powiatu płockiego.
- **Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy: Jezioro Józefowskie oraz Ujście Skrwy.**
- Obszar siedliskowy Natura 2000 Sikórz.
- 14 pomników przyrody.

Źródło: <http://www.rajtel1.home.pl/brudzen/o-brudze-skim-parku-krajobrazowym.html>

Rysunek 3. Obszary chronione na terenie Gminy Brudzeń Duży

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Ponadto przez obszar Gminy przebiega czerwony szlak turystyczny im. Bolesława Krzywoustego, mający swój początek w Płocku. Szlak ten idealnie nadaje się do wycieczek rowerowych oraz pieszych. Szlak na terenie Gminy Brudzeń Duży ma długość 32 km.

Tabela 11. Pomniki przyrody na terenie Gminy Brudzeń Duży

Lp.	Nr ew.	Przedmiot ochrony	Opis	Położenie	Akt prawny	Uwagi
1.	51	Aleja złożona z 44 lip drobnolistnych oraz 14 kasztanowców zwyczajnych	obw. -150-320cm, wys. - 20 m, obw. -150-220cm, wys.- 15 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Sikórz, dz.: 198/2 właściciel: Parafia Rzymsko-Katolicka	Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2102)	Aktualna liczba drzew: 36 lip oraz 12 kasztanowców. Aleja znajduje się w parku podworskim.
2.	52	Lipa drobnolistna	obw. - 390 cm, wys. - 18 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Sikórz, właściciel: Parafia Rzymsko-Katolicka	Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2102)	Przy starym cmentarzu. Aktualny obwód: 430 cm Wymaga zabiegów pielęgnacyjnych.
3.	64	Dąb szypułkowy	obw. - 320 cm, wys. - 20 m	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 75 i, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	W kompleksie leśnym Sikórz na koronie skarpy w pobliżu Kobiernik

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015-2025

Lp.	Nr ew.	Przedmiot ochrony	Opis	Położenie	Akt prawny	Uwagi
4.	65	3 dęby szypułkowe	obw. - 505, 335, 280 cm, wys. - 32, 28, 25 m	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 75 i, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	W kompleksie leśnym Sikórz na skarpie rzecznej w pobliżu Kobiernik
5.	216	Dąb szypułkowy	obw. - 336 cm, wys. - 26 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś; Turza Mała właściciel: Gmina Brudzeń Duży	Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2102)	Na terenie szkoły podstawowej
6.	67	Klon zwyczajny	obw. - 393 cm, wys. - 35 m	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 71, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	Na skarpie rzecznej ok. 100 m przed rozwidleniem rzeki (BPK Przewodnik 1998). Drzewa nie odnaleziono.

Lp.	Nr ew.	Przedmiot ochrony	Opis	Położenie	Akt prawny	Uwagi
7.	68	Grab zwyczajny, sosna pospolita	obw. - 270 cm, wys. - 25 m, obw. - 240 cm, wys. - 18 m	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 64 b, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	W kompleksie leśnym Sikórz na skarpie rzecznej w sąsiedztwie zabudowań byłego PGR-u. Drzew nie odnaleziono.
8.	69	Grab zwyczajny	obw. - 280 cm, wys. - 25 m	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 60 b, Rezerwat „Sikórz” właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	W kompleksie leśnym Sikórz na skarpie rzecznej w pobliżu drogi do leśniczówki. Cechuje go rozdwojony pień. Prawdopodobnie do zniesienia ochrony.
9.	87	2 buki zwyczajne	obw. - 269, 228 cm, wys. - 25 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 26 c, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	W kompleksie leśnym Brudzeń na koronie skarpy rzecznej.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015-2025

Lp.	Nr ew.	Przedmiot ochrony	Opis	Położenie	Akt prawny	Uwagi
10.	95	Lipa drobnolistna	obw. - 390 cm, wys. - 20 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Bądkowo-Rochny, właściciel: Roch Dąbkowski, zam. Płock, ul. Gwardii Ludowej 17/45	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	Obok zabudowań Pana Wacława Skonecznego.
11.	170	5 lip drobnolistnych - altana	obw. - 165, 185 194, 195, 254 cm, wys. - 20 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Siecień, w parku, właściciel: Gmina Brudzeń Duży	Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2102)	1 lipa uszkodzona. Poza Parkiem i otuliną.
12.	171	Dąb szypułkowy	obw. - 352 cm, wys. - 20 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Siecień, obok "Domu Nauczyciela", właściciel: Gmina Brudzeń Duży	Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2102)	Poza Parkiem i Otuliną.
13.	214	5 dębów szypułkowych	obw. - 344, 313, 288, 330, 270 cm, wys. - 26 - 30 m	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 73 c, 74 f, 74d, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2102)	W kompleksie leśnym Sikórz na skraju lasu w pobliżu Kobiernik.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015-2025

Lp.	Nr ew.	Przedmiot ochrony	Opis	Położenie	Akt prawny	Uwagi
14.	215	Topola biała	obw. - 430 cm, wys. - 25 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Murzynowo, na skarpie Wisły, właściciel: Skarb Państwa, użytkownik: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w W-wie, Inspektorat we Włocławku	Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2102)	Nad Wisłą na wysokości Mazowieckiego Obserwatorium Geograficznego.
15.	218	Buk zwyczajny	obw. - 280 cm, wys. - 23 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Brudzeń Duży, właściciel: Gmina Brudzeń Duży użytkownik: Szkoła Podstawowa	Rozporządzenie Nr 19 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie ustanowienia pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2102)	Przed budynkiem szkoły podstawowej.
16.	312	Lipa drobnolistna	obw. - 370 cm, wys. - 26 m	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Cierszewo, właściciel: Grzegorz Sobolewski, zam. Płock, ul. Kwiatowa 14/8	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	W Cierszewie przy zabudowaniach Pani Hanny Sobolewskiej.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015-2025

Lp.	Nr ew.	Przedmiot ochrony	Opis	Położenie	Akt prawny	Uwagi
17.	335	Głaz narzutowy "Zuzanna"	obw. - 435 cm, wys. - 80 cm	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Radotki, nad Skrwą Prawą, 200 m powyżej młyna, właściciel: Qualitas Sp. z o.o. w Płocku	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	W Radotkach na prawym brzegu Skrwy, powyżej młyna.
18.	259	Lipa drobnolistna	obw. - 370 cm, wys. - 26 cm	gmina: Brudzeń Duży, wieś: Turza Mała, właściciel: Gmina Brudzeń Duży użytkownik: Szkoła Podstawowa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	Przed budynkiem szkoły podstawowej
19.	348	Dąb szypułkowy	obw. - 412 cm, wys. - 27 cm	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 75i, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015-2025

Lp.	Nr ew.	Przedmiot ochrony	Opis	Położenie	Akt prawny	Uwagi
20.	349	Dąb szypułkowy	obw. - 347 cm, wys. - 29 cm	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 67b, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	O imieniu „ <i>Smukły</i> ”
22.	350	Sosna pospolita	obw. - 227 cm, wys. - 14 cm	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 60b, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	O imieniu „ <i>Fantazja</i> ”
23.	351	2 dęby szypułkowe	obw. - 326 cm, 332 cm, wys. – 24 cm, 24 cm	gmina: Brudzeń Duży, N-ctwo: Płock, I-ctwo: Sikórz, oddz.: 60n, właściciel: Skarb Państwa	Rozporządzenie Nr 18 Wojewody Mazowieckiego z dnia 09 maja 2007r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu płockiego (DUWM.2007.89.2101)	

Źródło: UG Brudzeń Duży

Bazę hotelowo - gastronomiczną na terenie Gminy tworzą m.in.:

- Parzeń - gospodarstwo agroturystyczne;
- Cierszewo – ośrodek rekreacyjno-szkoleniowy;
- Janoszyce ośrodek rekreacyjno-wypoczynkowy – “Zielona dolina”;
- Murzynowo - „Marina”.

Warunkiem rozwoju turystyki i rekreacji w skali całej Gminy jest wykorzystanie istniejącej bazy oraz stworzenie niezbędnych elementów zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego. Istotnym czynnikiem rozwoju jest promocja i pełna informacja o wartościach turystyczno-rekreacyjnych Gminy. Analizując jednak potencjał turystyczny Gminy Brudzeń Duży można zauważyć, że turystyka może stanowić dodatkowy kierunek rozwoju Gminy.

3.4. Rynek pracy i bezrobocie

W Gminie Brudzeń Duży podobnie jak w innych rejonach kraju, w ostatnich latach zaobserwowano wzrost liczby osób bezrobotnych. Wyjątek stanowił rok 2014 w którym stan bezrobocia nieznacznie spadł w stosunku do roku poprzedniego. W roku 2014 w Gminie zarejestrowanych było 610 osób bezrobotnych, co w odniesieniu do roku 2008 daje wzrost liczby osób pozostających bez pracy o 35,3% (w tym liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła o 54,1%, natomiast liczba bezrobotnych kobiet zwiększyła się o 22,2%). Tak duży wzrost liczby osób bezrobotnych wynika z trwającego od 2008 roku kryzysu gospodarczego.

Strukturę bezrobocia na terenie Gminy przedstawia tabela 12.

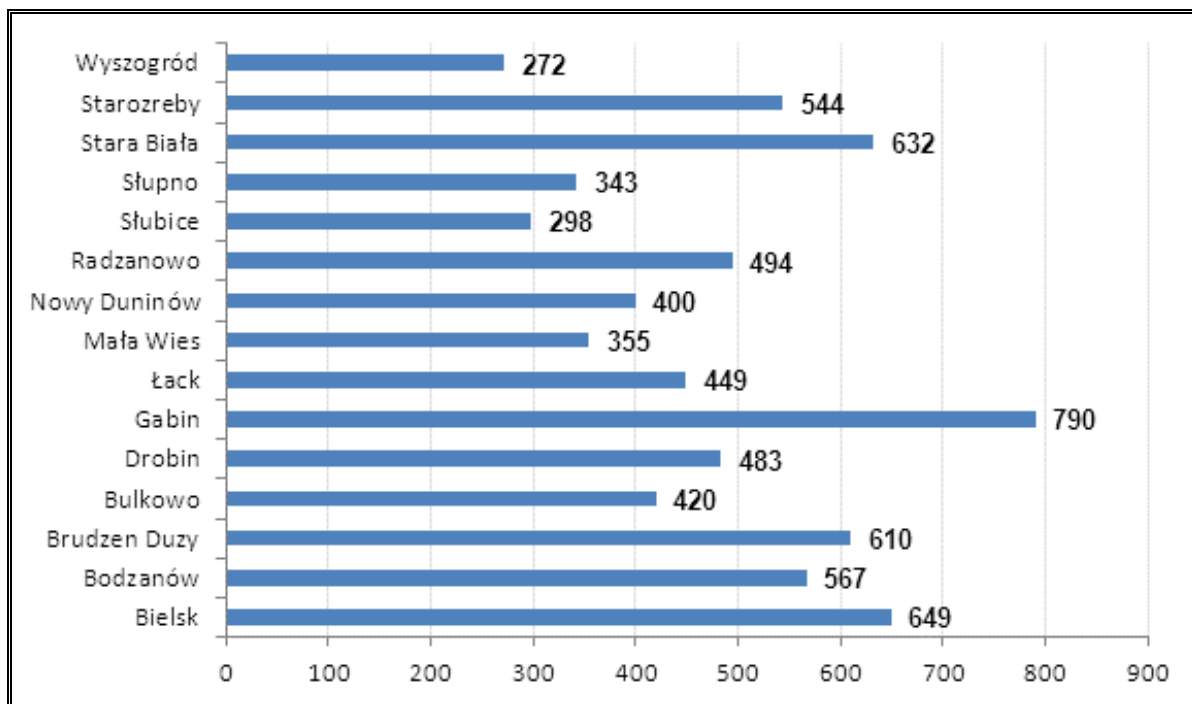
Tabela 12. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008 – 2014

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bezrobotni zarejestrowani wg płci								
ogółem	osoba	451	510	539	553	605	636	610
mężczyźni	osoba	185	245	287	248	285	302	285
kobiety	osoba	266	265	252	305	320	334	325
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci								
ogółem	%	9,1	10,2	10,6	10,8	11,7	12,3	11,7
mężczyźni	%	6,8	8,9	10,2	8,8	10,0	10,5	9,9
kobiety	%	11,9	11,8	11,0	13,3	13,8	14,4	13,9

Źródło: Dane GUS

Zgodnie z danymi udostępnionymi na stronie Powiatowego Urzędu Pracy w Płocku, Gmina Brudzeń Duży znajduje się na czwartej pozycji pod względem liczby osób bezrobotnych w powiecie.

Wykres 4. Bezrobocie na terenie gmin powiatu płockiego (stan na 31.12.2014)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z PUP Płock.

Taki stan bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży może być spowodowany dużą ilością młodych wykształconych ludzi, których wykształcenie nie koniecznie pokrywa się z zapotrzebowaniem na rynku pracy. Chcąc zmniejszać poziom bezrobocia, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej na swoim terenie m.in. poprzez tworzenie odpowiedniego systemu zachęt dla nowych przedsiębiorców lub poprzez wyznaczanie odpowiednich terenów inwestycyjnych.

Należy ponadto zaznaczyć, że brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (tj. patologia, przestępczość czy uzależnienia od alkoholu), a także czynnikiem skutecznie ograniczającym popyt wewnętrzny. Długotrwałe występowanie tych efektów bezrobocia w konsekwencji wpłynie bezpośrednio na wzrost wydatków Gminy Brudzeń Duży na pomoc społeczną w zakresie likwidacji lub minimalizacji tych zjawisk, jak również na pogorszenie wizerunku i atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy.

4. Usługi publiczne na terenie Gminy Brudzeń Duży

4.1. Usługi społeczne

Jednym z czynników warunkujących atrakcyjność osiedleńczą jest dostępność usług społecznych. Podczas wyboru nowego miejsca zamieszkania brane są pod uwagę przede wszystkim: dostęp do oświaty oraz jakość oferty edukacyjnej, oferta kulturalna, baza sportowo-rekreacyjna, dostęp do opieki zdrowotnej, a także poziom bezpieczeństwa publicznego. Od stanu infrastruktury społecznej zależy także jakość życia obecnych mieszkańców Gminy i ich szanse rozwoju.

4.1.1. Oświata i nauka

Na terenie Gminy Brudzeń Duży funkcjonują następujące placówki oświatowe:

Przedszkola:

- przedszkole samorządowe Brudzeń Duży;
- przedszkole samorządowe Sikórz;
- przedszkole „Bajka” Siecień;

Szkoły podstawowe:

- szkoła Podstawowa Brudzeń Duży;
- szkoła Podstawowa Siecień;
- szkoła podstawowa Sikórz;

Gimnazja:

- Gimnazjum Brudzeń Duży;
- Gimnazjum Siecień;
- Niepubliczne Gimnazjum Katolickie w Sikorzu.

Szkoła Średnia:

- Katolickie Liceum Ogólnokształcące w Sikorzu.

PRZEDSZKOLA

Na terenie Gminy Brudzeń Duży funkcjonują trzy przedszkola, w tym dwa samorządowe. Na koniec 2014 roku, łącznie do niniejszych placówek uczęszczało 202 dzieci (stan na 31.12.2014 r.).

Dzięki dobrze rozwiniętej opiece i edukacji przedszkolnej, Gmina zapewnia rodzinom dzieci (zwłaszcza młodym matkom) możliwość podjęcia lub kontynuacji pracy po powrocie z urlopu wychowawczego zwiększając tym samym ich szanse na rynku pracy.

W każdej placówce publicznej zapewniony jest dostęp do wykwalifikowanej kadry. Każda z placówek posiada bogatą ofertę spędzania czasu dla dzieci, w tym: gry i zabawy dydaktyczne, zajęcia plastyczne, zabawy taneczne i ruchowe, naukę samodzielności, pobyt

na świeżym powietrzu. Sympatyczni pracownicy, urozmaicone zajęcia i towarzystwo rówieśników sprawia, że dzieci chętnie przychodzą do tych placówek.

Jednostki zapewniają dzieciom komfortowe i bezpieczne warunki do zabawy, rozwoju i odpoczynku.

Tabela 13. Przedszkola na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)

Przedszkola / Oddziały przedszkolne				
Nazwa placówki	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
Przedszkole samorządowe Brudzeń Duży	88	6,2	2	publiczna
Przedszkole Samorządowe Sikórz	64	4,52	1	publiczna
Przedszkole „Bajka” Siecień	50	3	-	niepubliczna

Źródło: UG Brudzeń Duży

SZKOŁY PODSTAWOWE

Wszystkie szkoły podstawowe na terenie Gminy posiadają statut szkół publicznych. Dla placówek oświatowych wymienionych w tabeli 14, organem prowadzącym jest Gmina Brudzeń Duży. W 2014 roku do szkół prowadzonych przez Gminę Brudzeń Duży uczęszczało 429 uczniów.

Tabela 14. Wykaz szkół podstawowych na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)

Szkoły podstawowe				
Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
Szkoła Podstawowa Brudzeń Duży	105	18,49	8,5	publiczna
Szkoła Podstawowa. Siecień	200+20 oddział"0"	17,95	7	publiczna
Szkoła Podstawowa Sikórz	104	12,61	7	publiczna

Źródło: UG Brudzeń Duży

Kształcenie ogólne w szkole podstawowej tworzy fundament wykształcenia. Szkoła łagodnie wprowadza uczniów w świat wiedzy dbając o ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny, społeczny i fizyczny. Wyniki testu 6-klasistów w 2014 roku dla przeciętnego

uczniów klasy VI w Gminie Brudzeń Duży kształtowały się na poziomie średnio 23,08 punktów i były niższe niż średnia województwa mazowieckiego oraz średnia dla kraju. Podobnie kształtowała się sytuacja w 2013 roku.

Tabela 15. Wyniki testów 6-klasistów w Gminie Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	2013	2014
Wynik ogólny testów 6 – klasistów Gmina Brudzeń Duży	19,78	23,08
Wynik ogólny województwo mazowieckie	25,22	26,98
Wynik ogólny kraj	24,03	25,82

Źródło: <http://bip.oke.waw.pl/>

GIMNAZJA

Na terenie Gminy zlokalizowane są dwa gimnazja publiczne będące w zarządzie Gminy Brudzeń Duży: Publiczne Gimnazjum w Brudzeniu Dużym oraz Gimnazjum w miejscowości Siecień. Ponadto na terenie Gminy działa Niepubliczne Gimnazjum Katolickie. Na koniec 2014 roku do szkół tych uczęszczało 334 uczniów.

Tabela 16. Charakterystyka gimnazjów na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)

Nazwa placówki (adres)	Liczba dzieci	Pracownicy pedagogiczni (w etatach)	Pracownicy obsługi (w etatach)	Rodzaj placówki (publiczna / niepubliczna)
Gimnazjum Brudzeń Duży	132	20,03	8,75	publiczna
Gimnazjum Siecień	106	1,94	2,25	publiczna
Niepubliczne Gimnazjum Katolickie	96	14,10	-	niepubliczna

Źródło: UG Brudzeń Duży

Należy podkreślić, że uczniowie gimnazjów mogą uczestniczyć w kołach zainteresowań prowadzonych przez placówki oraz brać udział w różnorodnych konkursach. Angażują się również w wiele inicjatyw szkolnych, dzięki czemu rozwijają swoje umiejętności organizatorskie.

Uczniowie III klas gimnazjum w latach 2013 i 2014 przystąpili do obowiązkowego testu gimnazjalnego. Jego wyniki w Gminie Brudzeń Duży na tle wyników województwa mazowieckiego przedstawia tabela 17.

Tabela 17. Wyniki testów gimnazjalnych w Gminie Brudzeń Duży w latach 2013 i 2014

Wyszczególnienie		Rok 2013			Rok 2014		
		Gmina Brudzeń Duży	woj.	kraj	Gmina Brudzeń Duży	woj.	kraj
Część humanistyczna	j. polski	65,8	64,3	62	69,9	70	59
	historia, WOS	59,5	59,9	58	58,4	61	68
Część matematyczno - przyrodnicza	matematyka	53,1	50,9	48	50,3	50	47
	przedmioty przyrodnicze	59,9	61,0	59	53,5	54	52
Język angielski	podstawa	59,0	66,6	63	61,3	70	67
	rozszerzenie	48,6	48,4	45	47,3	50	46

Źródło: UG Brudzeń Duży

Analizując średnie wyniki testów uczniów III klas szkół gimnazjalnych z terenu Gminy Brudzeń Duży należy zauważyć, że zarówno w 2013, jak i w 2014 roku, wyniki uczniów z Gminy Brudzeń Duży przeważnie były nieco wyższe niż średnie wyniki dla kraju, co świadczy o dobrym poziomie nauczania na terenie przedmiotowej jednostki samorządu terytorialnego.

SZKOŁA ŚREDNIA

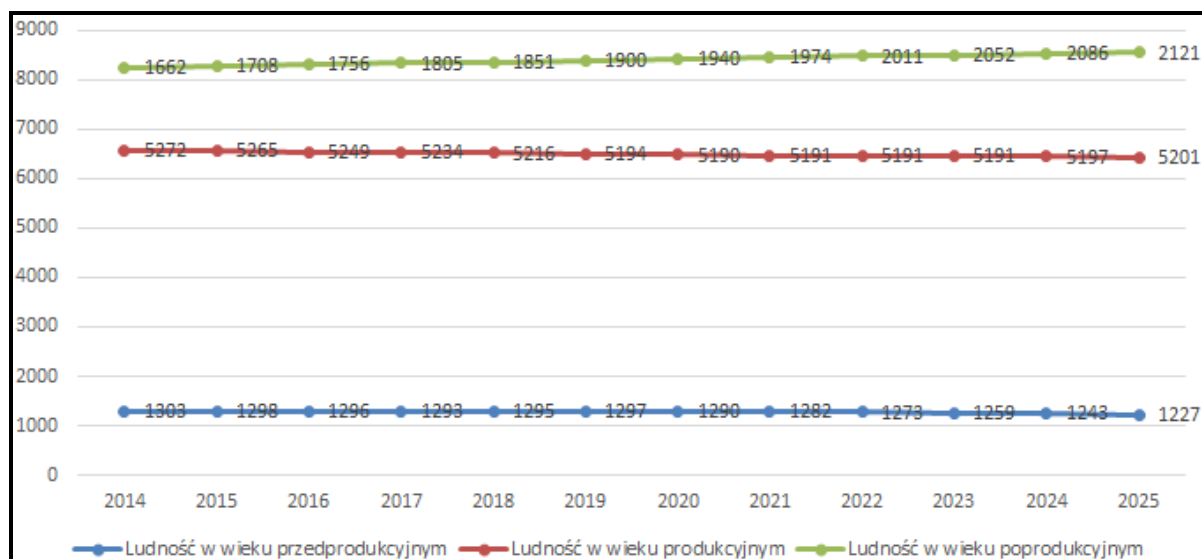
Na terenie Gminy Brudzeń Duży funkcjonuje również Katolickie Liceum Ogólnokształcące w Sikorzu. W chwili obecnej niniejsza placówka oświatowa proponuje trzy rozszerzenia:

1. humanistyczno – prawne;
2. humanistyczno – dziennikarskie;
3. matematyczno – fizyczne – medyczne.

Ponadto Liceum posiada internat.

Na podstawie prognozy ludności na lata 2014-2050 sporządzonej przez GUS dla powiatu plockiego stworzono prognozę liczby ludności z podziałem na grupy wieku na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Wykres 5. Prognoza liczby ludności dla Gminy Brudzeń Duży do 2025 roku [osoba]

Źródło: Opracowanie własne

Obserwowana w ciągu ostatnich kilku lat w skali kraju i Europy zmiana modelu rodziny (2+1) potwierdza, że coraz mniejszy jest udział rodzin wielodzietnych. Również migracje rodzin w celach zarobkowych pociągają za sobą spadek liczby dzieci na danym terenie. W związku z tym, Gmina Brudzeń Duży zamierza realizować działania zwiększające jej atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną. Atrakcyjne warunki do zamieszkania będą skutkowały napływem nowych mieszkańców (w tym rodzin z dziećmi), dzięki czemu liczba uczniów w szkołach utrzyma się na poziomie zbliżonym do obecnego a nawet wzrośnie. Tym samym Gmina zapewni odpowiednie dochody z tytułu subwencji oświatowej, a także wyeliminuje ewentualną konieczność racjonalizacji sieci szkół na swoim terenie. Z kolei atrakcyjne warunki inwestycyjne to szansa na nowe miejsca pracy, co zminimalizuje zjawisko migracji części mieszkańców poza teren Gminy Brudzeń Duży w celach zarobkowych.

4.1.2. Ochrona zdrowia

Istotnym elementem infrastruktury społecznej jest system ochrony zdrowia. Dostęp do infrastruktury ochrony zdrowia zależy przede wszystkim od liczby instytucji świadczących usługi zdrowotne, ich rozmieszczenia oraz kosztów usług.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży usługi z zakresu opieki medycznej świadczy:

- **Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie” sp. z o. o. w Brudzeniu Dużym**, znajdujący się w Brudzeniu Dużym, pod adresem ul. Jana Pawła II 2, został utworzony 30 marca 1999 roku przez Radę Gminy w Brudzeniu Dużym. SPZOZ realizuje swoje zadania poprzez działające trzy ośrodki na terenie Gminy, tj.:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Brudzeniu Dużym,
 - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Sikorzu,
 - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Siecieniu.
- **Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Rodzinna.**

Funkcjonowanie konkurencyjnych placówek medycznych jest podstawą do zapewnienia właściwej działalności w dziedzinie ochrony i promocji zdrowia. Należy uznać, że system opieki zdrowotnej na terenie Gminy w pełni zaspakaja potrzeby obecnych mieszkańców Gminy, jak również jest w stanie zaspokoić potrzeby potencjalnych mieszkańców, którzy w przyszłości zamieszkają na niniejszym terenie.

Źródło: PLANU ROZWOJU LOKALNEGO GMINA BRUDZEŃ DUŻY na lata 2004 - 2015

4.1.3. Sport i kultura

Sport

Sport w Gminie Brudzeń Duży jest nieodzownym elementem życia wielu jej mieszkańców, dlatego też Gmina wspiera rozwój dyscyplin sportowych oraz pracuje nad stworzeniem warunków i możliwości do rozwijania zainteresowań sportowych.

W skład głównych obiektów tworzących bazę sportowo-rekreacyjną wchodzi:

- hala sportowa w Sikorzu;
- hala sportowa w Siecieniu;
- hala sportowa w Brudzeniu Dużym;
- boiska sportowe.

Mieszkańcy Gminy mają możliwość uprawiania sportu w działających klubach sportowych:

- Skwa Brudzeń,
- Bobry Cierszewo,
- LKS Wisła Główina – Sobowo.

Najważniejszymi imprezami sportowymi jakie mają miejsce na terenie Gminy są Duathlon po Mazowieckiej Szwajcarii oraz Amatorski Wyścig Rowerowy po Brudzeńskim Parku Krajobrazowym.

Dzięki istnieniu warunków do uprawiania sportu i rekreacji, tj. boisk sportowych oraz sal gimnastycznych, zauważalny jest wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców Gminy. Rozwijającymi się amatorsko dziedzinami sportowymi są: piłka nożna, piłka ręczna, siatkówka, koszykówka, lekkoatletyka oraz tenis ziemny.

Kultura

Zadania z zakresu kultury na terenie Gminy Brudzeń Duży realizują następujące placówki:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Brudzeniu Dużym, znajdująca się w budynku Gimnazjum w Brudzeniu Dużym:
 - Filia Biblioteczna w Sikorzu w budynku Zespołu Szkół w Sikorzu;
 - Filia Biblioteczna w Siecieniu w budynku Zespołu Szkół w Siecieniu;
- Muzeum w Murzynowie;
- „Agronomówka” budynek ul. Dobrzyńska 9;
- Remiza OSP;
- Orkiestra Dęta w Sobowie,

Gminna Biblioteka Publiczna jest instytucją działającą na rzecz okolicznej społeczności, wspierająca rozwój edukacyjny dzieci i młodzieży z terenów Gminy. W ramach jej struktury organizacyjnej wyodrębniono filię w Siecieniu oraz Sikorzu. Na działalność oświatową biblioteki składają się: spotkania autorskie, konkursy czytelnicze, plastyczne, literackie, spotkania z bajką, wycieczki oraz imprezy artystyczno – literackie pn. „Cała Polska czyta dzieciom”.

Orkiestra Dęta w Sobowie orkiestra działa od 30 września 1985 roku. Gra orkiestry pojawia się przy ważnych uroczystościach gminnych i kościelnych. Orkiestra bierze udział w takich uroczystościach jak: Dni Gminy Brudzeń Duży, dożynki gminne i parafialne, coroczna pielgrzymka do Skępego, a ponadto uczestniczy w procesjach Bożego Ciała, organizuje koncerty m.in. Koncert Kolęd w pierwszych dniach stycznia.

Źródło: <http://brudzen.pl/>

Muzeum w Murzynowie mieści się w niedużej zabytkowej chacie z początku XX wieku, położonym nad samym brzegiem Wisły. W muzeum znajdują się zbiory poświęcone dawnym zawodom mieszkańców tej nadwiślańskiej wioski, głównie rybołówstwu, żegludze wiślanej, sadownictwu oraz uprawie roli. Wśród zbiorów można oglądać przedmioty ze sfery duchowo-religijnej, znaleziska archeologiczne oraz okazy przyrodnicze.

Źródło: <http://mazowieckieskarby.pl/>

4.1.4. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także

zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji z środowiskiem.

Jednostką organizacyjną w zakresie pomocy społecznej dla mieszkańców Gminy Brudzeń Duży jest **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym**, który realizuje zadania własne i zlecone zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej. Ośrodek mieści się w miejscowości Brudzeń Duży.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Brudzeniu Dużym realizuje szeroki zakres zadań, wynikających z następujących przepisów:

- ustawy o pomocy społecznej;
- rozporządzenie w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej;
- rozporządzenie w sprawie rodzinnego wywiadu środowiskowego;
- ustawy o ustanowieniu programu wieloletniego "Pomoc państwa w zakresie dożywiania.

Ze świadczeń GOPS w 2014 roku korzystało 497 osób, z tego 219 z powodu ubóstwa, 163 z powodu bezrobocia oraz 84 z powodu długotrwałej choroby. W porównaniu do roku 2012, łączna liczba korzystających z pomocy Ośrodka wzrosła o 1 osobę. Należy zauważyć, że znaczny wzrost liczby osób, którym przyznano świadczenia nastąpił w 2013 roku (wzrost o 4,8% w stosunku do roku poprzedniego). W latach 2012-2014 na podobny poziomie pozostała łączna kwota świadczeń. Należy podkreślić, że oczekiwany w wyniku realizacji odpowiedniej strategii rozwój przedsiębiorczości na terenie Gminy przyczyni się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania bezrobocia na terenie Gminy i spadku liczby osób bezrobotnych korzystających obecnie z pomocy GOPS. Tym samym, Gmina będzie mogła część zaoszczędzonych środków finansowych przeznaczyć na inne zadania związane z pomocą społeczną lub wykorzystać zupełnie na inne cele (np. inwestycyjne).

Tabela 18. Pomoc społeczna na terenie Gminy Brudzeń Duży

Pomoc społeczna - świadczenia	Stan na dzień 31.12.2012r.	Stan na dzień 31.12.2013r.	Stan na dzień 31.12.2014r.
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	496	520	497
Z powodu ubóstwa	208	222	219
Z powodu bezrobocia	152	164	163
Z powodu niepełnosprawności	78	74	64
Z powodu długotrwałej choroby	107	96	84

Pomoc społeczna - świadczenia	Stan na dzień 31.12.2012r.	Stan na dzień 31.12.2013r.	Stan na dzień 31.12.2014r.
Z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	52	54	53
Kwota świadczeń w tys. zł [zadania własne gminy]	108	130	100
Kwota świadczeń w tys. zł [zadania zlecone gminy]	139	128	148

Źródło: UG Brudzeń Duży

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, oferując pomoc w formie świadczeń pieniężnych (w tym zasiłek stały, okresowy, celowy i specjalny zasiłek celowy) i niepieniężnych (w tym praca socjalna, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenie społeczne, pomoc rzeczowa, sprawienie pogrzebu, schronienie, posiłek, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania).

Pomoc w formie usług opiekuńczych przysługuje również osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn potrzebują pomocy innych osób. Pomoc ta obejmuje również osoby, których rodzina, a także wspólnie zamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Do podstawowych zadań Ośrodka należy:

- Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą o pomocy społecznej świadczeń,
- Praca socjalna,
- Prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- Analiza i ocena zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej,
- Realizacja zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- Rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb, w tym organizowanie różnych form pomocy społecznej (finansowej, w naturze bądź usługach) na terenie objętym działalnością Ośrodka,
- Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą o świadczeniach rodzinnych zasiłków rodzinnych i dodatków do tych zasiłków oraz świadczeń opiekuńczych,
- Przyznawanie i wypłacanie świadczeń osobom uprawnionym do alimentów oraz prowadzenie postępowania wobec dłużników alimentacyjnych zgodnie z obowiązującą ustawą.
- Postępowanie w sprawie przyznawania i wypłaty dodatków mieszkaniowych.

4.1.5. Bezpieczeństwo Publiczne

Usługi publiczne na terenie Gminy Brudzeń Duży z zakresu:

- **bezpieczeństwa publicznego** realizuje Posterunek Policji mieszczący się w Brudzeniu Dużym przy ul. Toruńskiej 2a.
- **ochrony przeciwpożarowej** realizuje 10 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowane w Bądkowo Kościelne, Karwosieki Noskowice, Karwosieki Nowe, Parzeń, Siecień, Sikórz, Sobowo, Suchodół, Turza Mała, Żerniki.

Zgodnie z informacjami Urzędu Gminy Brudzeń Duży, w 2014 roku na terenie Gminy doszło do popełnienia 93 przestępstw – o 26 mniej niż w 2012 roku (tj. o 21,8%) i o 29 mniej niż w roku poprzednim (tj. o 23,8%). W 2014 roku odnotowano również 6 wypadków.

Tabela 19. Statystyki wypadków i przestępstw na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba wypadków	7	4	6
W tym ze skutkiem śmiertelnym	1	1	0
Liczba przestępstw	119	122	93

Źródło: UG Brudzeń Duży

4.2. Usługi Komunalne

4.2.1. Infrastruktura drogowa

Ze względu na walory lokalizacyjne, Gmina Brudzeń Duży stanowi dobrą bazę dla mieszkańców Gminy - zarówno obecnych i potencjalnych, jak i inwestorów.

Gmina Brudzeń Duży jest dobrze położona pod względem komunikacyjnym, mimo że przez jej teren nie przebiegają drogi krajowe. Sieć drogową tworzą m. in. 4 drogi wojewódzkie. Połączenia dróg wojewódzkich gwarantuje dobrze rozwinięta sieć dróg powiatowych oraz gminnych, które zapewniają mieszkańcom Gminy dotarcie do większych miejscowości.

Infrastrukturę drogową na terenie Gminy Brudzeń Duży tworzą:

- drogi wojewódzkie:
 - (540) Sikórz – Bielsk 2,262 km;
 - (559) Płock – Brudzeń – Lipno 15,897 km;
 - (562) Płock – Murzynowo – Włocławek 13,500 km;
 - (555) Murzynowo – Srebrna 5,980 km.

Łączna długość dróg wojewódzkich na terenie gminy wynosi 37,639 km.

- drogi powiatowe:
 - nr 169 Sikórz – Mochowo (5,290 km),
 - nr 177 Bądkowo – Rochny – Łukoszyn (6,790 km),
 - nr 178 Brudzeń Duży – Karwosieki – Proboszczewice (8,786 km),
 - nr 179 Brudzeń Duży – Dobrzyń n/Wisłą (6,648 km),
 - nr 182 Parzeń – Kamionki (2,581 km),
 - nr 184 Siecień – Gorzechowo – Strupczewo (8,239 km),
 - nr 185 Rembielin – Myśliborzyce (2,515 km).

Łączna długość dróg powiatowych na terenie gminy wynosi 40,849 km. Stan dróg wojewódzkich oraz powiatowych jest oceniany jako średni, wymagający modernizacji.

- drogi gminne.

Szczegółowy wykaz dróg na terenie Gminy, został zaprezentowany w tabeli poniżej.

Tabela 20. Charakterystyka infrastruktury drogowej na terenie Gminy Brudzeń Duży

Drogi wojewódzkie		
Nazwa drogi lub relacja drogi	Długość drogi w granicach Gminy (km)	Stan techniczny drogi
(540) Sikórz – Bielsk	2,262	w trakcie wykonywania remontu nawierzchni
(559) Płock – Brudzeń – Lipno	15,897	do przebudowy na odcinku przejścia przez miejscowości Sikórz i Brudzeń
(562) Płock – Murzynowo – Włocławek	13,500	zadowalający
(555) Murzynowo – Srebrna	5,980	do przebudowy na odcinku przejścia przez miejscowość Siecień
Drogi powiatowe		
Nazwa drogi lub relacja drogi	Długość drogi w granicach Gminy (km)	Stan techniczny drogi
(169) Sikórz – Mochowo	5,290	wymaga bieżącego remontu
(177) Bądkowo – Rochny – Łukoszyn	6,790	nawierzchnia gruntowa, wymaga wycięcia poboczy i naprawy mostu przez Skrwę w jej ciągu
(178) Brudzeń Duży – Karwosieki – Proboszczewice	8,786	stan zadowalający
(179) Brudzeń Duży – Dobrzyń n/Wisłą	6,648	stan zagrażający bezpieczeństwu
(182) Parzeń – Kamionki	2,581	stan zadowalający

(184) Siecień – Gorzechowo – Strupczewo	8,239	na odcinku ok. 2km po remoncie, wymaga dalszych napraw w pozostałej części	
(185) Rembielin – Myśliborzyce	2,515	droga gruntowa wymaga bieżącego wyrównania oraz kontroli stanu wysokich drzew porastających pobocza	
Drogi gminne			
Nazwa drogi lub relacja drogi	Długość drogi w granicach Gminy (km)	Nawierzchnia	Stan techniczny drogi
(290301W) Turza Wielka - Wincentowo	2,7	bitumiczna	wymaga bieżących napraw, złe podłoże niszczy nawierzchnię
(290302W) Cegielnia - Turza Mała	3,2	odcinek ok. 1km bitumiczna, pozostała cz. gruntowa utwardzona tłuczniem	wymaga wykonania barier ochronnych na moście na cieku wodnym oraz bieżące wyrównanie w cz. Nieutwardzonej
(290303W) Popowo – Turza Wielka	4,3	odcinek ok. 2,5km utwardzona, pozostała cz. gruntowa utwardzona tłuczniem	wymaga bieżących napraw, złe podłoże niszczy nawierzchnię, wymaga bieżącego wyrównania na odcinku nieutwardzonym
(290304W) Czartowo – Bądkowo Rumunki	2,0	gruntowa utwardzona tłuczniem	wymaga bieżącego wyrównania
(290305W) Cegielnia – Winnica	2,3	gruntowa utwardzona tłuczniem	wymaga bieżącego wyrównania
(290306W) Winnica – Zdziembórz	2,8	gruntowa utwardzona tłuczniem	wymaga naprawy mostu na rzece Skrwie (uzyskane pozwolenie na wykonanie pracy)
(290307W) Sobowo – Ruszkowo	1,8	gruntowa utwardzona tłuczniem	wymaga bieżącego wyrównania
(290308W) Michałkowo – Sobowo	1,7	gruntowa utwardzona tłuczniem	wymaga bieżącego wyrównania
(290309W) Sobowo – Bądkowo	4,5	gruntowa utwardzona	wymaga bieżącego

Jeziorne		łuczniem	wyrównania
(290310W) Bądkowo Kościelne – Brudzeń Duży	2,2	1,5 km bitumiczna pozostała część gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania cz. nieutwardzonej
(290311W) Bądkowo Rochny – Janoszyce – Karwosieki Cholewice	5,8	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290312W) Karwosieki Noskowice – Łukoszyn	2,1	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290313W) Karwosieki Cholewice – Dzięgielewo	3,8	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290314W) Zakrzewko – Karwosieki Nowe	1,4	gruntowa (droga nie użytkowana)	-
(290315W) Karwosieki Nowe – droga powiatowa 2903W	1,3	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290316W) Karwosieki Nowe – Włoczewo	1,2	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290317W) Główina – Sobowo	3,0	bitumiczna	wymaga bieżących napraw. złe podłoże niszczy nawierzchnię
(290318W) Kamienica – Główina	2,7	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290319W) Sobowo Ostrowce - Więclawice	3,4	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290320W) Więclawice – Rembielin	3,3	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290321W) Więclawice – Myślborzyce	2,0	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290322W) Rembielin – Gorzechowo – Rokicie	1,3	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290323W) Gorzechowo – Rokicie	2,9	bitumiczna	stan zadowalający
(290324W) Sobowo – Strupczewo – Brudzeń Mały – Parzeń Janówek	6,9	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290325W) Brudzeń Duży – Brudzeń Mały	1,4	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania

(290326W) Brudzeń Mały – Gorzechowo	1,4	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290327W) Gorzechowo – Żerniki	2,4	ok. 1 km bitumiczna, pozostała cz. gruntowa	stan bardzo dobry
(290328W) Parzeń Janówek – Robertowo – Żerniki - Siecień	5,1	ok. 1,5 km bitumiczna, pozostała cz. gruntowa	stan bardzo dobry
(290329W) Robertowo – Robertowo Kolonia	0,9	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290330W) Brudzeń Duży – Krzyżanowo	2,7	bitumiczna	stan dobry
(290331W) Karwosieki Noskowice - Parzeń	2,6	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290332W) Krzyżanowo – Parzeń	1,9	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290333W) Sikórz – Suchodół – Włoczewo – droga powiatowa 178	4,3	2 km bitumiczna, pozostała cz. gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania cz. nieutwardzonej
(290334W) Sikórz Pieńki – Droga wojewódzka 540	2,6	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290335W) Uniejewo – Siecień – Cierszewo – droga woj. 562	6,9	2,5 km destrukta asfaltowy, pozostała cz. gruntowa	stan zadowalający
(290336W) Siecień – Radotki	3,1	destrukta asfaltowy	stan zadowalający
(290337W) Cierszewo – Biskupice	2,5	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290338W) droga woj. 559 – Kowalewko	0,2	gruntowa	wymaga bieżącego wyrównania
(290339W) Brudzeń Duży Gorzechowo	3,5	bitumiczna	stan dobry

Źródło: UG Brudzeń Duży

Infrastruktura drogowa jest czynnikiem, który może wpłynąć na rozwój inwestycyjny Gminy i może być czynnikiem determinującym, a na pewno brany pod uwagę przez potencjalnych mieszkańców, którzy zdecydowaliby osiedlić się na terenie Gminy. Przewiduje się bowiem, że rola transportu drogowego w najbliższych latach, w dalszym ciągu będzie wzrastać, a tym samym nastąpi wzrost natężenia ruchu na drogach. W ostatnich latach na terenie Gminy

dokonano licznych modernizacji dróg gminnych. Dalsze działania modernizacyjne oraz budowa nowych dróg będą z pewnością wpływały pozytywnie na rozwój Gminy i na zapewnienie mieszkańcom wysokiej jakości życia.

Na terenie Gminy funkcjonuje także system chodników o długości około 10 km, które wymagają dalszej rozbudowy. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy Brudzeń Duży, na terenie Gminy nie wyznaczono ścieżek rowerowych.

Infrastrukturę około drogową uzupełnia publiczny system oświetlenia ulicznego, o łącznej długości ponad 31 km. Oświetlenie uliczne zlokalizowano w następujących miejscowościach: Bądkowo Kościelne, Brudzeń Duży, Krzyżanowo, Suchodół, Cegielnia, Kłobukowo Patrze, Turza Mała, Turza Wielka, Winnica, Rokicie, Siecień Murzynowo, Więclawice, Sobowo, Sikórz, Karwosieki Noskowice, Uniejewo, Strupczewo, Siecień Rumunki, Lasotki, Karwosieki Cholewice, Murzynowo, Główina. Jego stan oceniany jest jako dobry, przy czym istnieje potrzeba zwiększenia liczby punktów świetlnych o około 50% (w zależności od sytuacji ekonomicznej Gminy).

Tabela 21. Chodniki i ścieżki rowerowe na terenie Gminy - stan na dzień 31.12.2014 r.

L.p.	Sołectwo	Czy na terenie sołectwa są chodniki?	Czy na terenie sołectwa są ścieżki rowerowe?	Potrzeby rozbudowy	
				chodników	ścieżek rowerowych
1	Bądkowo Kościelne	tak	nie	tak	nie
2	Bądkowo Rochny	nie	nie	nie	nie
3	Bądkowo Rumunki	nie	nie	nie	nie
4	Brudzeń Duży	tak	nie	tak	tak
5	Brudzeń Mały	nie	nie	nie	nie
6	Cegielnia	nie	nie	nie	nie
7	Główina	nie	nie	nie	nie
8	Gorzechowo	nie	nie	nie	nie
9	Karwosieki Cholewice	nie	nie	nie	nie
10	Karwosieki Noskowice	nie	nie	nie	nie
11	Kłobukowo Patrze	nie	nie	nie	nie
12	Krzyżanowo	nie	nie	nie	tak
13	Lasotki	nie	nie	nie	nie
14	Murzynowo	nie	nie	nie	tak
15	Myśliborzyce	nie	nie	nie	nie
16	Nowe Karwosieki	nie	nie	nie	nie
17	Parzeń	nie	nie	nie	tak

L.p.	Sołectwo	Czy na terenie sołectwa są chodniki?	Czy na terenie sołectwa są ścieżki rowerowe?	Potrzeby rozbudowy	
				chodników	ścieżek rowerowych
18	Rembielin	nie	nie	nie	nie
19	Rokicie	tak	nie	nie	nie
20	Rokicie Osiedle	nie	nie	nie	nie
21	Siecień Rumunki	nie	nie	nie	nie
22	Siecień	nie	nie	tak	tak
23	Sikórz	tak	nie	tak	tak
24	Sobowo	nie	nie	tak	nie
25	Strupczewo Duże	nie	nie	nie	nie
26	Suchodół	nie	nie	nie	nie
27	Turza Mała	nie	nie	nie	nie
28	Turza Wielka	nie	nie	nie	nie
29	Uniejewo	nie	nie	nie	nie
30	Więclawice	nie	nie	nie	nie
31	Winnica	nie	nie	nie	nie
32	Żerniki	nie	nie	nie	nie
Długość chodników na terenie Gminy (km)				10 km	

Źródło: UG Brudzeń Duży

4.2.2. Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy Brudzeń Duży obowiązuje Regulamin utrzymania czystości i porządku. Jego wykonanie zostało powierzone Wójtowi Gminy Brudzeń Duży.

Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie niniejszej jednostki samorządu terytorialnego. Regulamin określa w szczególności:

- wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości;
- rodzaj i minimalną pojemności urządzeń przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości oraz na drogach publicznych, warunków rozmieszczania tych urządzeń i ich utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym;
- częstotliwość i sposób pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego;
- inne wymagania wynikające z wojewódzkiego planu gospodarki odpadami;
- obowiązki osób utrzymujących zwierzęta domowe, mających na celu ochronę przed zagrożeniem lub uciążliwością dla ludzi oraz przed zanieczyszczeniem terenów przeznaczonych do wspólnego użytku;

- wymagania utrzymywania zwierząt gospodarskich na terenach wyłączonych z produkcji rolniczej, w tym także zakazu ich utrzymywania na określonych obszarach lub w poszczególnych nieruchomościach;
- wyznaczone obszary podlegające obowiązkowej deratyzacji i terminów jej przeprowadzania.

Źródło: Uchwała Nr XXXV/244/13 Rady Gminy w Brudzeniu Dużym z dnia 30 grudnia 2013 w sprawie: przyjęcia Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Brudzeń Duży

Podmiotem odpowiedzialnym za zorganizowanie odbioru i nadzorującym wywóz odpadów komunalnych jest Gmina. Zasięg obowiązywania przepisów zawartych w Regulaminie obejmuje nieruchomości zamieszkałe i niezamieszkałe na terenie Gminy Brudzeń Duży.

Gmina Brudzeń Duży przynależy do Związku Gmin Regionu Płockiego i w oparciu o jego działalność prowadzi gospodarkę odpadami. Zadaniem priorytetowym Związku jest rozwiązanie problemu utylizacji odpadów o zasięgu ponadgminnym - wspólna budowa systemu odbioru, gromadzenia i utylizacji odpadów komunalnych, w tym systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych. Aktualnie do Związku należy 18 gmin z regionów powiatów płockiego i płońskiego.

Odpady komunalne z terenu Gminy Brudzeń Duży są obsługiwane przez Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Kobiernikach, w Gminie Stara Biała. Zakład osiągnął maksymalną zdolność przerobową wystarczającą dla przyjęcia odpadów komunalnych z terenu Gminy Płock oraz 16 gmin wchodzących w skład Związku Gmin Regionu Płockiego. Nowoczesna technologia powoduje, że zakład dotrzymuje kroku innym krajom UE.

Źródło: www.zuok.pl

4.2.3. Mieszkalnictwo

Mieszkalnictwo na terenie Gminy Brudzeń Duży ulega systematycznemu rozwojowi. W roku 2013 w porównaniu z rokiem 2008 liczba mieszkań na opisywanym areale wzrosła o 16,47%, w efekcie czego powierzchnia użytkowa mieszkań wzrosła o 4,49%. Natomiast w roku 2013 Gmina nie posiadała lokali socjalnych.

Tabela 22. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Brudzeń Duży

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Mieszkania	2180	2213	2458	2482	2505	2539
powierzchnia użytkowa mieszkań (m ²)	86,9	87,9	89,7	89,9	90,4	90,8
Liczba lokali socjalnych	-	7	-	0	0	0
powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (m ²)	-	277	-	0	0	0

Źródło: Dane GUS

W analizowanym okresie przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania zwiększyła się z 86,90 m² (rok 2008) do 106,1 m² (rok 2013). Podobny trend przyjął wskaźnik przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 użytkownika (wzrost z 23,9 m² do 28,1 m²) oraz wskaźnik mieszkania na 1000 mieszkańców (wzrost z 275,6 do 309,3), co niewątpliwie uatrakcyjnia opisywany obszar pod względem osiedleńczym, stwarzając dogodne warunki mieszkaniowe.

Tabela 23. Wskaźniki dotyczące zasobu mieszkaniowego w latach 2008 – 2013

Wyszczególnienie	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
przeciętna powierzchnia użytkowa	m ²	86,9	87,9	89,7	89,9	90,4	90,8
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m ²	23,9	24,5	27,1	27,4	27,7	28,1
mieszkania na 1000 mieszkańców	-	275,6	278,4	302,4	305,2	305,9	309,3

Źródło: Dane GUS

W analizowanym okresie nastąpił wzrost wyposażenia mieszkań na terenie Gminy Brudzeń Duży w instalacje sanitarne – wodociąg, łazienkę i centralne ogrzewanie. W 2013 roku na obszarze Gminy około 89,60% mieszkań było podłączonych do wodociągu, 79,28% - było wyposażonych w łazienkę, zaś 73,81% posiadało centralne ogrzewanie.

Tabela 24. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne

Mieszkania wyposażone w instalacje - w % ogółu mieszkań	Jedn. miary	2008	2009	2010	2011	2012	2013
wodociąg	%	83,17%	83,42%	89,26%	89,36%	89,46%	89,60%
łazienka	%	70,37%	70,81%	78,60%	78,81%	79,00%	79,28%
centralne ogrzewanie	%	69,59%	70,04%	72,95%	73,21%	73,45%	73,81%

Źródło: Dane GUS

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspakajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom.

Na terenie Gminy w planach zagospodarowania przestrzennego wyznaczono następujące tereny pod zabudowę mieszkaniową:

1. Brudzeń Duży i Bądkowo Kościelne, Brudzeń Mały – ok. 127 ha;
2. Janoszyce – ok. 5 ha;
3. Siecień i Murzynowo – ok. 92ha;
4. Sikórz - ok. 53 ha;
5. Karwosieki Noskowice – ok. 8ha;
6. Główina - ok. 4ha.

4.2.4. Usługi wodociągowe i kanalizacyjne

WODOCIĄG

Systemy zaopatrzenia w wodę posiada większość miejscowości wchodzących w zasięg administracyjny Gminy Brudzeń Duży. Długość sieci wraz z przyłączami na terenie Gminy w 2014 roku wynosiła 250,5 km, natomiast liczba przyłączy do budynków mieszkalnych kształtowała się na poziomie 1 827 sztuk. Na koniec 2014 roku z wodociągu korzystało 7 630 osób, co stanowiło około 93% ogółu mieszkańców Gminy w 2014 roku.

Tabela 25. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Stan na dzień 31.12.2014r.
długość czynnej sieci rozdzielczej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	250,5
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1 827
woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	204,3
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	7 630

Źródło: Dane GUS

Woda pozyskiwana jest z ujęć głębinowych i po uzdatnieniu (usunięciu nadmiaru żelaza, manganu i innych związków) dostarczana do odbiorców. Mieszkańcy Gminy Brudzeń Duży zaopatrywani są w wodę z następujących ujęć:

- stacja uzdatniania w Brudzeniu Dużym,
- stacja uzdatniania w Siecinu,
- stacja uzdatniania w Karwosiekach Cholewicach.

KANALIZACJA

Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku liczyła 21,9 km oraz 457 sztuk przyłączy. Dzięki temu, na koniec 2014 roku do sieci kanalizacyjnej podłączonych było około 22% mieszkańców Gminy.

Tabela 26. Stan infrastruktury ściekowej na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku

Sieć kanalizacyjna		
Wyszczególnienie	Jednostka miary	Stan na dzień 31.12.2014r.
długość czynnej sieci kanalizacyjnej będącej w zarządzie bądź administracji gminy	km	21,9
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	457
ścieki odprowadzone z budynków zamieszkałych	dam ³	59,3
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	1 830
Oczyszczalnie ścieków		
Proszę podać informację dot. oczyszczalni ścieków zlokalizowanych na terenie Państwa Gminy:		
Lokalizacja oczyszczalni ścieków	Przepustowość oczyszczalni ścieków	
Oczyszczalnia ścieków w Siecieniu	80m ³ /d	
Oczyszczalnia ścieków w Bądkowie Kościelnym	150 m ³ /d	

Źródło: Dane GUS

Na terenie Gminy zlokalizowano dwie oczyszczalnie ścieków w Siecieniu oraz Bądkowie Kościelnym.

W związku z tym, że sieć wodno - kanalizacyjna jest jednym z podstawowych elementów warunkujących rozwój mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na każdym terenie, to Gmina Brudzeń Duży systematycznie i w miarę zapotrzebowania realizuje inwestycje w tym zakresie. Należy podkreślić, że podłączenie do sieci wodociągowej jest zapewnione każdemu nowemu gospodarstwu domowemu. Natomiast rozbudowa sieci kanalizacyjnej następuje w pierwszej kolejności na obszarze Gminy o większych skupiskach mieszkańców, gdzie rozbudowa ta jest uzasadniona i opłacalna ekonomicznie. W przypadku terenów, gdzie podłączenie do sieci kanalizacyjnej jest nieopłacalne, budowane są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Tym samym należy zakładać, że rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy (a tym samym wzrost gęstości zaludnienia w poszczególnych miejscowościach) przyczyni się do rozwoju sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków, co wpłynie w konsekwencji na dalszy wzrost jej atrakcyjności osadniczej. Z kolei w przypadku terenów inwestycyjnych konieczne będzie

wcześniejsze uzbrojenie tych terenów w infrastrukturę wodno-ściekową, co zachęci potencjalnych inwestorów do inwestowania na tym terenie.

4.2.5. Zaopatrzenie w energię

O stopniu atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej Gminy świadczy również sposób zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepłą i gaz.

- **zaopatrzenie w energię elektryczną** – zasilanie odbiorców na terenie Gminy, w układzie normalnym pracy sieci, odbywa się trzema liniami napowietrzno – kablowymi SN (15 kV) wyprowadzonymi z GPZ Maszewo (główny punkt zasilający, stacja WN/SN). W przypadkach awaryjnych, poprzez zmianę podziału sieci, istnieje możliwość zmiany punktu zasilającego na inny, m.in. :GPZ Bojanowo, GPZ Sierpc. Odbiorcy gminy zasilani z sieci niskiego napięcia podłączeni są do 160 stacji transformatorowych SN/Nn. Ogólny stan techniczny urządzeń zasilających teren Gminy Brudzeń Duży jest dobry. Na bieżąco prowadzone są prace polegające na wymianie wyeksploatowanych urządzeń na nowe, zmniejszające możliwość wystąpienia awarii oraz prace polegające na rozbudowie sieci, co umożliwi pokrycie zapotrzebowania na energię elektryczną niniejszego terenu.

Źródło: Energa Operator oddział w Płocku

- **zaopatrzenie w gaz** – na niniejszym obszarze gazociągi wysokiego ciśnienia : 2x DN 500 MOP 5,0-5,5 MPa relacji Głowina – Włocławek I i II, DN 700 MOP 8,4 MPa relacji Rembelszczyzna – Gustorzyn wraz z kablem światłowodowym eksploatuje Operator Gazociągów Przesyłowych GAZ – SYSTEM S.A. Oddział w Gdańsku. Zgodnie z danymi GUS tylko nieliczne osoby na terenie Gminy korzystały z gazu sieciowego.

Źródło: GAZ – SYSTEM S.A. Oddział w Gdańsku

- **zaopatrzenie w energię ciepłą** – gospodarka ciepła na terenie Gminy Brudzeń Duży ma zdecentralizowany charakter. Oparta jest bowiem o kotłownie lokalne oraz paleniska indywidualne nadal zasilanych głównie węglem, drewnem, olejem opałowym oraz gazem propan-butan;
- **odnawialne źródła energii** – na terenie Gminy Brudzeń Duży zauważalne jest zainteresowanie lokalizacją elektrowni wiatrowych. W związku z tym, w chwili obecnej na terenie Gminy funkcjonuje 7 turbin wiatrowych (4 o mocy 200 kW oraz 3 o mocy 400 kW). Mieszkańcy oraz władze Gminy są zainteresowani odnawialnymi źródłami energii, w związku z czym istnieje możliwość, że kolejne pojedyncze budynki mieszkalne na terenie Gminy, w najbliższej przyszłości, zostaną wyposażone w instalacje solarne. Obecnie prowadzone jest jedno postępowanie w sprawie odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy.

5. Partnerstwa Gminy Brudzeń Duży

Gmina Brudzeń Duży realizując zadania własne, jak również inne zadania inwestycyjne, współpracuje z innymi podmiotami sektora publicznego, z którymi zawarła umowy partnerskie.

Gmina Brudzeń Duży może poszczycić się realizacją wspólnych projektów z następującymi partnerami:

- Związek Gmin Regionu Płockiego – został założony 14 kwietnia 1994 roku. W chwili obecnej Związek zrzesza 18 gmin. Zadaniem ZGRP są:
 - reprezentowanie wspólnych interesów gmin wchodzących w skład Związku;
 - restrukturyzacja regionu w celu pełnego wykorzystania potencjału ludzkiego i rzeczowego oraz przeciwdziałania bezrobociu;
 - inicjowanie tworzenia kompleksowej infrastruktury społecznej, gospodarczej i technicznej a w szczególności proekologicznej infrastruktury technicznej;
 - inicjowanie i prowadzenie programu edukacji ekologicznej społeczeństwa;
 - poszukiwanie nowatorskich rozwiązań gospodarczych i ekonomicznych w przedmiocie działania Związku;
 - promocja gospodarcza gmin - członków Związku;
 - organizowanie szkoleń dla gmin - członków Związku z zakresu działania Związku;
 - opracowywanie ekspertyz i analiz w zakresie zgłaszanym przez gminy - członków Związku;
 - utrzymanie kontaktów z podmiotami polskimi i zagranicznymi w celu wymiany doświadczeń oraz podejmowania wspólnych działań w szczególności proekologicznych;
 - organizowanie przedsięwzięć i imprez kulturalnych, oświatowych i sportowych o zasięgu ponadgminnym.

Źródło: www.zgrp.pl

Gmina Brudzeń Duży wraz z 17 innymi Gminami z regionu, jest jednym z partnerów projektu realizowanego przez Związek Gmin Regionu Płockiego pn. „Współpraca w ramach Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Płockiej kluczem do zintegrowanego rozwoju subregionu”. Celem projektu jest integracja działań publicznych, utrwalenie potencjału rozwojowego Obszaru Funkcjonalnego Aglomeracji Płockiej. Projekt pozwala na ustalenie wspólnych celów dla OF w różnych sektorach, wzmocnienie istniejącej od lat współpracy JST.

Współpraca partnerska Gminy Brudzeń Duży z innymi podmiotami sektora publicznego jest szansą dla rozwoju samej Gminy, jak i całego regionu. Dzięki partnerstwom możliwe będzie zwiększenie atrakcyjności mieszkaniowej, inwestycyjnej i turystycznej Gminy poprzez

wspólne realizowanie niektórych projektów technicznych i społecznych. Partnerstwo umożliwia osiągnięcie korzyści z realizacji danej inwestycji przy znacznie mniejszych nakładach (w ramach projektów partnerskich, koszty projektu rozkładają się proporcjonalnie na każdego z partnerów).

6. Analiza budżetu Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013

6.1. Dochody Budżetu Gminy Brudzeń Duży

Dane dotyczące zmiany struktury poszczególnych dochodów budżetu Gminy Brudzeń Duży przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 27. Struktura dochodów majątkowych i bieżących Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]

Dochody	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	17 215 199,10	19 009 474,35	19 627 648,41	20 336 701,20	22 325 485,87	22 052 314,45
majątkowe	222 672,25	524 934,86	46 459,90	661 744,95	2 011 622,42	1 041 792,80
% udział	1,29%	2,76%	0,24%	3,25%	9,01%	4,72%
bieżące	16 992 526,85	18 484 539,49	19 581 188,51	19 674 956,25	20 313 863,45	21 010 521,65
% udział	98,71%	97,24%	99,76%	96,75%	90,99%	95,28%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

W roku 2013 dochody budżetu Gminy Brudzeń Duży wynosiły 22 052 314,45 zł. Struktura dochodów Gminy Brudzeń Duży na przestrzeni analizowanych okresów wskazuje tendencję wzrostową (tylko w roku 2013 w porównaniu do roku poprzedniego odnotowano niewielki spadek). Od 2008 roku nastąpił wzrost dochodów budżetu Gminy Brudzeń Duży o 28,10%.

Udział dochodów bieżących w ogólnej strukturze dochodów Gminy zmieniał się z każdym rokiem, jednak zawsze utrzymywał wysoki poziom ponad 90%. I tak w 2008 roku wyniósł 98,71%, 2009 – 97,24%, 2010 – 99,76%, 2011 – 96,75%, 2012 – 90,99%, 2013 – 95,28%. Dochody bieżące są źródłem finansowania zadań własnych danej jednostki samorządu terytorialnego i to na ich wysokość gmina ma możliwość oddziaływania. Im większy udział mają one w budżecie, tym łatwiejszy i bardziej przewidywalny jest proces prognozowania budżetu. Wzrostowi dochodów bieżących sprzyja wzrost lokalnej bazy ekonomicznej możliwy do osiągnięcia m.in. w wyniku realizacji inwestycji służących lokowaniu nowej oraz dalszemu rozwojowi istniejącej działalności gospodarczej oraz rozwojowi mieszkalnictwa. Procesy te z kolei w dłuższym okresie czasu zwiększają bazę podatkową.

W strukturze dochodów Gminy Brudzeń Duży zauważalne jest także występowanie co roku **dochodów majątkowych**, do których zalicza się:

- dotacje i środki przeznaczone na inwestycje,

- dochody ze sprzedaży majątku,
- dochody z tytułu przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności.

Analizując strukturę dochodów Gminy Brudzeń Duży z podziałem na ich rodzaj, to największy udział w 2013 roku stanowiły subwencje, a następnie dochody własne Gminy i dotacje.

Tabela 28. Dochody Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]

Dochody	2008	2009	2010	2011	2012	2013
dochody własne	4 753 818,79	5 719 599,43	5 298 358,70	5 286 459,67	5 702 658,70	6 511 151,26
% udział w dochodach ogółem	27,61%	30,09%	26,99%	25,99%	25,54%	29,53%
subwencja ogółem	9 001 481,00	10 114 095,00	10 763 574,00	10 528 251,00	10 566 302,00	10 783 399,00
% udział w dochodach ogółem	52,29%	53,21%	54,84%	51,77%	47,33%	48,90%
dotacja ogółem	-	3 175 779,92	3 565 715,71	4 521 990,53	6 056 525,17	4 757 764,19
% udział w dochodach ogółem	0,00%	16,71%	18,17%	22,24%	27,13%	21,57%
DOCHODY OGÓŁEM	17 215 199,10	19 009 474,35	19 627 648,41	20 336 701,20	22 325 485,87	22 052 314,45

Źródło: Dane GUS

Dochody własne

Wysokość dochodów własnych Gminy Brudzeń Duży od roku 2008 wzrasta, w latach 2008 - 2013 odnotowano wzrost o ponad 36,97%.

Tabela 29. Poszczególne kategorie dochodów własnych Gminy Brudzeń Duży [zł]

Rodzaj podatku	2008	2009	2010	2011	2012	2013
podatek rolny	588 706,78	603 310,21	621 577,17	701 339,13	769 075,11	875 604,88
podatek leśny	34 816,40	37 419,72	33 461,41	39 807,35	43 638,50	48 253,95
podatek od nieruchomości	1 224 294,91	1 243 527,36	1 241 242,84	1 325 097,69	1 390 095,94	1 514 823,07
podatek od środków transportowych	137 910,75	148 820,20	144 094,23	201 910,30	175 924,31	178 344,32
wpływy z opłaty skarbowej	36 613,90	30 962,20	28 129,00	29 033,00	26 785,00	23 579,50
podatek od czynności cywilnoprawnych	143 227,58	120 450,90	116 801,99	108 193,36	98 835,60	102 740,19
dochody z majątku	55 610,38	271 631,41	80 437,33	85 161,52	165 724,60	482 314,15
wpływy z usług	1 255,35	3 100,15	637,88	1 670,80	5 820,80	8 363,38

Źródło: Dane GUS

Tabela 30. Wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym stanowiącym dochód państwa w latach 2008-2013 [zł]

Udział w podatkach stanowiących dochód państwa	2008	2009	2010	2011	2012	2013
od osób fizycznych	2 054 850,00	2 527 057,00	2 677 846,00	2 432 385,00	2 480 253,00	2 795 518,00
od osób prawnych	3 241,21	2 096,01	1 336,08	2 985,72	4 251,35	1 575,59

Źródło: Dane GUS

Największy udział w dochodach własnych Gminy Brudzeń Duży miały wpływy z tytułu udziału w podatkach stanowiących dochód państwa od osób fizycznych – udział ten w 2013 roku wyniósł 42,9%. Równie wysoki udział miały wpływy z tytułu podatku od nieruchomości – udział ten w 2013 roku wynosił 23,3%.

W analizowanym okresie można zauważyć wzrost dochodów z tytułu większości podatków oprócz wpływów z opłaty skarbowej, podatku od czynności cywilnoprawnych oraz podatków stanowiących dochód państwa od osób prawnych.

Należy podkreślić, że Gmina Brudzeń Duży może w sposób pośredni oddziaływać na wysokość dochodów z udziałów we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych, m.in. poprzez systematyczne tworzenie dogodnych warunków do osiedlania się na swoim terenie.

Subwencja ogólna

Dochody z tytułu subwencji ogólnej stanowiły w 2008 roku 52,29% ogółu dochodu Gminy Brudzeń Duży, zaś w roku 2013 – 48,90%. W 2013 roku ponad 63% stanowiła subwencja oświatowa.

Tabela 31. Udział poszczególnych części subwencji w ogólnym dochodzie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]

Subwencja	2008	2009	2010	2011	2012	2013
część oświatowa subwencji ogólnej	6 240 504,00	6 822 044,00	7 203 300,00	7 461 541,00	7 337 241,00	6 822 420,00
uzupełnienie subwencji ogólnej	0,00	0,00	0,00	197 120,00	11 011,00	0,00
część wyrównawcza subwencji ogólnej	2 760 977,00	3 292 051,00	3 560 274,00	2 869 590,00	3 218 050,00	3 960 979,00
Razem	9 001 481,00	10 114 095,00	10 763 574,00	10 528 251,00	10 566 302,00	10 783 399,00

Źródło: Dane GUS

Biorąc pod uwagę, że subwencja jest formą uzupełnienia dochodów własnych, które z różnych powodów nie są dopasowane do poziomu wydatków ponoszonych przez gminę, to im większy udział subwencji w dochodach gminy, tym większe ryzyko pojawienia się trudności w długookresowym bilansowaniu budżetu. To z kolei może przełożyć się na zmniejszenie inwestycji w regionie, a w konsekwencji zwiększenie bezrobocia i wzrost przepaści w rozwoju gospodarczym w stosunku do ogółu samorządów tego samego szczebla. Efektem takiego postępowania może być jeszcze większe uzależnienie budżetu od subwencji. Należy jednak podkreślić, że subwencja jest bardziej stabilnym źródłem dochodów niż np. dochody własne.

Dotacje

Gmina otrzymuje wsparcie z budżetu państwa w formie dotacji:

- dotacji przysługującej gminie w wysokości nie pobranych kwot z tytułu ulg i zwolnień określonych w ustawie z dnia 15 listopada 1984 roku o podatku rolnym, ustawie z

dnia 28 września 1991 roku o lasach, czyli rekompensaty z tytułu ubytku dochodów własnych;

- dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych gminy;
- dotacji celowej z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej zlecone gminie oraz dotacje celowe na inne zadania zlecone gminie ustawami.

Dotacje ogólne mają charakter wyrównawczy: służą finansowaniu niedoboru budżetowego szczebla lokalnego. Dotacje celowe służą natomiast finansowaniu ściśle określonych zadań publicznych.

W perspektywie lat 2008-2013 wysokość dotacji celowych przekazanych Gminie Brudzeń Duży zwiększyła się o 3,3%. Należy również zauważyć, że udział dotacji ogółem w dochodach ogółem Gminy Brudzeń Duży zmniejszył się w analizowanym okresie o 4,86 p.p.

Tabela 32. Dotacje w budżecie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013

Dotacje	2008	2009	2010	2011	2012	2013
dotacje ogółem	-	3 175 779,92	3 565 715,71	4 521 990,53	6 056 525,17	4 757 764,19
dotacje celowe	3 459 899,31	3 057 098,77	3 369 320,62	4 009 912,71	3 432 351,32	3 527 819,23
pozostałe	-	118 681,15	196 395,09	512 077,82	2 624 173,85	1 229 944,96
% udział w dochodach ogółem	-	16,71%	18,17%	22,24%	27,13%	21,57%

Źródło: Dane GUS

6.2. Wydatki budżetu Gminy Brudzeń Duży

W latach 2008-2013 wydatki Gminy Brudzeń Duży wzrosły o ponad 25% (choć w roku 2012 nastąpił spadek). Największy udział stanowiły **wydatki bieżące** (ponad 89,13% w roku 2013), które przeznaczone były na bieżące realizowanie zadań własnych Gminy. W okresie 2008-2013 można zaobserwować ogólny wzrost wydatków bieżących Gminy, który jest spowodowany:

- realizowaniem przez Gminę Brudzeń Duży nowych zadań, które zostały scedowane na wszystkie gminy przez Państwo, jednakże nie zostały przekazane dodatkowe środki na ich realizację. W związku z tym, Gmina realizuje więcej zadań własnych przy takim samym budżecie,
- pojawieniem się nowych kosztów eksploatacyjnych generowanych przez nowo zrealizowane inwestycje (np. koszty utrzymania dróg, boisk wielofunkcyjnych itp.).

Należy zauważyć, że oprócz wydatków bieżących, w budżecie Gminy Brudzeń Duży występują również **wydatki majątkowe**, wynikające z aktywnej polityki inwestycyjnej Gminy. Wydatki majątkowe pełnią rolę wydatków rozwojowych, przekładając się bezpośrednio na wzrost potencjału mieszkaniowego, turystycznego i inwestycyjnego Gminy, a przede

wszystkim poprawę jakości życia mieszkańców. Szczególny udział ich odnotowano w latach 2010 i 2011, gdy osiągnęły one odpowiednio 19,82% i 22,54% ogólnych wydatków Gminy.

Tabela 33. Wydatki Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]

Wydatki	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	17 728 081,10	20 055 833,32	22 458 062,07	23 821 316,93	22 393 142,84	22 300 471,11
majątkowe	2 213 708,64	3 351 919,19	4 450 823,29	5 369 527,95	2 855 282,19	2 424 670,84
% udział w majątkowych	12,49%	16,71%	19,82%	22,54%	12,75%	10,87%
bieżące	15 514 372,46	16 703 914,13	18 007 238,78	18 451 788,98	19 537 860,65	19 875 800,27
% udział w bieżących	87,51%	83,29%	80,18%	77,46%	87,25%	89,13%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Tabela 34. Struktura wydatków Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]

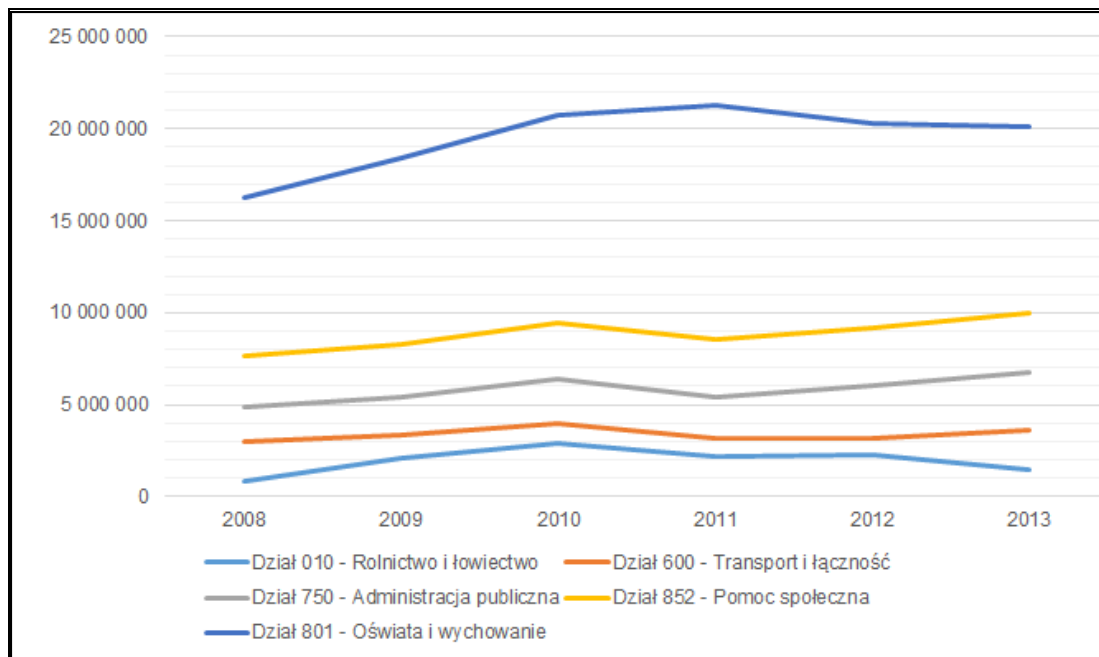
Wydatki	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	851 997,85	2 073 107,89	2 905 763,91	2 164 331,03	2 319 609,39	1 511 482,17
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	57 266,93	105 830,58	100 308,78	35 533,34	21 037,86	43 221,15
Dział 600 - Transport i łączność	2 159 607,40	1 293 659,24	1 088 562,59	986 805,64	897 897,15	2 094 224,27
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	47 127,94	44 272,41	52 265,90	57 511,21	128 011,00	115 299,40
Dział 710 - Działalność usługowa	58 237,73	81 761,03	77 887,50	44 198,30	11 310,08	16 122,30
Dział 750 - Administracja publiczna	1 820 343,23	2 081 537,02	2 440 990,41	2 288 411,31	2 781 846,85	3 122 349,60
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 112,86	19 107,45	55 915,50	16 123,00	1 341,00	1 342,00
Dział 752 - Obrona narodowa	0,00	0,00	0,00	0,00	497,45	0,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	160 346,88	178 360,58	109 935,05	162 032,89	194 202,36	144 247,14

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015 - 2025

Wydatki	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	28 575,00	29 320,00	36 611,00	45 279,00	0,00	0,00
Dział 757 - Obsługa długu publicznego	145 489,70	122 417,91	247 102,96	553 906,87	672 378,73	543 938,67
Dział 758 - Różne rozliczenia	46 244,51	26 417,65	23 732,76	26 661,98	25 744,50	28 774,00
Dział 801 - Oświata i wychowanie	8 597 949,17	10 163 201,61	11 268 783,68	12 774 895,06	11 086 058,33	10 080 051,56
Dział 851 - Ochrona zdrowia	107 205,86	84 655,52	89 217,66	101 924,90	91 841,69	97 713,05
Dział 852 - Pomoc społeczna	2 843 386,31	2 833 038,97	3 018 152,32	3 087 606,60	3 187 070,68	3 278 029,59
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	0,00	115 545,09	108 849,94	86 493,55	97 061,90
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	247 451,38	307 853,20	295 007,45	317 080,31	387 740,15	398 083,21
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	307 235,43	359 813,18	307 275,16	293 925,55	269 223,07	445 439,05
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	182 984,18	191 987,55	180 000,00	160 000,00	160 000,00	188 115,00
Dział 925 - Ogrody botan. i zoolog. oraz naturalne obszary i obiekty chronionej przyrody	0,00	0,00	0,00	7 000,00	0,00	0,00
Dział 926 - Kultura fizyczna i sport	65 518,74	59 491,53	45 004,35	-	-	-
Dział 926 - Kultura fizyczna	-	-	-	589 240,00	70 839,00	94 977,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Wykres 6. Wybrane wydatki Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując strukturę wydatków Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 można zauważyć następujące relacje:

- w całym analizowanym okresie, największa część środków finansowych kierowana była na oświatę i wychowanie – w 2013 roku wydatki te stanowiły 45,20% wszystkich wydatków Gminy Brudzeń Duży. Oprócz podstawowych wydatków na oświatę, Gmina Brudzeń Duży realizuje szereg innych wydatków związanych z utrzymaniem pracowników obsługi szkół i przedszkoli, koszty związane z dowozem dzieci do szkół, obsługą ekonomiczno-administracyjną szkół, środki przeznaczone na dokształcanie i doskonalenie nauczycieli, odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych dla emerytowanych nauczycieli, inne wydatki jak nagrody dla dzieci za udział w szeregu konkursach i olimpiadach tematycznych. Ponadto, Gmina na bieżąco finansuje remonty placówek oświatowych. Wydatki na oświatę związane są zatem głównie z zapewnieniem bazy oświatowej o wysokim standardzie, a także z zapewnieniem wysokiego poziomu nauczania. Ograniczenie tych wydatków wpłynie niekorzystnie na poziom i wizerunek oświaty na terenie Gminy Brudzeń Duży, nad którym to pracuje się intensywnie już od kilku lat. W związku z tym, w dłuższym okresie należy dążyć do zwiększenia subwencji oświatowej poprzez zwiększenie liczby uczniów uczęszczających do szkół zlokalizowanych na terenie Gminy. Wzrost liczby uczniów nastąpi w wyniku zwiększenia atrakcyjności Gminy pod względem osadnictwa. W wyniku migracji na teren Gminy Brudzeń Duży wzrośnie m.in. liczba dzieci, a każdy uczeń to dodatkowe dochody dla Gminy z tytułu subwencji oświatowej;

- drugim co do wielkości wydatkami Gminy Brudzeń Duży była pomoc społeczna, której udział w 2013 roku stanowił 14,70% wydatków, co wynikało m.in. ze zmiany przepisów prawa (m.in. Ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, która to doprowadziła do zwiększenia potencjalnej liczby beneficjentów świadczeń alimentacyjnych lub Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zgodnie z którą Gmina ma współfinansować pobyt dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym oraz współfinansować pieczę zastępczą). Wprawdzie podstawowym źródłem finansowania większości wydatków Gminy były dotacje budżetu państwa przekazywane na realizację zadań zleconych, jednak z upływem czasu zwiększał się także zakres zadań finansowanych środkami własnymi budżetów gmin.
- kolejnymi wydatkami z budżetu Gminy Brudzeń Duży były wydatki na: administrację publiczną – 14,00%, transport i łączność – 9,39%, oraz rolnictwo i łowiectwo – 6,78% wydatków Gminy.

Należy jednak podkreślić, że w latach 2005-2012 władze centralne przekazały gminom nowe zadania albo rozszerzyły zakres dotychczas realizowanych zadań bez odpowiedniego zabezpieczenia ich finansowania. Dodatkowo liczne zmiany ustawowe spowodowały zmniejszenie dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego. Do zmian tych należą m.in.:

- nowe zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej - Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012 r., nakłada na jednostki samorządu terytorialnego wiele nowych zadań z zakresu wspierania rodziny oraz opieki nad dzieckiem i rodziną. Ustawa wprowadza przede wszystkim nowe kategorie pracowników samorządowych – asystenta rodziny oraz koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Niejasne sformułowania użyte w ustawie stawiają pod znakiem zapytania obligatoryjność zatrudniania w gminach asystentów rodziny. Ponadto, ustawa nakłada na gminę liczne zadania własne, których realizacja wymaga znacznych środków finansowych. Szczegółowe ich wyliczenie określa dział VI ustawy. Od 1 stycznia 2012 r. do zadań własnych każdej gminy należy także:
 - opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,
 - tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
 - współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;

- zwiększenie obowiązkowej składki rentowej o 2% po stronie pracodawcy. Podwyżkę tych kosztów samorząd musi sfinansować sam;
- wzrost wynagrodzeń nauczycieli o 7% w 2011 r. i o 3,85% w 2012 r. Subwencja oświatowa nie pokrywa w całości podwyżek, co oznacza dla budżetu Gminy Brudzeń Duży konieczność dopłat z własnego budżetu;
- dodatkowe koszty związane m.in. z systemem ZMOKU (ustawa o ewidencji ludności i dowodach osobistych) lub z nową ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- ustawa z 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej – całkowicie nowa regulacja, która nakłada nowe zadania w zasadniczej części ustawy oraz (art. 23) wprowadza zmiany w Prawie geodezyjnym i kartograficznym dotyczącym m.in. gmin (ewidencja miejscowości, ulic i adresów);
- ustawa z 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami, której rozdział 16 mówi, że koszty zezwoleń na kierowanie pojazdami uprzywilejowanymi ochotniczych straży pożarnych są finansowane z budżetu gminy.

Gmina Brudzeń Duży (podobnie jak inne gminy w Polsce), zmuszona jest pokrywać koszty związane z realizacją nowych zadań narzuconych przez władze centralne z budżetu własnego.

W związku z tym, że zmiany te dotyczą różnych obszarów funkcjonowania Gminy, to konsekwencją tych zmian jest znaczny wzrost wydatków bieżących Gminy Brudzeń Duży (zwłaszcza w ramach administracji publicznej, opieki społecznej oraz gospodarki komunalnej), co w konsekwencji wpływa na wzrost udziału tych wydatków w ogólnej strukturze wydatków Gminy.

6.3. Wynik budżetów Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013

W tabeli poniżej przedstawiono wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013, obrazując tym samym wysokość deficytu budżetowego lub nadwyżki budżetowej.

Tabela 35. Wyniki budżetów Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]

Budżet	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dochody	17 215 199,10	19 009 474,35	19 627 648,41	20 336 701,20	22 325 485,87	22 052 314,45
Wydatki	17 728 081,10	20 055 833,32	22 458 062,07	23 821 316,93	22 393 142,84	22 300 471,11
WYNIK	-512 882,00	-1 046 358,97	-2 830 413,66	-3 484 615,73	-67 656,97	-248 156,66

Źródło: GUS

Jak widać na powyższym zestawieniu, Gmina Brudzeń Duży w analizowanych latach osiągała deficyt budżetowy, tzn. wydatki Gminy znacznie przewyższały jej dochody. Należy jednak podkreślić, że deficyt budżetowy w ostatnich latach wynikał z aktywnej polityki

inwestycyjnej Gminy, nastawionej na maksymalizację działań realizowanych przy wsparciu z funduszy UE. Inwestycje realizowane na terenie Gminy, finansowane ze środków zewnętrznych często wymagały wkładu własnego ze strony Gminy. Wkład ten stanowiły wydatki majątkowe z budżetu. Zatem powstały deficyt ma uzasadnienie w zrealizowanych w latach 2008-2013 projektach inwestycyjnych, które mają służyć poprawie warunków życia mieszkańców Gminy Brudzeń Duży.

6.4. Polityka inwestycyjna Gminy

Polityka inwestycyjna gminy polega na świadomym i celowym wyborze przedsięwzięć inwestycyjnych według ustalonych kryteriów oraz na odpowiednim doborze źródeł ich finansowania, co znajduje odzwierciedlenie w planowaniu strategicznym – w strategii rozwoju JST oraz w planowaniu wieloletnim.

Rozwój społeczno-gospodarczy możliwy jest nie tylko dzięki dochodom własnym gminy, ale również dzięki pozyskanym środkom zewnętrznym. Dlatego też, środki te stanowią niewątpliwe wsparcie dla budżetu samorządu lokalnego.

Fundusze zewnętrzne można pozyskać z dwóch źródeł, a mianowicie:

- ze źródeł krajowych (np. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska, Narodowy Plan Rozbudowy Dróg Lokalnych),
- ze źródeł unijnych (np. Regionalny Program Operacyjny, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich).

Od roku 2007 Gmina Brudzeń Duży aplikuje o środki zewnętrzne pozyskując je na rozwój infrastruktury drogowej, edukacyjnej, społecznej, a także inwestycje w sferze rozwoju społeczności lokalnej.

Wykaz najważniejszych inwestycji zrealizowanych przez Gminę Brudzeń Duży przy wykorzystaniu środków własnych, jak i zewnętrznych, prezentuje poniższa tabela.

Tabela 36. Inwestycje zrealizowane przez Gminę Brudzeń Duży w latach 2007-2013

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość całkowita projektu (zł)	Wysokość i źródło dofinansowania zewnętrznego (zł)
1.	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Turza Mała	2007r.	438 503,56	FOGR- 50.000 Samorządowego Instrumentu Wsparcia Rozwoju Mazowsza: 100.000
2.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Brudzeniu Dużym	2007r.	106 582,70	Samorządowego Instrumentu Wsparcia Rozwoju Mazowsza: 50 000,00
3.	Budowa drogi gminnej w miejscowości Żerniki	2008r.	488 129,00	FOGR: 50 000,00

STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015 - 2025

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość całkowita projektu (zł)	Wysokość i źródło dofinansowania zewnętrznego (zł)
4.	Budowa drogi gminnej w miejscowości Brudzeń Duży-Gorzechowo	2008r.	428 828,12	Samorządowego Instrumentu Wsparcia Rozwoju Mazowsza: 100.000,00
5.	Budowa kanalizacji sanitarnej w Bądkowie Kościelnym	2009r.	278 008,27	Samorządowego Instrumentu Wsparcia Rozwoju Mazowsza: 100 000,00
6.	Budowa Oczyszczalni ścieków w Siecieniu i kanalizacji sanitarnej	2009-2011r.	4 429 000,00zł	WFOŚiGW w Warszawie pożyczka 1.000.000,00 1 784 854,00
7.	Rozbudowa Szkoły Podstawowej w Sikorzu	2009-2011r.	5 326 353,67	Ministerstwo Sportu (Totalizator sportowy): 550 000,00
8.	Modernizację Szkoły w Brudzeniu	2011-2014r.	1 689 042,93	-
9.	Budowa Kanalizacji w Siecieniu - Etap II	2011-2014r.	1 674 021,00	558 881,00
10.	Zagospodarowanie Skweru Pamięci Powstańców Styczniowych w Brudzeniu Dużym	2011-2014r.	54 744,00	24 966,00
11.	Budowa drogi gminnej w m. Robertowo	2011-2014r.	403 007,00	40 000,00
12.	Przebudowa utwardzonego pobocza przy drodze powiatowej relacji Brudzeń – Sobowo (chodnik)	2011-2014r.	87 040,00	Materiał pozyskany z powiatu
13.	Droga Powiatowa BRUDZEŃ DUŻY- KARWOSIEKI - NOWE PROBOSZCZEWICE	2011-2014r.	2 249 466,00	-Środki z Powiatu: 562 366,00zł -Środki Gmina Brudzeń Duży: 562 336,00zł -Środki zewnętrzne (Narodowy Program przebudowy dróg lokalnych): 1 124 734,00
14.	Przebudowa drogi w m. Krzyżanowo	2011-2014r.	szacowany na ok. 330 000,00	85 000,00
15.	Budowa wodociągów i kanalizacja w: Bądkowie, Siecieniu, Murzynowie	2011-2014r.	szacunkowy: 280 000,00	ok. 99 000,00
16.	Rewitalizacja zabytkowego Parku w Brudzeniu Dużym –	2011-2014r.	1 083 739,00	316 233,00

Lp.	Nazwa projektu	Okres realizacji	Wartość całkowita projektu (zł)	Wysokość i źródło dofinansowania zewnętrznego (zł)
	Etap I			
17.	Rewitalizacja zabytkowego parku w Brudzeniu Dużym – etap II budowa boiska	2011-2014r.	ok. 450 000,00	178 500,00

Źródło: UG Brudzeń Duży

Należy zaznaczyć, że każda inwestycja pociąga za sobą konkretne wydatki z budżetu Gminy Brudzeń Duży, które znajdują odzwierciedlenie we wzroście wydatków majątkowych. Ze względu na ograniczone możliwości finansowe Gminy, nie każda inwestycja była finansowana z środków własnych. Część inwestycji była współfinansowana z funduszy zewnętrznych, jednakże i tego typu projekty, pomimo znacznego dofinansowania w formie bezzwrotnej dotacji, wymagają poniesienia przez Gminę określonego wkładu własnego. Wysoki udział wydatków majątkowych związanych z inwestycjami w ogólnej strukturze wydatków Gminy wynika z tego, że Gmina Brudzeń Duży wykorzystuje okazje w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, które wspierają realizację inwestycji najważniejszych z punktu widzenia rozwoju gminy.

7. Wyniki badania ankietowego

W trakcie prac nad opracowywaniem Strategii Rozwoju Gminy Brudzeń Duży, przeprowadzone zostały konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy za pośrednictwem ankiety, która składała się z 2 części: 4 pytania zamknięte i 2 pytania otwarte.

Celem badania było zbadanie poziomu zadowolenia mieszkańców Gminy Brudzeń Duży z usług świadczonych przez Gminę, a także określenie najważniejszych problemów i atutów Gminy Brudzeń Duży.

Udział w badaniu ankietowym wzięło 51 mieszkańców Gminy Brudzeń Duży. W związku z tym, przedstawione poniżej odpowiedzi stanowią jedynie materiał poglądowy i nie należy ich interpretować jako opinii całego społeczeństwa Gminy Brudzeń Duży.

Zgodnie z wynikami przeprowadzonej ankiety, większość respondentów ocenia warunki życia na terenie Gminy jako dobre.

Pytanie 1. Proszę ocenić ważność realizacji poniższych przedsięwzięć na terenie Gminy według skali: od 5 - bardzo ważna do 1 – zbędna (proszę zaznaczyć „X” wybraną ocenę)

Liczba udzielonych odpowiedzi:

Wyniki		Ocena					Suma
		1	2	3	4	5	
Remonty i budowa dróg		3	2	0	7	35	47
Budowa infrastruktury okołodrogowej	Oświetlenie uliczne	8	7	9	3	13	40
	Chodniki i ścieżki rowerowe	2	5	7	11	17	42
	Sygnalizacja świetlna	23	9	1	1	3	37
Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej		4	3	12	5	21	45
Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej		5	3	10	6	20	44
Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej		17	8	6	6	11	48
Wydzielanie i uzbrajanie terenów inwestycyjnych		9	10	9	1	6	35
Budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlic, ośrodków zdrowia, domów kultury, itp.)		11	9	5	11	9	45
Budowa obiektów sportowo-rekreacyjnych		8	6	6	10	10	40
Uzbrajanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe		10	6	11	8	6	41
Poprawa estetyki gminy (np. nowe tereny zielone)		11	13	4	2	10	40
Szersze wspieranie działań kulturalnych, artystycznych i promocja gminy		9	8	5	13	8	43

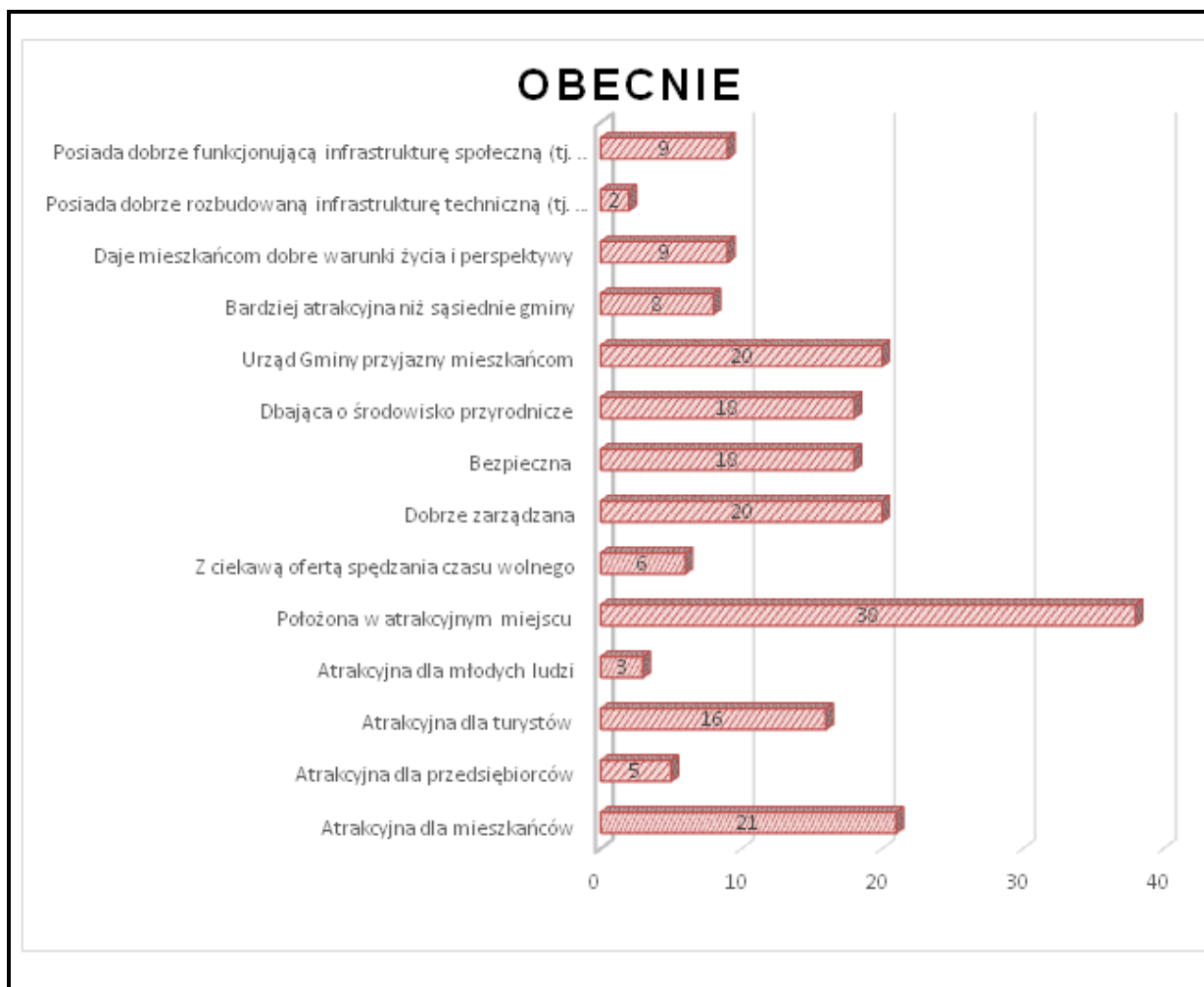
W pierwszym pytaniu poproszono ankietowanych o ocenę ważności realizacji przedsięwzięć na terenie Gminy Brudzeń Duży w poszczególnych obszarach według skali: od 5 – bardzo

ważna do 1 – zbędna. Zgodnie z wynikami zapytania, najważniejszymi przedsięwzięciami do realizacji w najbliższym czasie są: rozbudowa i modernizacja sieci gazowej, remonty i budowa dróg, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, budowa i modernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlic, ośrodków zdrowia, domów kultury, itp.), a także szersze wspieranie działań kulturalnych, artystycznych i promocja gminy.

Pytanie 2. Które z poniższych stwierdzeń najlepiej charakteryzuje Gminę Brudzeń Duży obecnie, a które z nich powinny charakteryzować Gminę w przyszłości? (Proszę zaznaczyć „x” maksymalnie 5 propozycji w kolumnie „OBECNIE” oraz maksymalnie 5 propozycji w kolumnie „W PRZYSZŁOŚCI”)

Liczba udzielonych odpowiedzi:

Wyniki	Suma	Udział %
Atrakcyjna dla mieszkańców	21	10,9%
Atrakcyjna dla przedsiębiorców	5	2,6%
Atrakcyjna dla turystów	16	8,3%
Atrakcyjna dla młodych ludzi	3	1,6%
Położona w atrakcyjnym miejscu	38	19,7%
Z ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego	6	3,1%
Dobrze zarządzana	20	10,4%
Bezpieczna	18	9,3%
Dbająca o środowisko przyrodnicze	18	9,3%
Urząd Gminy przyjazny mieszkańcom	20	10,4%
Bardziej atrakcyjna niż sąsiednie gminy	8	4,1%
Daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy	9	4,7%
Posiada dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.)	2	1,0%
Posiada dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną (tj. bazę oświatową, sportową, kulturalną, opiekę zdrowotną, itp.)	9	4,7%

Liczba udzielonych odpowiedzi:

Wyniki	Suma	Udział %
Atrakcyjna dla mieszkańców	20	8,5%
Atrakcyjna dla przedsiębiorców	25	10,6%
Atrakcyjna dla turystów	19	8,1%
Atrakcyjna dla młodych ludzi	27	11,4%
Położona w atrakcyjnym miejscu	5	2,1%
Z ciekawą ofertą spędzania czasu wolnego	22	9,3%
Dobrze zarządzana	15	6,4%
Bezpieczna	11	4,7%

Dbająca o środowisko przyrodnicze	7	3,0%
Urząd Gminy przyjazny mieszkańcom	14	5,9%
Bardziej atrakcyjna niż sąsiednie gminy	10	4,2%
Daje mieszkańcom dobre warunki życia i perspektywy	19	8,1%
Posiada dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.)	25	10,6%
Posiada dobrze funkcjonującą infrastrukturę społeczną (tj. bazę oświatową, sportową, kulturalną, opiekę zdrowotną, itp.)	17	7,2%

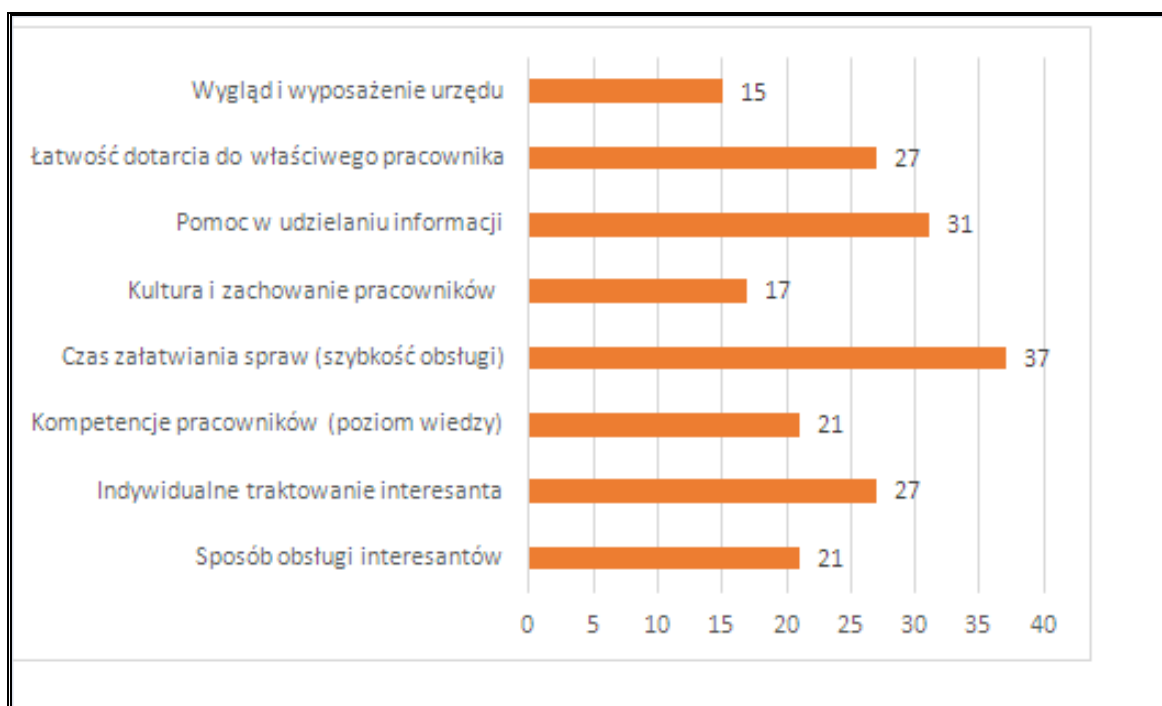

Zdaniem respondentów, Gmina Brudzeń Duży obecnie postrzegana jest jako Gmina położona w atrakcyjnym miejscu, z Urzędem Gminy przyjaznym mieszkańcom. Mieszkańcy również cenią sobie położenie Gminy w atrakcyjnym miejscu. W przyszłości natomiast respondenci chcieliby, aby Gmina Brudzeń Duży była atrakcyjna dla młodych ludzi, przedsiębiorców oraz posiadała dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną (tj. sieć drogową, kanalizacyjną, wodociągową, itp.). Dzięki określeniu takiego stanu docelowego, respondenci określili docelowy wizerunek Gminy Brudzeń Duży w perspektywie do 2025 roku, czyli tzw. wizję rozwoju.

Pytanie 3. Które z poniższych elementów w funkcjonowaniu Urzędu Gminy Brudzeń Duży należałoby poprawić? (Proszę zaznaczyć „x” odpowiednie pozycje)

Liczba udzielonych odpowiedzi:

Wyniki	Suma	Udział %
Sposób obsługi interesantów	21	10,7%
Indywidualne traktowanie interesanta	27	13,8%
Kompetencje pracowników (poziom wiedzy)	21	10,7%
Czas załatwiania spraw (szybkość obsługi)	37	18,9%
Kultura i zachowanie pracowników	17	8,7%
Pomoc w udzielaniu informacji	31	15,8%
Łatwość dotarcia do właściwego pracownika	27	13,8%
Wygląd i wyposażenie urzędu	15	7,7%

Badaniu poddano również ocenę pracy i funkcjonowania Urzędu Gminy Brudzeń Duży. Zgodnie z uzyskanymi odpowiedziami, poprawy i usprawnienia wymagają przede wszystkim: czas załatwiania spraw, pomoc w udzielaniu informacji oraz indywidualne traktowanie interesantów.

Pytanie 4. Jakie są najważniejsze problemy do rozwiązania w Gminie Brudzeń Duży? Co w pierwszej kolejności należałoby naprawić i usprawnić?

Zdaniem ankietowanych, do **najważniejszych problemów w Gminie Brudzeń Duży** wymagających jak najszybszej interwencji, należą:

- budowa i modernizacja dróg;
- polepszenie bezpieczeństwa na drogach poprzez modernizację infrastruktury około drogowej m. in. budowę chodników, ścieżek rowerowych, oświetlenia;
- rozbudowa i budowa sieci kanalizacyjnej;
- rozbudowa i budowa sieci wodociągowej;
- budowa lub remont budynków użyteczności publicznej;
- stworzenie większej ilości miejsc rozrywki dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych;

Ponadto wśród obszarów wymagających interwencji mieszkańcy Gminy wskazali:

- ogólna poprawa estetyki Gminy;
- rozbudowa/modernizacja sieci gazowej;
- większe zainteresowanie Urzędu Gminy mniejszymi miejscowościami;
- przeznaczenie wolnostojących budynków dla użytku publicznego;
- mała ilość inwestycji na terenach podlegających Gminie;
- mała ilość obiektów sportowych;
- poprawa obsługi interesantów Urzędu Gminy;
- stworzenie lepszych warunków dla przedsiębiorców;
- dodatkowe zajęcia dla dzieci;
- budowa/modernizacja świetlic lub remiz na terenie Gminy.

Pytanie 5. Jakie obecne atuty Gminy można wykorzystać w przyszłości do jego rozwoju? Co decyduje o obecnej atrakcyjności Gminy Brudzeń Duży? Co może stać się jego szansą dla rozwoju?

Największymi **atutami Gminy Brudzeń Duży** zdaniem ankietowanych są:

- atrakcyjne położenie Gminy;
- atrakcyjne tereny turystyczne np. park, rzeka;
- dobre zarządzanie Gminą;
- dobre połączenie Gminy z innymi miejscowościami;
- dobrze funkcjonująca infrastruktura społeczna.

8. Kierunki i szanse rozwojowe Gminy Brudzeń Duży oraz prognozowane tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej

Pomimo, że Gmina Brudzeń Duży jest gminą wiejską o charakterze rolniczym, to w ostatnich latach nastąpił intensywny rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie Gminy. Gmina sąsiaduje z Płockiem i jest oddalona o 132 km od Warszawy – największej aglomeracji w Polsce. Dzięki temu, Gmina znajduje się w obrębie strefy potencjalnych koncentracji procesów rozwojowych i należy zakładać, że w najbliższym czasie zacznie pełnić funkcję „sypialni” dla mieszkańców Płocka.

Gmina Brudzeń Duży należy do gmin, które ze względu na swoje położenie w stosunku do Miasta Płocka oraz uwarunkowania przyrodnicze, posiada duży potencjał do **rozwoju mieszkalnictwa, przedsiębiorczości i turystyki rekreacyjnej** na tym terenie. Do czynników przyrodniczych wpływających na atrakcyjność Gminy należy zaliczyć:

- korzystne warunki klimatyczne,
- niewielkie nachylenie terenu, co jest korzystne z punktu widzenia rozwoju budownictwa,
- stan jakości wód, który stopniowo ulega poprawie ze względu na rozbudowę sieci kanalizacyjnej,
- położenie nad północnym brzegiem Wisły,
- różnorodność zielonych zakątków: obszar chronionego krajobrazu, rezerwat i park krajobrazowy.

Rozwój turystyki i rekreacji wymaga podjęcia konkretnych działań:

- wyznaczenie szlaków turystycznych (motorowych, rowerowych i pieszych), z miejscami wypoczynku. Elementem integrującym obszary obsługi ruchu turystycznego, tereny Gminy i atrakcje turystyczne sąsiednich gmin, są szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe. Sieć szlaków i ścieżek wymaga rozbudowy i odpowiedniego zagospodarowania m.in. poprzez wyznaczenie miejsc wypoczynku oraz oznakowanie atrakcji turystycznych;
- rozwoju różnych form usług dla obsługi ruchu turystycznego;
- wyznaczenia miejsc stałego wypoczynku.

Na atrakcyjność osiedleńczą i inwestycyjną Gminy wpływa również stopień uzbrojenia terenów wiejskich w infrastrukturę techniczną. Prawie wszyscy mieszkańcy Gminy, mają dostęp do wodociągowej czynnej sieci rozdzielczej – w 2014 roku stanowili oni 93% ogólnej liczby ludności. Trochę gorzej kształtuje się sytuacja w przypadku sieci kanalizacyjnej, gdyż podłączonych do sieci jest 22% wszystkich mieszkańców Gminy, natomiast pozostali korzystają ze zbiorników bezodpływowych oraz z przydomowych oczyszczalni ścieków. Na

bieżąco realizowane są inwestycje mające na celu dalszą rozbudowę powyższych sieci. Należy zaznaczyć, że istniejące i realizowane inwestycje z zakresu infrastruktury technicznej stanowią ważny element sprzyjający rozwojowi Gminy Brudzeń Duży, ochronie środowiska oraz podniesienia standardów życia mieszkańców.

Gmina Brudzeń Duży posiada również dogodne połączenie komunikacyjne. Powiązana jest z Warszawą, jako ośrodkiem wojewódzkim – ponadregionalnym głównie w obszarach: wojewódzkiej administracji samorządowej i rządowej oraz wysokospecjalistycznych usług publicznych (kliniki, uczelnie wyższe, usługi kultury). Z racji przynależności do powiatu plockiego, Gmina Brudzeń Duży posiada ściśle związki z Miastem Płockiem w zakresie:

- usług samorządowej administracji szczebla powiatowego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury, szkolnictwa ponadgimnazjalnego i usług komercyjnych,
- zatrudnienia – mieszkańcy Gminy Brudzeń Duży znajdują zatrudnienia poza granicami gminy m.in. w bezpośrednio sąsiadującym Płocku,
- funkcji mieszkaniowej – Gmina, stanowi zaplecze mieszkaniowe dla ludności miejskiej.

Położenie Gminy Brudzeń Duży w strefie podmiejskiej Miasta Płocka ma zasadniczy wpływ na jej rozwój. Tereny o dogodnym połączeniu komunikacyjnym wywołują duże zainteresowanie inwestorów, miejscowej ludności jak i mieszkańców Płocka jako atrakcyjne lokalizacje pod budownictwo mieszkaniowe i działalność gospodarczą. W ostatnich latach nastąpił rozwój budownictwa, co potwierdza systematyczny wzrost mieszkańców Gminy. Utrzymujące się dodatnie saldo migracji ludności w obszarze Gminy świadczy o inwestowaniu na terenie Gminy ludności z zewnątrz. Rozwój budownictwa, w tym mieszkaniowego, wpływa bezpośrednio na rozwój poszczególnych jednostek osadniczych i ich fizjonomię.

Analiza danych historycznych dotyczących liczby ludności na terenie Gminy Brudzeń Duży w ostatnich 6 latach, a także ww. czynniki decydujące o atrakcyjności osiedleńczej Gminy i aktywna polityka inwestycyjna prowadzona przez władze Gminy w zakresie systematycznej poprawy warunków życia swoich mieszkańców, mogą przyczynić się do wzrostu liczby ludności Gminy Brudzeń Duży w kolejnych latach. Do wzrostu mogą przyczynić się głównie migracje nowych mieszkańców (zwłaszcza z obszaru miasta i innych gmin sąsiednich spowodowane m.in. atrakcyjniejszą ceną działek budowlanych niż na terenie miasta, jak również lepszymi warunkami środowiskowymi), a w perspektywie długookresowej – dodatni przyrost naturalny. Efektem wzrostu liczby mieszkańców Gminy będzie przede wszystkim wzrost dynamiki jej rozwoju poprzez:

- rozwój mieszkalnictwa – napływ nowych mieszkańców będzie miał wpływ na wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową, a także wyposażenie tych terenów w niezbędną infrastrukturę techniczną (w tym wodno - kanalizacyjną i drogową) i społeczną (choćby poprzez zapewnienie odpowiedniej liczby miejsc w szkołach i przedszkolach funkcjonujących na terenie Gminy lub zapewnienie odpowiedniego dostępu do kultury i rozrywki),
- rozwój przedsiębiorczości – napływ nowych mieszkańców spowoduje wzrost zapotrzebowania na usługi. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo, że zwiększy się aktywność gospodarcza obecnych mieszkańców Gminy Brudzeń Duży i oni sami będą zakładać własne firmy. Z kolei dobra lokalizacja terenów wzdłuż ważnych szlaków komunikacyjnych może prowadzić do rozwoju przedsiębiorczości m.in. w wyniku przybywania na teren Gminy przedsiębiorstw spoza jej terenu.

W konsekwencji, wzrost liczby ludności wpłynie bezpośrednio na wzrost dochodów własnych Gminy (m.in. z tytułu podatku od nieruchomości, podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych), a także na efektywniejsze wydatkowanie środków budżetowych.

9. Podsumowanie diagnozy strategicznej – analiza SWOT

O konkurencyjności gminy decyduje:

- poziom życia mieszkańców,
- warunki prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstw,
- możliwość przyciągnięcia inwestorów.

Gmina Brudzeń Duży podejmuje odpowiednie działania wykorzystujące jej potencjał, aby dostosować się do zmieniających się warunków gospodarczych oraz wymagań potencjalnego mieszkańca i inwestora, zwiększając w ten sposób swoją konkurencyjność.

Przeprowadzona diagnoza strategiczna pozwoliła zauważyć, że na terenie Gminy Brudzeń Duży występuje wiele czynników sprzyjających dalszemu rozwojowi mieszkalnictwa (tzw. **szanse i mocne strony**). Są to:

- atrakcyjne położenie geograficzne Gminy w zachodniej części województwa mazowieckiego,
- dogodne położenie Gminy przy znaczących szlakach komunikacyjnych,
- położenie w bliskim sąsiedztwie Płocka,
- atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe, które stanowią prawdziwą oazę spokoju dla mieszkańców i turystów,
- dobrze rozwinięta baza oświatowa, w tym zapewniony dostęp do opieki i edukacji przedszkolnej,

- zapewniony dostęp do opieki zdrowotnej,
- realizowanie wielu działań kulturalnych i sportowych,
- zapewniony dostęp do bazy kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej,
- dobre wyposażenie w infrastrukturę techniczną (zwłaszcza w sieć wodociągową),
- realizacja wielu działań inwestycyjnych, które przyczyniają się do poprawy warunków życia mieszkańców Gminy Brudzeń Duży.

Szczegółowa analiza mocnych i słabych stron Gminy Brudzeń Duży została przedstawiona w tabeli 37.

Tabela 37. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – aktywni i zintegrowani mieszkańcy Gminy, – wzrost liczby ludności, – rozwój przedsiębiorczości wyrażony wzrostem liczby podmiotów gospodarczych, – tereny przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój przedsiębiorczości, – tereny przeznaczone w planach zagospodarowania przestrzennego pod rozwój mieszkalnictwa, – warunki przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki: Brudzeński Park Krajobrazowy, Rezerwat krajobrazowo-leśny „Brwilno”, Rezerwat „Sikórz”, Rezerwat „Jary Brudzeńskie”, Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Przyrzecze Skrwy Prawej; Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy: Jezioro Józefowskie oraz Ujście Skrwy, Obszar siedliskowy Natura 2000 Sikórz. – występowanie obiektów zabytkowych na terenie Gminy, – dobrze funkcjonująca baza i oferta edukacyjna (w tym zapewnienie dostępu do opieki i edukacji przedszkolnej, szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkoły średniej), – dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa, – infrastruktura kulturalna oparta przede wszystkim o działalność biblioteki publicznej, – dobry poziom bezpieczeństwa publicznego i przeciwpożarowego (policja, straż pożarna), – dobrze funkcjonujące dwa ośrodki zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> – niedostateczne wykorzystanie walorów środowiskowych, – funkcjonowanie na terenie Gminy terenów chronionych, które stwarzają utrudnienia dla lokalizacji różnorodnych inwestycji, – grunty średnie i słabe pod względem przydatności rolniczej, – stosunkowo mała ilość podmiotów gospodarczych, funkcjonujących na terenie Gminy, – wzrost liczby osób bezrobotnych, – konieczność dalszej rozbudowy i modernizacji obiektów sportowych, – słaby system promocji Gminy, – potrzeba rozbudowy kanalizacji i konieczność budowy przydomowych oczyszczalni ścieków (tam gdzie budowa kanalizacji jest ekonomicznie nieuzasadniona), – potrzeba rozbudowy i modernizacji niektórych dróg, – brak sieci gazowej, pomimo możliwości budowy gazociągu, – niedostateczne wykorzystania energii, pochodzącej ze źródeł odnawialnych, – niewystarczająca liczba miejsc przeznaczonych do rekreacji i uprawiania sportu (np. siłownie na świeżym powietrzu, place zabaw, boiska wielofunkcyjne i obiekty sportowe, świetlice wiejskie), – brak domu kultury na terenie Gminy, – brak miejsc przeznaczonych dla osób starszych (np. klub seniora, dom pobytu dziennego), – brak żłobka na terenie Gminy, – za ciasne pomieszczenia w przedszkolach, – konieczność organizacji dodatkowych zajęć w szkołach, – brak warsztatów terapii zajęciowej dla osób

Mocne strony	Słabe strony
<p>na terenie Gminy,</p> <ul style="list-style-type: none"> – duże możliwości terenowe rozbudowy istniejącego przemysłu i lokalizacji nowego, – wzrost dochodów Gminy, – dobry stan techniczny dróg gminnych, – budowana ścieżka rowerowa, która połączy Gminę Brudzeń Duży z Gminą Stara Biała, – aktywnie prowadzona polityka inwestycyjna. 	<p>niepełnosprawnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> – brak mieszkań socjalnych na terenie Gminy, – niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych na terenie Gminy, – konieczność modernizacji i doposażenia jednostek OSP.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – atrakcyjne położenie geograficzne Gminy: <ul style="list-style-type: none"> • w centralnej części Polski, • w bliskiej odległości od miasta powiatowego Płocka, – bliskość Płocka i Orłenu zapewniają dużą liczbę miejsc pracy, ponadto Gmina Brudzeń Duży może stać się „sypialnią” dla mniejszych firm, które powiązane są z Orlenem, – dogodnie położenie Gminy przy drogach wojewódzkich, które zapewniającej dogodne połączenie z pobliskimi ośrodkami miejskimi i z układem komunikacyjnym wyższej kategorii, – dodatnie saldo migracji, – wzrost zainteresowania aktywnym wypoczynkiem wśród mieszkańców Gminy, – dostępność zewnętrznych źródeł finansowania, w tym m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej, – rozwój współpracy terytorialnej, międzysektorowej i międzyorganizacyjnej, – różnicowanie działalności rolniczej w zależności od warunków naturalnych i ekonomicznych, – zainteresowanie zdrowym stylem życia, w tym zmiana przyzwyczajeń żywieniowych (powstanie rynku zbytu dla produkowanej na terenie gminy zdrowej, naturalnej żywności). 	<ul style="list-style-type: none"> – ujemny przyrost naturalny, – starzenie się społeczeństwa, – emigracja młodych i wykształconych osób, – rosnący odsetek mieszkańców gminy, którzy pozostają bez pracy, – zagrożenie wzrostu zjawisk patologicznych w społeczności lokalnej, – niski poziom patriotyzmu lokalnego i ogólnokrajowego (w wymiarze ekonomicznym), – globalny kryzys gospodarczy, mający wpływ na kondycję/sytuację przedsiębiorców /zakładów pracy, – niska opłacalność produkcji rolnej, – niewystarczająca ilość środków na remonty, modernizację i budowę dróg (skutkujące m.in. niską jakością wykonania).

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej przedstawiona tabela prezentuje czynniki wpływające na ogólną konkurencyjność osadniczą, inwestycyjną i turystyczno-rekreacyjną każdej gminy w Polsce (szczegółowy wykaz czynników został przedstawiony w rozdziale III.5. niniejszej *Strategii*). Czynniki te mają charakter subiektywny, gdyż w głównej mierze zostały opracowane na podstawie własnych obserwacji i wywiadów przeprowadzonych z osobami, które mogą być: potencjalnymi mieszkańcami Gminy Brudzeń Duży, potencjalnymi inwestorami zewnętrznymi prowadzącymi działalność na jej terenie, a także potencjalnymi turystami lub odwiedzającymi Gminę w celach turystyczno-rekreacyjnych. Czynniki te odzwierciedlają zatem oczekiwania poszczególnych grup interesariuszy względem obszaru, na którym chcieliby mieszkać i żyć,

prowadzić własną działalność gospodarczą lub odpoczywać. Do identyfikacji niektórych czynników konkurencyjności wykorzystano również literaturę fachową i dostępne raporty. Należy jednak podkreślić, że zidentyfikowane czynniki nie stanowią katalogu zamkniętego, a są jedynie punktem odniesienia do zidentyfikowanych kierunków rozwoju Gminy Brudzeń Duży i zdefiniowania ewentualnych działań naprawczych.

Tabela 38. Czynniki atrakcyjności osadniczej, inwestycyjnej i turystycznej

Czynniki konkurencyjności osadniczej (mieszaniowej)	Czynniki konkurencyjności inwestycyjnej	Czynniki konkurencyjności turystycznej
<ul style="list-style-type: none"> - dostępność terenów i obiektów mieszkaniowych, - poziom rozwoju infrastruktury społecznej (w tym dostęp do oświaty, kultury, rozrywki), - dostępność infrastruktury technicznej (wodno-kanalizacyjnej, energetycznej), - dostępność do rynku pracy, - połączenia komunikacyjne (szlaki drogowe, transport publiczny), - walory przyrodnicze danego obszaru, - potencjał gospodarczy i trendy rozwoju gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja geograficzna i komunikacyjna Gminy, - występowanie stref gospodarczych (terenów inwestycyjnych) na terenie Gminy, - uzbrojenie terenu (działek) pod rozwój przedsiębiorczości, - lokalne przepisy, - wysokość podatków, - stosowanie ulg inwestycyjnych, - posiadanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, - dostęp do siły roboczej. 	<ul style="list-style-type: none"> - walory środowiskowe (tereny o atrakcyjnym środowisku przyrodniczym, urozmaiconym ukształtowaniu powierzchni, obszary chronione i formy ochrony przyrody). - obiekty kultury materialnej i duchowej (tj. zabytki), - specjalistyczne obszary umożliwiające uprawianie hobby, np. wędkarstwa, myślistwa, jeździectwa, kajakarstwa oraz wypożyczalnie sprzętu umożliwiające uprawianie tego hobby, - czystość i jakość środowiska naturalnego (powietrza, wód), - dostępność komunikacyjna w odniesieniu do dróg i środków komunikacji publicznej, - baza noclegowa i gastronomiczna, - dostęp do rozrywki (tj. imprezy kulturalne) i rekreacji (tj. spływy kajakowe, szlaki turystyczne), - promocja gminy w zakresie turystyki.

Źródło: Opracowanie własne

Analizując obecny stan zagospodarowania i wyposażenia Gminy Brudzeń Duży w niezbędną infrastrukturę należy stwierdzić, że aby móc realizować politykę skoncentrowaną na podniesieniu atrakcyjności osiedleńczej, inwestycyjnej i turystycznej, Gmina powinna zintensyfikować swoje działania inwestycyjne i rozwojowe w następujących obszarach:

- a) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji mieszkaniowej powinny dotyczyć:
- dalszego rozwijania i modernizacji infrastruktury sportowej i rekreacyjnej zachęcającej do aktywnego spędzania czasu wolnego (w tym: boisk i obiektów sportowych, placów

zabaw, siłowni na powietrzu itp.) oraz zapewnienie jej równomiernego rozmieszczenia na terenie całej Gminy,

- pobudzenia budownictwa mieszkaniowego,
- zwiększenia bezpieczeństwa publicznego mieszkańców,
- dalszego rozwoju bazy oświatowej (m.in. w zakresie wyposażenia szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne jak, dostosowania oferty szkół do potrzeb osób niepełnosprawnych, zapewnienia opieki najmłodszym mieszkańcom Gminy),
- stworzenia oferty dla seniorów (zarówno oferty edukacyjnej, rekreacyjnej, spędzania czasu wolnego, jak i opiekuńczej),
- kontynuowania rozbudowy infrastruktury technicznej, m.in. sieci kanalizacyjnej,
- kontynuacji modernizacji dróg;

b) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji przemysłowej powinny dotyczyć:

- przygotowywania terenów inwestycyjnych będących własnością Gminy Brudzeń Duży,
- przygotowania kompleksowej oferty inwestycyjnej wraz z jej publikacją i promocją,
- promowania przedsiębiorstw działających w strefie inwestycyjnej zlokalizowanej na terenie Gminy Brudzeń Duży;

c) działania zmierzające do wzrostu znaczenia funkcji turystycznej powinny dotyczyć:

- budowa bazy noclegowej i jej rozbudowy,
- rozbudowy urzędzeń turystycznych,
- rozwoju agroturystyki i zabudowy letniskowej,
- likwidowania pustych i opuszczonych nieruchomości, które psują wizerunek Gminy.

Zaniechanie w najbliższym czasie realizacji działań rozwojowych w zakresie zwiększenia atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej Gminy Brudzeń Duży może doprowadzić do zmniejszenia się liczby obecnych mieszkańców, którzy będą migrowali z terenu Gminy Brudzeń Duży na obszary dla nich bardziej atrakcyjne, jak i brak napływu nowych mieszkańców i inwestorów. W związku z tym, może to doprowadzić do zmniejszenia dochodów własnych Gminy w wyniku zmniejszenia liczby podatników (rozumianych jako mieszkańcy i inwestorów) oraz zmniejszenia wpływów do budżetu z tytułu różnych podatków (zwłaszcza podatku od osób fizycznych i prawnych oraz podatku od nieruchomości).

Reasumując powyższe, aby Gmina Brudzeń Duży mogła się rozwijać i zwiększać swoją przewagę konkurencyjną w stosunku do innych gmin, musi przede wszystkim podjąć działania zmierzające do **dalszego pozyskiwania nowych mieszkańców** (zwłaszcza osób

młodych i młodych rodzin), **zwiększenia atrakcyjności turystycznej** oraz **pozyskiwania nowych inwestorów** na swoim terenie, co w dalszej perspektywie przyczyni się do zwiększenia jej dochodów własnych, a tym samym zwiększy możliwości inwestycyjne Gminy. Działania umożliwiające osiągnięcie tych 3 celów, znajdują odzwierciedlenie w konkretnych celach strategicznych.

III. STRATEGIA ROZWOJU GMINY BRUDZEŃ DUŻY NA LATA 2015-2025

1. Misja Gminy Brudzeń Duży

Misja to zwięzła, wewnętrznie spójna deklaracja definiująca powód istnienia organizacji, jej podstawowy cel, na którego realizację nastawione są jej działania oraz wartości, które kierują pracą jej personelu.

W przypadku jednostek samorządu terytorialnego, misja została zdefiniowana w Ustawie o samorządzie gminnym, zgodnie z którą do zadań własnych Gminy należy *zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty*.

Uwzględniając powyższe określono następującą **misję Gminy Brudzeń Duży**:

ZAPEWNIENIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY BRUDZEŃ DUŻY

2. Wartości kluczowe

Wartości kluczowe są to wieczne zasady, którymi powinna kierować się gmina realizując misję swojego istnienia. Wartości kluczowe reprezentują panujące w organizacji cechy i postawy, które są demonstrowane przez zachowania wszystkich pracowników.

Do wartości kluczowych Gminy Brudzeń Duży należą:

- **Odpowiedzialność** - Dokładamy wszelkich starań, aby podejmowane przez nas działania były odpowiednio wcześniej planowane, sprawnie i konsekwentnie realizowane oraz efektywnie kontrolowane, dzięki czemu będziemy mogli osiągać wspólnie określone cele.
- **Zorientowanie na rozwój** - Aby móc się dynamicznie rozwijać, nasza Gmina wykorzystuje każdą okazję do pozyskania środków finansowych na realizację inwestycji w zakresie poprawy stanu istniejącej infrastruktury technicznej i społecznej.
- **Inicjatywa i konsekwencja** - Wykazujemy się inicjatywą w działaniu, odpowiedzialnością i konsekwencją w dążeniu do celu.
- **Szacunek i dobre relacje** – realizując swoje zadania, w takim samym stopniu dbamy o relacje między sobą - pracownikami, jak również o te, które łączą nas z Klientami, czy Partnerami.

3. Wizja rozwoju Gminy Brudzeń Duży

Wizja rozwoju gminy określa stan docelowy, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Wizja określa zatem jak gmina zamierza być postrzegana w przyszłości.

Uwzględniając powyższe określono następującą **wizję rozwoju Gminy Brudzeń Duży**:

GMINA BRUDZEŃ DUŻY PRZYJAZNA DLA MIESZKAŃCÓW, INWESTORÓW I GOŚCI.

Strategia Rozwoju Gminy Brudzeń Duży powinna stanowić dokument bazowy, wspierać i synergicznie wpływać na realizację celów i działań sprecyzowanych w innych dokumentach planistycznych i strategicznych Gminy, wpływając na jej ożywienie gospodarcze, ekonomiczne oraz rozwój w sferze społecznej, kulturalnej i rekreacyjno-turystycznej.

Obszary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania zrealizowane w zakresie infrastruktury technicznej pomogą zrealizować zadania w sferze mieszkaniowej i gospodarczej, pozytywnie wpłyną na ochronę środowiska i rozwój turystyki oraz rekreacji. Cele osiągnięte w ramach strefy społecznej i kulturowej wpłyną na realizację celów w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej i rekreacyjno-turystycznej.

4. Interesariusze Strategii

Interesariusze strategii to podmioty (osoby, grupy osób, społeczności, instytucje, organizacje), które mogą istotnie wpływać na gminę oraz których potrzeby zamierza zaspakajać gmina świadcząc określone usługi publiczne.

Interesariuszy definiuje się w kontekście określonej wizji rozwoju.

Należy podkreślić, że w przypadku każdej gminy w Polsce najważniejszymi interesariuszami, których potrzeby musi zaspakajać, są jej mieszkańcy.

Interesariuszami Gminy Brudzeń Duży są:

- 1) obecni mieszkańcy Gminy Brudzeń Duży,
- 2) mieszkańcy spoza terenu Gminy Brudzeń Duży,
- 3) obecni przedsiębiorcy z terenu Gminy Brudzeń Duży,
- 4) przedsiębiorcy spoza terenu Gminy Brudzeń Duży,
- 5) turyści,
- 6) osoby szukające odpowiedniej bazy sportowo - rekreacyjnej do wypoczynku lub treningów.

Władze Gminy Brudzeń Duży zmierzają do uzyskania dodatniego salda migracji poprzez zatrzymanie na terenie Gminy jej obecnych mieszkańców, jak również przyciągnięcie nowych w wyniku rozwoju mieszkalnictwa i przedsiębiorczości na terenie Gminy, co w konsekwencji przyczyni się do rozwoju społeczno - gospodarczego Gminy Brudzeń Duży.

5. Wartość oczekiwana przez interesariuszy

Wartość oczekiwana przez interesariusza to zbiór wymagań każdego z interesariuszy, który ma wpływ:

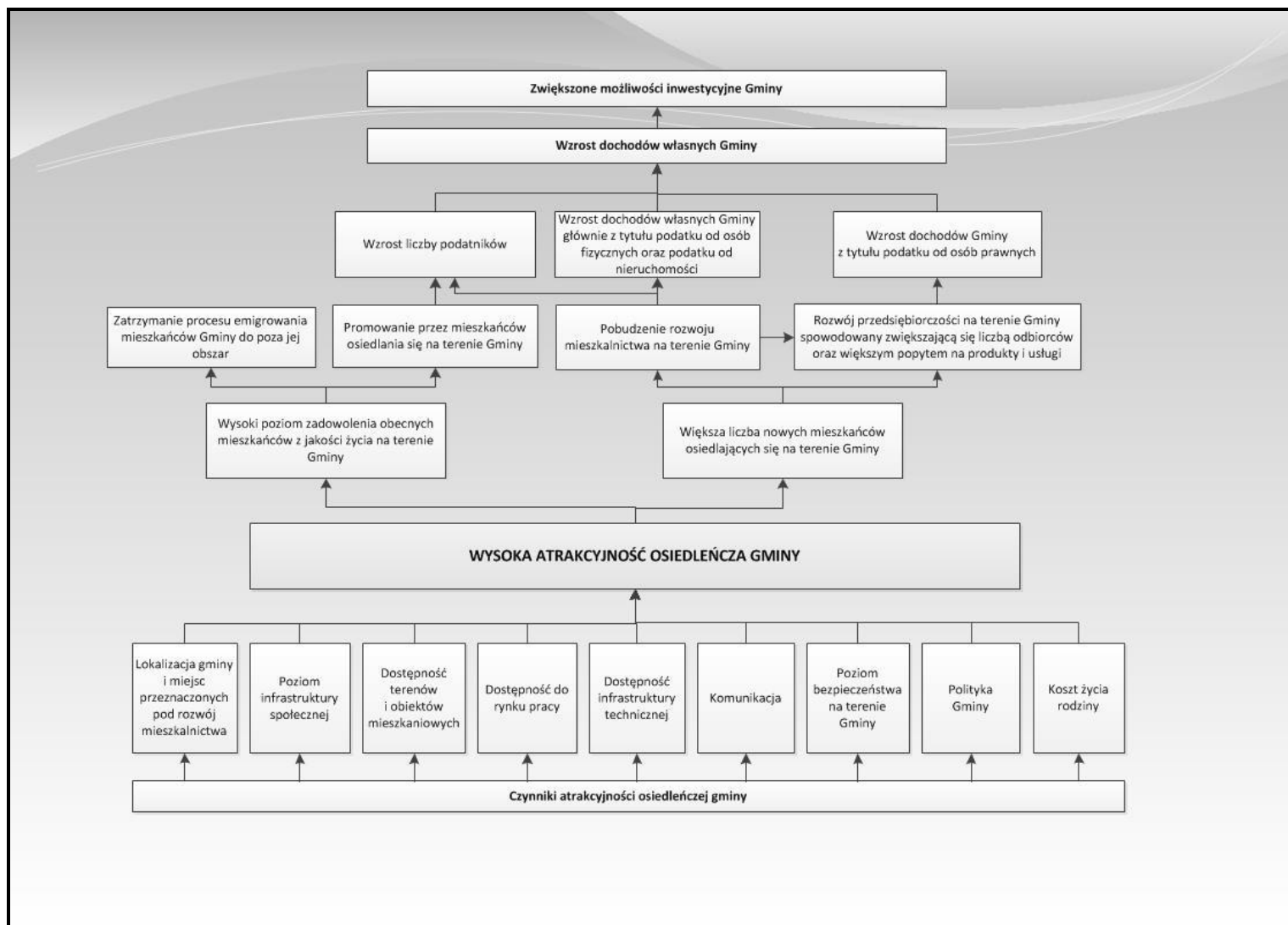
- w przypadku mieszkańców gminy – na atrakcyjność mieszkaniową i osadniczą gminy,
- w przypadku przedsiębiorców – na atrakcyjność inwestycyjną gminy,
- w przypadku turystów – na atrakcyjność turystyczną gminy.

Wartość oczekiwaną przez interesariuszy w kontekście atrakcyjności mieszkaniowej, turystycznej i inwestycyjnej Gminy Brudzeń Duży przedstawiają tabele 39, 40 i 41.

Należy podkreślić, że w tabelach zostały ujęte wszystkie czynniki atrakcyjności mieszkaniowej, turystycznej i inwestycyjnej, tzn. te, na które Gmina może wpływać oraz te, na które wpływu nie ma. Przy określaniu celów strategicznych będą brane pod uwagę tylko te obszary, w których Gmina Brudzeń Duży może podjąć jakieś działania inwestycyjne i rozwojowe.

Efekty jakie Gmina uzyska w wyniku osiągnięcia wysokiej atrakcyjności mieszkaniowej, inwestycyjnej i turystyczno - rekreacyjnej, przedstawione zostały za pomocą drzewa celów opracowanych dla każdego z tych obszarów (rysunek 6,7,8).

Rysunek 5. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej Gminy

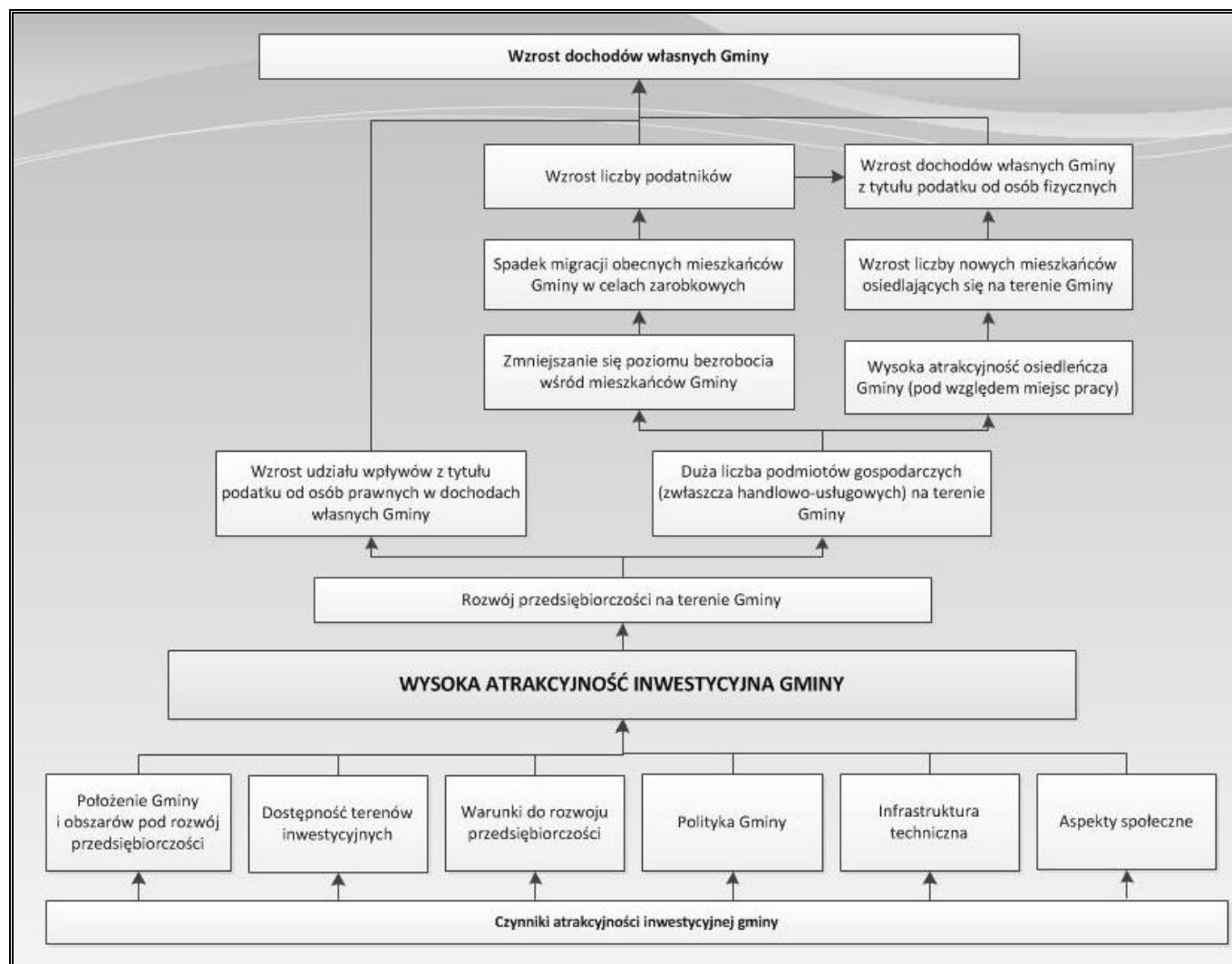
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 39. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej gminy

Lokalizacja gminy i miejsc przeznaczonych pod rozwój mieszkalnictwa	Poziom infrastruktury społecznej	Dostępność terenów i obiektów mieszkaniowych	Dostępność do rynku pracy
<ul style="list-style-type: none"> - rodzaj szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren gminy, - odległość od większych ośrodków miejskich, - położenie geograficzne, - walory krajobrazowe (lasy, jeziora, obszary chronione), - warunki klimatyczne, - rodzaj podmiotów gospodarczych działających w okolicy (czy są one uciążliwe dla mieszkańców), - dostęp do usług (w tym odległość od sklepów) 	<ul style="list-style-type: none"> a) oferta spędzania czasu wolnego: <ul style="list-style-type: none"> - dostęp do ośrodków kulturalnych, - odpowiednie zagospodarowanie terenu (np. skwery z ławeczkami, place zabaw, parki, ścieżki rowerowe) - imprezy kulturalne i rozrywkowe organizowane na terenie Gminy, - obiekty sportowe, - funkcjonowanie klubów sportowych, b) dostęp do oświaty: <ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja i rozmieszczenie szkół, - dostęp do przedszkoli, - poziom i kierunki kształcenia w szkołach, - wyposażenie i stan techniczny szkół, - oferta zajęć pozalekcyjnych, - kadra nauczycielska, c) dostęp do opieki zdrowotnej: <ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja ośrodków zdrowia, - odległość od szpitala, - rodzaje lekarzy i specjalistów w istniejących ośrodkach zdrowia, d) funkcjonowanie organizacji społecznych i stowarzyszeń (np. klub seniora, OSP, koło gospodyń wiejskich) 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność działek budowlanych, - dostępność mieszkań komunalnych lub mieszkań pod wynajem, - ceny mieszkań i działek budowlanych, - uwarunkowania przyrodnicze terenów pod zabudowę (np. czy są to tereny zalewowe, obszary chronione, tereny zagrożone osuwiskami) 	<ul style="list-style-type: none"> - miejsca pracy (jaka jest możliwość znalezienia pracy na danym terenie), - rodzaj podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie gminy (od tego zależy poziom wymaganych kwalifikacji oraz z tego wynikać będzie średnie wynagrodzenie za pracę), - odległość od większych miast, - polityka inwestycyjna gminy (jakie działania rozwojowe są prowadzone przez władze)

Dostępność infrastruktury technicznej	Komunikacja	Poziom bezpieczeństwa na terenie Gminy	Polityka Gminy	Koszt życia rodziny
<ul style="list-style-type: none"> - wyposażenie terenu w media (sieć wodno-kanalizacyjna, energetyczna, gazowa, ciepłownicza), - infrastruktura drogowa (rodzaj dróg, odległość od nich i ich stan techniczny) - dostęp do Internetu, - zasięg sieci komórkowych 	<ul style="list-style-type: none"> - rodzaj dróg na terenie Gminy, - stan techniczny dróg, - odległość od głównych dróg, - występowanie ścieżek rowerowych i chodników na terenie gminy, - rodzaj transportu publicznego funkcjonującego na terenie gminy, - częstotliwość kursów transportu publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - poziom patologii i przestępczości na danym terenie, - dostępność służb porządkowych i ratowniczych (policji, OSP), - prawdopodobieństwo wystąpienia kataklizmów (np. powodzi, huraganów itp.) - chodniki i ścieżki rowerowe, - dobrze funkcjonujący system oświetlenia ulicznego 	<ul style="list-style-type: none"> - promocja gminy (co jest promowane, czy gmina jest szczególnie z czegoś znana), - polityka inwestycyjna gminy (jakie działania rozwojowe są prowadzone przez władze i z jaką częstotliwością), - polityka prorodzinna, - współpraca samorządu z przedsiębiorcami, - wysokość podatków, - sposób obsługi mieszkańców Gminy i komunikacji z nimi 	<ul style="list-style-type: none"> - wysokość podatków, - wysokość czynszu za mieszkanie, - koszty dostępu do mediów (opłata za wodę, ścieki, ciepło) - koszty związane z posyłaniem dzieci do szkół, - dostępność i odległość od marketów i hipermarketów

Rysunek 6. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy

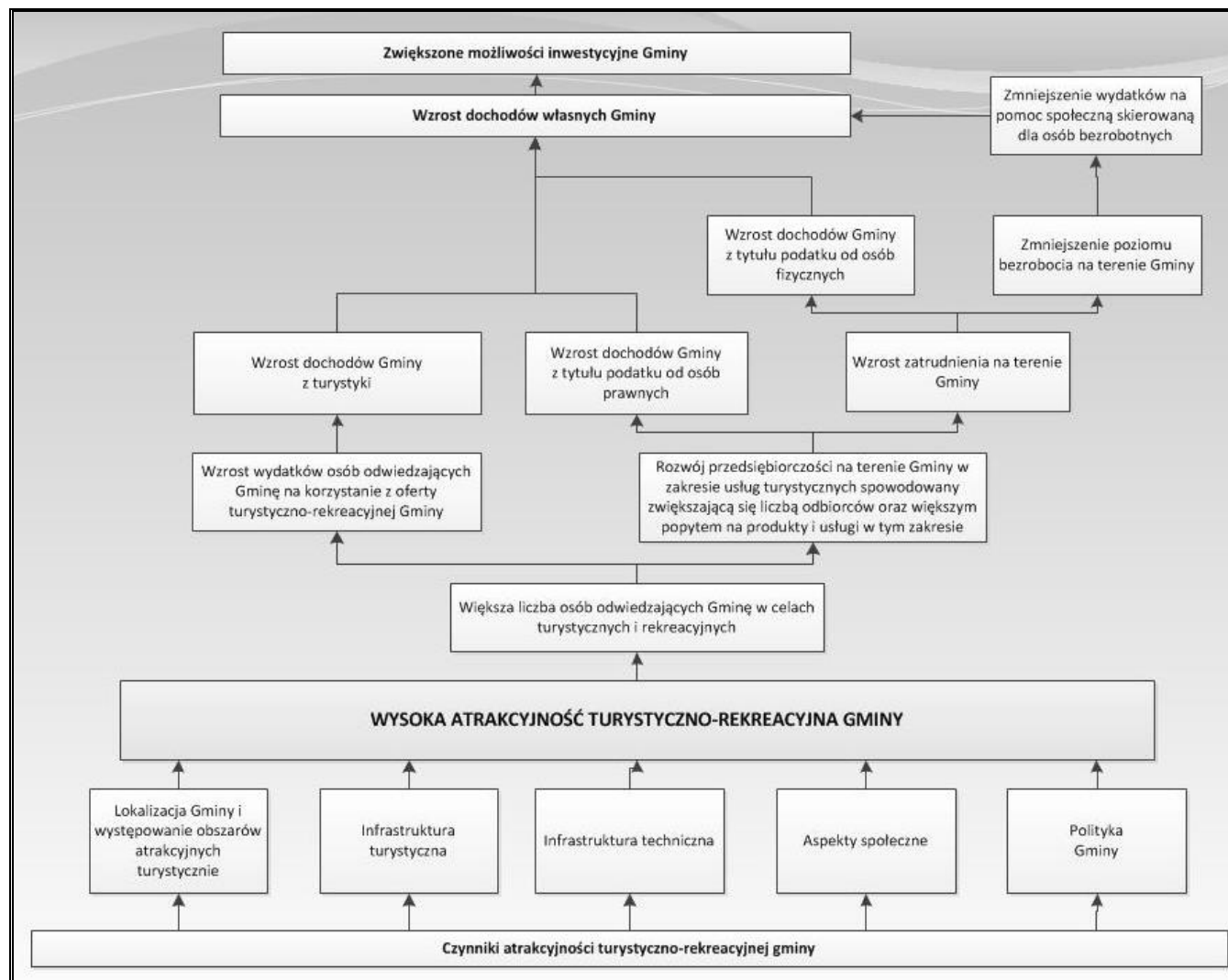
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 40. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej gminy

Położenie Gminy i obszarów pod rozwój przedsiębiorczości	Dostępność terenów inwestycyjnych	Warunki do rozwoju przedsiębiorczości	Polityka Gminy	Infrastruktura techniczna	Aspekty społeczne
<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja Gminy pod względem geograficznym (w jakiej części Polski leży, w pobliżu jakich większych miast), - lokalizacja Gminy pod względem komunikacyjnym (rodzaj i znaczenie szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren Gminy), - walory turystyczne Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyznaczenie terenów inwestycyjnych na terenie Gminy, - uzbrojenie działek pod inwestycje, - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność surowców, - odległość od większych rynków zbytu, - popyt na danym rynku (w tym wynikający z uwarunkowania terenu), - dostępność do siły roboczej (w tym wykwalifikowanej), - konkurencja, - atrakcyjność firm już działających na terenie gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - pomoc dla przedsiębiorców w prowadzeniu działalności gospodarczej, - szybkość załatwiania spraw w Urzędzie, - podatki, - stosowanie ulg inwestycyjnych, - lokalne przepisy, - preferowane kierunki rozwoju przedsiębiorczości na terenie danej gminy, - promocja Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność dobrych dróg, - dostępność komunikacyjna (dobre połączenie z większymi ośrodkami zbytu), - dostępność parkingów (dla działalności usługowej), - uzbrojenie gminy w media 	<ul style="list-style-type: none"> - kierunki kształcenia w szkołach i poziomy kształcenia, - poziom bezpieczeństwa publicznego, - klimat do rozwoju przedsiębiorczości (w kontekście mieszkańców)

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 7. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 41. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy

Położenie Gminy i obszarów atrakcyjnych turystycznie	Infrastruktura turystyczna	Infrastruktura techniczna	Aspekty społeczne	Polityka Gminy
<ul style="list-style-type: none"> - lokalizacja Gminy pod względem geograficznym (w jakiej części Polski leży, w pobliżu jakich większych miast), - lokalizacja Gminy pod względem komunikacyjnym (rodzaj i znaczenie szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren Gminy), - walory turystyczne Gminy (w tym obszary chronione, krajobraz, wody powierzchniowe) 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność chodników i ścieżek rowerowych, - dostępność tras i szlaków turystycznych, - dostęp do miejsc sprzyjających uprawianiu hobby, - miejsca do odpoczynku na świeżym powietrzu (np. place zabaw, ławeczki w lesie), - baza gastronomiczna i noclegowa, - liczba gospodarstw agroturystycznych na terenie Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> - dostępność dobrych dróg, - dostępność komunikacyjna (dobre połączenie z większymi ośrodkami miejskimi), - dostępność parkingów, - oświetlenie drogowe, 	<ul style="list-style-type: none"> - oferta kulturalna, - dostępność zabytków i innych obiektów cennych historycznie i kulturowo, - częstotliwość i rodzaj organizowanych imprez kulturalno-rozrywkowych, 	<ul style="list-style-type: none"> - informacja turystyczna o najważniejszych atrakcjach w Gminie, - informacje na stronie internetowej Gminy, - przewodnik turystyczny Gminy, - promocja Gminy

Źródło: Opracowanie własne

6. Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategiczne są odpowiedzią na problemy zidentyfikowane w Gminie Brudzeń Duży na podstawie analizy stanu społeczno-gospodarczego Gminy. Cele strategiczne wynikają ze sformułowanej wcześniej wizji rozwoju Gminy. Wytyczają ścieżki, którymi trzeba podążać, by osiągnąć założony w niej stan. Niniejsza *Strategia* postawiła przed sobą 3 cele strategiczne charakteryzujące każdy z trzech obszarów:

- 1) rozwój mieszkalnictwa,
- 2) rozwój gospodarczy,
- 3) ochrona środowiska i dziedzictwa kulturowo – turystyczno - rekreacyjnego.

Obszary rozwojowe Gminy są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Zadania zrealizowane w zakresie infrastruktury technicznej pomogą zrealizować zadania w sferze mieszkaniowej i gospodarczej, pozytywnie wpłyną na ochronę środowiska i rozwój rekreacji oraz turystyki. Cele osiągnięte w ramach strefy społecznej i kulturowej wpłyną na realizację celów w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej i turystyczno-rekreacyjnej. Z kolei cele dotyczące rozwoju Gminy ułatwią realizację pozostałych celów strategicznych.

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację konkretnych celów operacyjnych.

Tabela 42. Schemat prezentujący plan strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015 – 2025

Cele strategiczne		
ATRAKCYJNA INFRASTRUKTURA	AKTYWNI MIESZKAŃCY	CZyste ŚRODOWISKO NATURALNE
Cele operacyjne		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa i modernizacja systemu wodno – kanalizacyjnego oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. 2. Rozbudowa i przebudowa dróg gminnych oraz infrastruktury okołodrogowej. 3. Budowa lub przebudowa mieszkań socjalnych. 4. Budowa, przebudowa i remont placówek oświatowych i opiekuńczych. 5. Promocja obszarów aktywności gospodarczej na terenie Gminy oraz terenów przeznaczony pod budownictwo mieszkaniowe. 6. Budowa gazociągu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zagospodarowanie terenów niezagospodarowanych na miejsca kulturalne oraz sportowo-rekreacyjne dla różnych grup wiekowych mieszkańców. 2. Rozwój oferty kulturalnej, rozrywkowej i sportowej dla różnych grup społecznych. 3. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. 4. Dopuszczenie jednostek OSP. 5. Aktywizacja osób bezrobotnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń gminy. 2. Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej. 3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalna gospodarka zasobami.

Źródło: Opracowanie własne

CEL STRATEGICZNY ATRAKCYJNA INFRASTRUKTURA

Cel operacyjny 1. Budowa i modernizacja systemu wodno – kanalizacyjnego oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.

Infrastruktura wodociągowa na terenie Gminy Brudzeń Duży jest dobrze rozwinięta. Wszystkie miejscowości są wyposażone w sieć wodociągową. Należy jednak zaznaczyć, że niektóre elementy sieci wymagają modernizacji, natomiast wzrost liczby mieszkańców oraz rozwój budownictwa mieszkaniowego i przedsiębiorczości determinują jej dalszą rozbudowę. Niekorzystny dla rozwoju Gminy Brudzeń Duży jest natomiast niedostateczny rozwój infrastruktury kanalizacyjnej i dostępność do oczyszczalni ścieków. Na koniec 2014 roku do sieci kanalizacyjnej podłączonych było tylko około 22% mieszkańców Gminy. Pomimo dostrzegalnej poprawy wyposażenie Gminy Brudzeń Duży w infrastrukturę gospodarki ściekowej, jest ona nadal niewystarczająca.

Zgodnie z powyższym, konieczna jest budowa i modernizacja systemu wodno – kanalizacyjnego. Gmina Brudzeń Duży w ramach niniejszego celu operacyjnego zaplanowała modernizację stacji uzdatniania wody oraz sieci wodociągowej. Dzięki realizacji tego zadania, wszyscy mieszkańcy Gminy będą mieli dostęp do sieci wodociągowej, a ponadto poprawie ulegnie jakość wody. Zasadniczą kwestią jest również rozbudowa systemów kanalizacyjnych w gminie, przede wszystkim na terenach o zwartej zabudowie. Dla terenów charakteryzujących się zabudową rozproszoną, gdzie budowa kanalizacji jest ekonomicznie nieuzasadniona, rozwiązaniem jest budowa indywidualnych oczyszczalni przydomowych. Natomiast jeśli okaże się, że istniejące oczyszczalnie ścieków w Siecieniu oraz Bądkowie Kościelnym nie będą mogły obsługiwać powstałej sieci kanalizacyjnej, w ramach tego celu operacyjnego możliwa będzie również ich przebudowa, modernizacja lub budowa nowej oczyszczalni.

Zadania realizowane w ramach celu operacyjnego *Budowa i modernizacja systemu wodno – kanalizacyjnego oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków* wpłyną nie tylko na poprawę jakości życia mieszkańców oraz atrakcyjność mieszkaniową Gminy Brudzeń Duży, ale także na stan środowiska.

Cel operacyjny 2. Rozbudowa i przebudowa dróg gminnych oraz infrastruktury okołodrogowej.

Na sieć drogową na terenie Gminy Brudzeń Duży składają się zarówno drogi gminne, jak i drogi powiatowe oraz wojewódzkie. Infrastruktura drogowa, pomimo iż uległa ona w ostatnich latach znacznej poprawie, nadal wymaga dalszej modernizacji. Koniecznym jest

również dążenie do budowy nowej infrastruktury drogowej w miejscach o potencjale mieszkaniowym i inwestycyjnym. Mieszkańcy Gminy Brudzeń Duży w szczególności wskazują na konieczność utwardzania dróg osiedlowych. Przebudowy i modernizacji wymagają również drogi powiatowe i wojewódzkie przebiegające przez gminę.

Na atrakcyjność mieszkaniową Gminy, duży wpływ ma również rozbudowa infrastruktury okołodrogowej. W celu zwiększenia bezpieczeństwa pieszych zaplanowano rozbudowę chodników. Dla atrakcyjności mieszkaniowej, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej Gminy Brudzeń Duży duże znaczenie ma także budowa ścieżek rowerowych. W ramach niniejszego celu operacyjnego, uzupełnione i zmodernizowane zostanie także oświetlenie uliczne.

Dzięki realizacji działań wpisujących się w cel *operacyjny 2 Rozbudowa i przebudowa dróg gminnych oraz infrastruktury okołodrogowej*, wzrośnie poczucie bezpieczeństwa wszystkich użytkowników dróg. Gmina Brudzeń Duży zyska na atrakcyjności zarówno mieszkaniowej, turystycznej, jak i sportowo – rekreacyjnej.

Cel operacyjny 3 Budowa lub przebudowa mieszkań socjalnych.

Obecnie Gmina Brudzeń Duży w swych zasobach nie posiada mieszkań socjalnych. W Gminie Brudzeń Duży, tak jak w każdej gminie, mieszkają osoby, które ze względu na trudną sytuację finansową nie są w stanie utrzymać domu lub wynająć mieszkania. Należy zaznaczyć, że zadaniem własnym Gminy jest tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych mieszkańcom o niskich dochodach. Dlatego ważne jest, by na terenie Gminy powstały mieszkania socjalne oddane do dyspozycji osobom najbardziej potrzebującym.

Cel operacyjny 4 Budowa, przebudowa i remont placówek oświatowych i opiekuńczych.

Infrastruktura oświatowa na terenie Gminy Brudzeń Duży jest dobrze rozwinięta. Na jej terenie funkcjonują przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, jak również szkoła średnia. Brak jest natomiast żłobka. Na teren Gminy, wciąż napływają nowi mieszkańcy (o czym świadczy dodatnie saldo migracji w latach 2008-2013), którzy osiedlają się tu i zakładają rodziny. Dlatego istotną kwestią staje się budowa żłobka. Ponadto, podczas konsultacji społecznych mieszkańcy Gminy wskazali, że funkcjonujące przedszkola są za ciasne, dlatego konieczna jest ich rozbudowa.

Aby zapewnić prawidłowy rozwój i bezpieczeństwo uczniów, budynki oświatowe i opiekuńcze muszą być w bardzo dobrym stanie, a także powinny być odpowiednio wyposażone. Nie bez znaczenia jest także sprzęt oddany do dyspozycji uczniów i nauczycieli. W związku podwyższmy, w ramach omawianego celu operacyjnego, zakład się przebudowę i remonty placówek oświatowych na terenie Gminy, a także wyposażenie ich w niezbędny sprzęt.

Dzięki realizacji zadań wpisujących się w cel operacyjny 4 *Budowa, przebudowa i remont placówek oświatowych i opiekuńczych*, zwiększy się przede wszystkim atrakcyjność mieszkaniowa Gminy.

Cel operacyjny 5. Promocja obszarów aktywności gospodarczej na terenie Gminy oraz terenów przeznaczony pod budownictwo mieszkaniowe.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży, w planach zagospodarowania przestrzennego wyznaczono tereny aktywności gospodarczej oraz tereny przeznaczono pod budownictwo mieszkaniowe.

Pomimo wzrostu liczby mieszkańców Gminy oraz liczby podmiotów gospodarczych w ostatnich latach, wykorzystanie terenów aktywności gospodarczej i pod budownictwo mieszkaniowe jest niewystarczające. Mieszkańcy Gminy ponadto wskazują, że mimo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w ostatnich latach, ich liczba na terenie Gminy jest nadal niewystarczająca. Dlatego też w ramach celu operacyjnego nr 5, przewidziano promocję obszarów aktywności gospodarczej oraz terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe. Gmina chce zwłaszcza przyciągnąć na swe tereny przedsiębiorców, którzy współpracują z PKN ORLEN oraz mieszkańców Płocka, którzy poszukują atrakcyjnego miejsca zamieszkania na terenach wiejskich.

Cel operacyjny 6. Budowa gazociągu.

Przez obszar Gminy Brudzeń Duży przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Głowina – Włocławek i relacji Rembelszczyzna – Gustorzyn. Obecnie, zgodnie z danymi GUS tylko nieliczne osoby na terenie Gminy korzystają z gazu sieciowego. Część mieszkańców Gminy, wyraża chęć przyłączenia do sieci gazowej. Dlatego też, w ramach celu operacyjnego 6, przewidziano budowę gazociągu, w zależności od potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców Gminy Brudzeń Duży.

CEL STRATEGICZNY AKTYWNI MIESZKAŃCY

Cel operacyjny 1. Zagospodarowanie terenów niezagospodarowanych na miejsca sportowo-rekreacyjne dla różnych grup wiekowych mieszkańców.

Dla podnoszenia atrakcyjności mieszkaniowej, kulturalnej oraz sportowo – rekreacyjnej Gminy, istotna jest odpowiednia oferta, dostosowana do potrzeb różnych grup odbiorców, która zaktywizuje i zintegruje mieszkańców w różnym wieku. Każda grupa wiekowa ma inne potrzeby. Grupy te często nie potrafią ze sobą nawiązać kontaktu. W związku z tym, samorząd lokalny stoi przed trudnym zadaniem, jakim jest integracja mieszkańców oraz dostosowanie oferty gminy do potrzeb różnych grup odbiorców.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży brakuje miejsc rekreacyjnych i sportowych, takich jak: siłownie na świeżym powietrzu, place zabaw, boiska wielofunkcyjne i obiekty sportowe, a także świetlice wiejskie. Cel operacyjny 1. *Zagospodarowanie terenów niezagospodarowanych na miejsca sportowo-rekreacyjne dla różnych grup wiekowych mieszkańców*, zakłada budowę takich miejsc, co wpłynie na integrację społeczności lokalnej, a także na atrakcyjność mieszkaniową Gminy.

Cel operacyjny 2. Rozwój oferty kulturalnej, rozrywkowej i sportowej dla różnych grup społecznych.

Prócz rozwoju infrastruktury kulturalnej i sportowo – rekreacyjnej, istotne znaczenie ma poszerzanie oferty kulturalnej, rozrywkowej i sportowej dla różnych grup społecznych.

W związku z powyższym, Gmina Brudzeń Duży chce poszerzyć swą ofertę kulturalną, rozrywkową i sportową co znalazło odzwierciedlenie w wyżej sformułowanym celu operacyjnym. Działaniami objęci zostaną wszyscy mieszkańcy gminy: dzieci, młodzież, dorośli i osoby starsze. Cel realizowany będzie poprzez organizację zajęć dodatkowych, warsztatów, szkoleń, kursów, spotkań tematycznych, wyjazdów studyjnych, krajoznawczych i integracyjnych, zgodnie z potrzebami uczestników. Ważnym elementem będzie także organizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców (np. Dni Gminy Brudzeń, Dożynki Gminne), w przygotowanie którego włączone zostaną różne grupy społeczne. Poszerzona zostanie ponadto oferta Gminnej Biblioteki Publicznej poprzez jej informatyzację. Dzięki temu zbiory biblioteki zostaną udostępnione szerszemu gronu mieszkańców.

Cel operacyjny 3. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.

Mieszkańcy Gminy Brudzeń Duży podczas konsultacji społecznych wskazali, że na terenie ich Gminy brak jest m.in. warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełnosprawnych oraz brakuje zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. Rozwijanie zainteresowań wpływa na budowanie więzi społecznych. Należy zatem rozwijać zainteresowania dzieci i młodzieży poprzez odpowiednie zagospodarowanie ich czasu wolnego oraz organizację ciekawych zajęć pozalekcyjnych. Aby zajęcia dostosowane były do różnych zainteresowań i potrzeb, oferta powinna obejmować m.in. zajęcia artystyczne (plastyczne, literackie, fotograficzne, rzeźbiarskie, teatralne, filmowe, muzyczne, wokalne, taneczne), językowe, komputerowe, sportowe. Realizacja zadania możliwa będzie dzięki współpracy szkół, bibliotek, świetlic wiejskich i organizacji pozarządowych.

Cel operacyjny 4. Dopuszczenie jednostek OSP.

Podczas konsultacji społecznych, prowadzonych w ramach opracowywania *Strategii Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015-2025*, mieszkańcy podkreślali, że ich Gmina jest bezpieczna dzięki sprawnemu działaniu Policji i jednostek OSP. Niestety, mieszkańcy wskazali również, że infrastruktura i wyposażenie jednostek OSP jest niewystarczające, a część remiz wymaga natychmiastowej modernizacji.

Ochrona przeciwpożarowa to jeden z głównych elementów mających wpływ na wzrost poczucia bezpieczeństwa lokalnej społeczności. Dlatego tak ważne jest ciągłe podnoszenie gotowości bojowej jednostek OSP poprzez stałe szkolenie, wyposażenie w profesjonalny sprzęt oraz modernizację remiz. W nawiązaniu do takiego stanu przyjęto cel operacyjny 4, w ramach którego realizowane będą zadania polegające m.in. na zakupie niezbędnego sprzętu oraz modernizacji remiz OSP, co w konsekwencji pozwoli skuteczniej chronić życie, zdrowie i mienie mieszkańców Gminy Brudzeń Duży.

Cel operacyjny 5. Aktywizacja osób bezrobotnych.

Zjawiskiem niekorzystnym występującym na terenie Gminy jest bezrobocie. W 2014 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci kształtował się na poziomie 11,7%. Od roku 2008 liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy Brudzeń Duży wzrosła aż o 35,3% (w tym liczba bezrobotnych mężczyzn wzrosła o 54,1%, natomiast liczba bezrobotnych kobiet zwiększyła się o 22,2%). Narzędzia bezpośrednie do walki z bezrobociem są w posiadaniu ustawodawcy, na szczeblu krajowym, ale również Powiatowego Urzędu Pracy, niemniej jednak Gmina może wesprzeć podejmowanie działań w kierunku zapobiegania oraz zmniejszania jego skutków.

Aktywizacja osób bezrobotnych na terenie Gminy Brudzeń Duży zostanie zrealizowane poprzez m.in. podniesienie poziomu ich wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, wdrożenie systemu doradztwa zawodowego, zorganizowanie możliwości staży dla młodzieży. Koniecznym jest również wprowadzenie działań mających na celu wsparcie aktywności zawodowej poprzez pomoc w sferze psychologicznej, prawnej, w kierunku wyboru zawodów na podstawie indywidualnych predyspozycji, tworzenie programów pomocy rodzinie i pomocy społecznej, system szkoleń zawodowych.

CEL STRATEGICZNY CZYSTE ŚRODOWISKO NATURALNE

Cel operacyjny 1. Edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń gminy.

Od poziomu wiedzy społeczeństwa uzależniona jest właściwa i skuteczna ochrona środowiska naturalnego. Dlatego tak ważna jest edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń gminy.

W ostatnich latach obserwuje się rosnące zainteresowanie niektórych grup zdobywaniem wiedzy na temat otaczającego ich środowiska, a także możliwości uczestniczenia w działaniach na rzecz jego ochrony. Zachowania obserwowane w społeczeństwie wskazują jednak, że poziom akceptacji dla działań z zakresu ochrony środowiska maleje, a zachowania prokonsumpcyjne dominują nad proekologicznymi. Dlatego rola edukacji ekologicznej i wprowadzanie jej nowych form są nadal bardzo istotne.

Obecnie edukacja ekologiczna na terenie Gminy Brudzeń Duży prowadzona jest przede wszystkim w formalnym systemie kształcenia. Ponadto prowadzone są akcje plakatowe na rzecz zmniejszenia się ilości odpadów oraz akcje sprzątanie świata, które przyczyniają się do zwiększania wrażliwości ekologicznej mieszkańców.

Z kolei najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej wśród dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, możliwościach prawnych uczestniczenia w podejmowaniu decyzji mających wpływ na obecny i przyszły stan.

Proponowane działania w ramach edukacji dla mieszkańców Gminy Brudzeń Duży obejmować będą także:

- organizację szkoleń, wykładów i seminariów dla zainteresowanych osób;
- opracowanie i wdrożenie programów doradczych z zakresu ochrony środowiska i gospodarki odpadami, w tym także możliwości wdrażania technik odzysku odpadów;
- współpracę z klubami ekologicznymi oraz ośrodkami doradczymi;

- działania promocyjne;
- doradztwo indywidualne.

Cel operacyjny 2. Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej.

Gmina Brudzeń Duży jest w trakcie opracowywania *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brudzeń Duży*. Dokument ten, obok Strategii Rozwoju Gminy, jest drugim zasadniczym dokumentem strategicznym, który będzie obowiązywał na terenie Gminy Brudzeń Duży. Dlatego tak ważne jest, aby oba dokumenty były ze sobą zgodne.

W ramach celu operacyjnego 2, założono realizację założeń gospodarki niskoemisyjnej, które szczegółowo zostaną przedstawione w *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Brudzeń Duży*. Wśród nich należy wyróżnić m.in.:

- termomodernizację budynków wraz z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii;
- wymianę sprzętu biurowego, urządzeń elektrycznych oraz oświetlenia na bardziej efektywne energetycznie;
- budowę nowych i modernizację istniejących budynków publicznych z uwzględnieniem koncepcji energooszczędności wraz z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii;
- kompleksowe zarządzanie energią w budynkach publicznych zarządzanych przez Urząd Gminy;
- modernizację oświetlenia ulicznego - wymiana na bardziej efektywne energetycznie, zastosowanie automatyki sterowania oświetleniem;
- wymianę pojazdów na pojazdy o mniejszej emisji CO₂;
- budowę ścieżek rowerowych oraz niezbędnej infrastruktury;
- budowę i modernizację dróg wraz z niezbędną infrastrukturą okołodrogową.

Cel operacyjny 3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalna gospodarka zasobami.

Na terenie Gminy Brudzeń Duży występuje wiele form ochrony przyrody, wśród których można wymienić: Brudzeński Park Krajobrazowy, Rezerwat krajobrazowo-leśny „Brwilno”, Rezerwat „Sikórz” , Rezerwat „Jary Brudzeńskie”, Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu, Obszar Chronionego Krajobrazu Przyczecze Skrwy Prawej; Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy: Jezioro Józefowskie oraz Ujście Skrwy, Obszar siedliskowy Natura 2000 Sikórz.

W ramach celu operacyjnego 3. *Ochrona dziedzictwa przyrodniczego oraz racjonalne gospodarowanie zasobami* założono m.in.:

- ochronę przyrody i krajobrazu,

- ochronę i zrównoważony rozwój lasów,
- utrzymanie i rozwój terenów zieleni,
- ochronę gleb.

7. Monitorowanie i wdrażanie strategii

Istotnym wymogiem, stawianym dokumentom strategicznego, jest wewnętrzny system monitorowania i ewaluacji postępów we wdrażaniu oraz osiągnięciu założonych celów. Gromadzenie i interpretacja danych dotyczących Strategii pozwala na bieżące korekty działań komórek organizacyjnych i osób wdrażających Strategię w razie wystąpienia nieprawidłowości.

Wdrażanie Strategii będzie się odbywać poprzez projekty lub funkcjonalne programy działania. Istotnym elementem każdego planu jest szczegółowa projekcja alokacji środków na poszczególne cele i działania danego programu. Celem jest stworzenie wokół strategii korzystnego klimatu, dzięki włączeniu w proces opracowania programów operacyjnych instytucji publicznych, społecznych i gospodarczych. Szeroki horyzont, tworzony przez szereg współdziałających instytucji, przyczyni się wydatnie do sukcesu Strategii.

Monitoring wdrażania strategii służy:

- kontroli postępu realizacji poszczególnych projektów wyznaczonych w ramach poszczególnych celów strategicznych;
- obserwacji i ocenie stanu zaawansowania konkretnych projektów umożliwiającej bieżącą identyfikację trudności w ich realizacji;
- ocenie zaangażowania komórek organizacyjnych i osób odpowiedzialnych za ich wdrażanie;
- weryfikacji zgodności z założonymi celami;
- efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków.

Aby możliwe było obiektywne zbadanie postępu realizacji inwestycji, należy stworzyć wskaźniki umożliwiające jego zbadanie.

W celu ułatwienia nadzoru i kontroli nad realizacją strategii rozwoju Gminy Brudzeń Duży, dla każdego celu strategicznego opracowano kilka obiektywnych mierników pozwalających skutecznie monitorować postępy w realizacji strategii rozwoju. Punktem wyjściowym do pomiaru realizacji poszczególnych celów strategicznych (a tym samym do osiągnięcia określonych wskaźników) będzie stan na dzień 31.12.2015 roku (rok zero) a także 31.12.2025 rok (stan docelowy).

Tabela 43. Wskaźniki monitorowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Brudzeń Duży

CEL STRATEGICZNY ATRAKCYJNA INFRASTRUKTURA
Cel operacyjny 1. Budowa i modernizacja systemu wodno – kanalizacyjnego oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków.
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej.
Długość czynnej sieci wodociągowej.
Ludność korzystające z sieci kanalizacyjnej.
Ludność korzystające z sieci wodociągowej.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków.
Oczyszczalnie ścieków.
Cel operacyjny 2. Rozbudowa i przebudowa dróg gminnych oraz infrastruktury okołodrogowej.
Długość dróg gminnych o nawierzchni twardej.
Długość dróg gminnych o nawierzchni gruntowej.
Długość chodników na terenie Gminy.
Długość ścieżek rowerowych na terenie Gminy.
Liczba zmodernizowanych punktów oświetlenia ulicznego.
Liczba oprav oświetlenia ulicznego.
Cel operacyjny 3. Budowa lub przebudowa mieszkań socjalnych.
Liczba mieszkań socjalnych na terenie Gminy.
Powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych na terenie Gminy.
Cel operacyjny 4 Budowa, przebudowa i remont placówek oświatowych i opiekuńczych.
Liczba placówek opiekuńczych i oświatowych na terenie Gminy.
Liczba pomieszczeń w placówkach opiekuńczych i oświatowych.
Liczba dzieci w przedszkolach.
Liczba dzieci w szkołach podstawowych.
Liczba dzieci w gimnazjach.
Cel operacyjny 5. Promocja obszarów aktywności gospodarczej na terenie Gminy oraz terenów przeznaczony pod budownictwo mieszkaniowe.
Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na terenie Gminy.
Liczba mieszkańców Gminy.
Liczba gospodarstw domowych na terenie Gminy.
Cel operacyjny 6. Budowa gazociągu.
Ludność korzystająca z sieci gazociągowej.

Długość czynnej sieci gazociągowej.
CEL STRATEGICZNY AKTYWNI MIESZKAŃCY
Cel operacyjny 1. Zagospodarowanie terenów niezagospodarowanych na miejsca kulturalne oraz sportowo-rekreacyjne dla różnych grup wiekowych mieszkańców.
Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie Gminy.
Liczba obiektów przeznaczonych na cele kulturalne na terenie Gminy.
Cel operacyjny 2. Rozwój oferty kulturalnej, rozrywkowej i sportowej dla różnych grup społecznych.
Liczba imprez ogólnodostępnych zorganizowanych na terenie Gminy.
Liczba uczestników imprez ogólnodostępnych zorganizowanych na terenie Gminy
Liczba zajęć dodatkowych, warsztatów, szkoleń, kursów, spotkań tematycznych, wyjazdów studyjnych, krajoznawczych i integracyjnych zorganizowanych na terenie Gminy.
Cel operacyjny 3. Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.
Liczba zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży.
Liczba osób, które biorą udział w zajęciach pozalekcyjnych.
Cel operacyjny 4. Dopuszczenie jednostek OSP.
Liczba zmodernizowanych remiz OSP.
Liczba zakupionego sprzętu.
Cel operacyjny 5. Aktywizacja osób bezrobotnych.
Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy.
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci
CEL STRATEGICZNY CZYSTE ŚRODOWISKO NATURALNE
Cel operacyjny 1. Edukacja społeczna i promowanie zachowań chroniących środowisko i przestrzeń gminy.
Liczba szkoleń, wykładów i seminariów z zakresu ochrony środowiska.
Liczba akcji i działań promocyjnych z zakresu ochrony środowiska
Cel operacyjny 2. Realizacja założeń gospodarki niskoemisyjnej.
Procent wzrostu/spadku emisji CO2 na terenie Gminy.
Udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii finalnej.
Procent wzrostu efektywności energetycznej na terenie Gminy.
Cel operacyjny 3. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalna gospodarka zasobami.
Powierzchnia terenów zieleni na terenie Gminy.

Źródło: Opracowanie własne

Monitoring realizacji strategii powinien umożliwiać:

- korygowanie działań, jeśli nie przynoszą one zamierzonych efektów;
- reagowanie na zmiany sytuacji strategicznej.

Za wdrożenie niniejszej Strategii jak i realizację poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych odpowiedzialni będą:

- przedstawiciele Urzędu Gminy Brudzeń Duży,
- mieszkańcy Gminy (w tym Radni i Sołtysi),
- stowarzyszenia i organizacje pozarządowe działające na terenie Gminy,
- przedsiębiorcy działający na terenie Gminy,
- partnerzy Gminy,
- instytucje publiczne o zasięgu powiatowym, wojewódzkim i krajowym.

IV. Spis tabel

Tabela 1. Struktura demograficzna gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2014	7
Tabela 2. Stan ludności na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku	8
Tabela 3. Zestawienie liczby mieszkańców na terenie poszczególnych sołectw Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)	9
Tabela 4. Prognoza liczby ludności Gminy Brudzeń Duży	11
Tabela 5. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Brudzeń Duży w roku 2014.....	12
Tabela 6. Struktura zagospodarowania gruntów Gminy Brudzeń Duży	13
Tabela 7. Struktura gospodarstw rolnych na terenie Gminy Brudzeń Duży.....	14
Tabela 8. Struktura zasiewów na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2010 roku	14
Tabela 9. Struktura hodowli zwierząt gospodarskich na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2010 roku.....	15
Tabela 10. Struktura działalności gospodarczej według sektorów w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2014.....	15
Tabela 11. Pomniki przyrody na terenie Gminy Brudzeń Duży	22
Tabela 12. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008 – 2014	29
Tabela 13. Przedszkola na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)	32
Tabela 14. Wykaz szkół podstawowych na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)	32
Tabela 15. Wyniki testów 6-klasistów w Gminie Brudzeń Duży	33
Tabela 16. Charakterystyka gimnazjów na terenie Gminy Brudzeń Duży (stan na 31.12.2014 r.)	33
Tabela 17. Wyniki testów gimnazjalnych w Gminie Brudzeń Duży w latach 2013 i 2014	34
Tabela 18. Pomoc społeczna na terenie Gminy Brudzeń Duży	38
Tabela 19. Statystyki wypadków i przestępstw na terenie Gminy Brudzeń Duży w latach 2012-2014	40
Tabela 20. Charakterystyka infrastruktury drogowej na terenie Gminy Brudzeń Duży	41
Tabela 21. Chodniki i ścieżki rowerowe na terenie Gminy - stan na dzień 31.12.2014 r.	45
Tabela 22. Zasoby mieszkaniowe w Gminie Brudzeń Duży	48
Tabela 23. Wskaźniki dotyczące zasobu mieszkaniowego w latach 2008 – 2013.....	48
Tabela 24. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne	48
Tabela 25. Stan infrastruktury wodociągowej na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku	49

Tabela 26. Stan infrastruktury ściekowej na terenie Gminy Brudzeń Duży na koniec 2014 roku.....	50
Tabela 27. Struktura dochodów majątkowych i bieżących Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]	53
Tabela 28. Dochody Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł].....	54
Tabela 29. Poszczególne kategorie dochodów własnych Gminy Brudzeń Duży [zł]	55
Tabela 30. Wpływy z tytułu udziału w podatku dochodowym stanowiącym dochód państwa w latach 2008-2013 [zł]	55
Tabela 31. Udział poszczególnych części subwencji w ogólnym dochodzie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł].....	56
Tabela 32. Dotacje w budżecie Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013.....	57
Tabela 33. Wydatki Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]	58
Tabela 34. Struktura wydatków Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]	58
Tabela 35. Wyniki budżetów Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł]	62
Tabela 36. Inwestycje zrealizowane przez Gminę Brudzeń Duży w latach 2007-2013	63
Tabela 37. Analiza SWOT	75
Tabela 38. Czynniki atrakcyjności osadniczej, inwestycyjnej i turystycznej.....	77
Tabela 39. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności mieszkaniowej gminy	84
Tabela 40. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności inwestycyjnej gminy	87
Tabela 41. Wartość oczekiwana przez interesariuszy w zakresie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy	89
Tabela 42. Schemat prezentujący plan strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Brudzeń Duży na lata 2015 – 2025.....	91
Tabela 43. Wskaźniki monitorowania realizacji Strategii Rozwoju Gminy Brudzeń Duży	100

V. Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Brudzeń Duży w latach 2008-2014.....	7
Wykres 2. Podział ludności według ekonomicznych grup wieku na terenie Gminy Brudzeń Duży.....	11
Wykres 3. Struktura działalności gospodarczej na terenie Gminy Brudzeń Duży w 2014 r. wg sekcji PKD 2007.....	16
Wykres 4. Bezrobocie na terenie gmin powiatu płockiego (stan na 31.12.2014).....	30
Wykres 5. Prognoza liczby ludności dla Gminy Brudzeń Duży do 2025 roku [osoba]	35
Wykres 6. Wybrane wydatki Gminy Brudzeń Duży w latach 2008-2013 [zł].....	60

VI. Spis rysunków

Rysunek 1. Gmina Brudzeń Duży na tle województwa mazowieckiego i powiatu płockiego ..	5
Rysunek 2. Gmina Brudzeń Duży.....	6
Rysunek 4. Obszary chronione na terenie Gminy Brudzeń Duży.....	20
Rysunek 5. SZLAK NR 1a CZERWONY im. Bolesława Krzywoustego.....	21
Rysunek 6. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej Gminy.....	83
Rysunek 7. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy	86
Rysunek 8. Drzewo celów dla zwiększenia atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej gminy	88